

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE'DE TERÖRÜN TOPLUMSAL HAYATA
PSİKOLOJİK VE SOSYAL YÖNDEN ETKİSİ:
PKK ÖRNEĞİ

SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
GÜVENLİK ÇALIŞMALARİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Erkan ŞAHİN

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Alihan LİMONCUOĞLU

İSTANBUL – 2019

TEZ TANITIM FORMU

- YAZAR ADI SOYADI** : Erkan ŞAHİN
- TEZİN DİLİ** : Türkçe
- TEZİN ADI** : Türkiye’de Terörün Toplumsal Hayata Psikolojik ve Sosyal Yönden Etkisi: Pkk Örneği
- ENSTİTÜ** : İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- ANABİLİM DALI** : Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler
- TEZİN TÜRÜ** : Yüksek Lisans
- TEZİN TARİHİ** : 22.05.2019
- SAYFA SAYISI** : 123
- TEZ DANIŞMANLARI** : Dr. Öğr. Üyesi Alihan LİMONCUOĞLU
- DİZİN TERİMLERİ** : PKK, Medya, Terörizm, Dış Ülkeler, Sosyoloji, Psikoloji
- TÜRKÇE ÖZET** : PKK terör örgütünün, 1984-2018 yılları arasında Türkiye’de örgütsel yapılar oluşturarak cebir ve şiddet yoluyla terör eylemleri uyguladığı ve halen devam ettirdiği görülmektedir. PKK terör örgütünün ortaya çıkması ile eylemlerine başlaması dış ülkelerle ilişkilerin çok farklı düzeyde olup desteklerini aldığı görülmüş aynı zaman da sosyal ve psikolojik yönden toplum üzerindeki etkisi araştırılmıştır.
- DAĞITIM LİSTESİ** : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

Erkan ŞAHİN

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE'DE TERÖRÜN TOPLUMSAL HAYATA
PSİKOLOJİK VE SOSYAL YÖNDEN ETKİSİ:
PKK ÖRNEĞİ

SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
GÜVENLİK ÇALIŞMALARİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Erkan ŞAHİN

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Alihan LİMONCUOĞLU

İSTANBUL – 2019

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Erkan ŞAHİN

.../.../2019

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Erkan ŞAHİN' in Türkiye'de Terörünün Toplumsal Hayata Psikolojik ve Sosyal Yönden Etkisi: PKK Örneği" adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Güvenlik Çalışmaları Bilim Dalı YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan _____

Dr. Öğr. Üyesi Alihan LİMONCUOĞLU
(Danışman)

Üye _____

Dr. Öğr. Üyesi Fatih Fuat TUNCER

Üye _____

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Gül SONCU

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

.../.../2019

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

Enstitü Müdürü

ÖZET

PKK terör örgütünün, 1984-2018 yılları arasında Türkiye’de örgütsel yapılar oluşturarak cebir ve şiddet yoluyla terör eylemleri uyguladığı ve halen devam ettirdiği görülmektedir. PKK terör örgütünün ortaya çıkması ile eylemlerine başlaması dış ülkelerle ilişkilerin çok farklı düzeyde olup desteklerini aldığı görülmüştür. Toplumda terörün şiddet ve korku yaymasıyla birlikte tehdit eden bir yapıyla da karşımıza çıktığı görülmüştür. Bu oluşumun karşısında güvenlik güçleri terörizmle mücadelede etkili ve başarılı olup, birçok şehit vermiştir.

Ayrıca terörle mücadelenin sadece askeri ve kolluk güçleriyle değil, toplumun her kesimiyle ortak hareket etme bilincine de sahip olması gerektiği görülmüştür. Terör ve terörizmle mücadelenin askeri, siyasi, kültürel, ekonomik, uluslararası diplomasi ve işbirliği ile sosyal olarak ele alınması önem arz etmektedir.

Bu tez çalışmasının amacı, ilk bölümde terör, terör örgütü ve terörizmin anlaşılması konusu incelenmiştir. İkinci bölümde, PKK terör örgütü teşkilatının kurulmasının ardından dış bağlantılarla ilişkisi ve örgüt elebaşı kurucu üyesi Abdullah Öcalan’ın getirilmesi incelenmiştir. Son bölümde ise, terörün Türkiye’ye medya ve basın yayın yoluyla ülkemize sosyolojik ve psikolojik yönden etkilerinin yansımaları analiz edilmiştir.

Yapılan çalışma sonucunda, Terör örgütü eylemlerinin psikolojik savaş olarak topluma yansımaları da beraberinde getirmiş, sosyal problemler ve psikolojik problemler toplumu olumsuz yönde etkilediği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Pkk, Medya, Terörizm, Dış Ülkeler, Sosyoloji, Psikoloji

SUMMARY

PKK terrorist organization has set up organizations in Turkey between 1984 and 2018. Violent terror attacks still continue today. PKK has managed gain support from foreign actors depending on its ability to form international bonds. It is obvious that society felt threatened by the actions of the terrorist group which used violence and intimidation as a tool. Security forces have fought a succesful battle against thi organization however has suffered many casualties.

Moreover, fight against terror should not only be through the work of security forces but with the conciousness to act in unison with every layer of the society. It is important to take into consideration: military, political, cultural, economics, international diplomacy and social factor when dealing with terrorism.

The aim of this work and explaining what terrorism is looked at in the first part of this work. In the second part, PKK's relationship with international actors and how Abdullah Ocalan, the leader of PKK, was brought to Turkey was examined. In the last part, terror's psychological and sociological effect on Turkey through media was looked at.

In this study, it has been seen that the acts of terrorist organization as a psychological war have brought the pain to the society and social problems and psychological problems negatively affect the society.

Keywords: Pkk, Media, Terrorism, Foreign Countries, Sociology, Psychology.

İÇİNDEKİLER

	SAYFA
ÖZET.....	I
SUMMARY	II
İÇİNDEKİLER.....	III
KISALTMALAR LİSTESİ	VI
TABLolar LİSTESİ	VIII
GRAFİKLER LİSTESİ	IX
ŞEKİLLER LİSTESİ	X
ÖNSÖZ.....	XI
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM	3
TERÖR, TERÖRİZM VE ULUSLARARASI TERÖRİZM DEVLETLER ÜZERİNDEKİ ROLÜ	3
1.1. Terör Nedir.....	3
1.1.1. Terörizm Nedir?	4
1.1.2. Terörizmin Yapısal Özellikleri.....	6
1.1.3. Terörizmin Tarihsel Gelişimi.....	7
1.1.4. Terörün Hedefleri	9
1.1.5. Terörizm Çeşitleri.....	10
1.1.6. Terörizmin Faktörleri	12
1.1.7. Terörizmin Evreleri.....	13
1.1.8. Terörizmin Nedenleri.....	14
1.2. Terörizmin Taktikleri	18
1.2.1. Gerilla Savaşı, Özgürlük Savaşı ve Düşük Yoğunluklu Çatışma Kavramları	19
1.2.2. Terörizm İle Adi Suç Arasındaki Fark	21
1.2.3. Terör Örgütlerinin Finansman Kaynakları ve Gelirleri	22
1.3. Yasadışı faaliyetlerden elde edilen kaynaklar	23
1.3.1. Uyuşturucu Ticareti	23
1.3.2. İnsan Kaçakçılığı	24
1.3.3. Silah Kaçakçılığı	26
1.3.4. Haraç Toplama	26
1.3.5. Sahtecilik	26
1.3.6. Gasp, Hırsızlık, Soygun	27

1.3.7.Fidye Amaçlı Adam Kaçırma.....	27
1.4. Yasal görünümlü faaliyetlerden fon sağlanması	28
1.4.1. Devletlerden sağlanan kaynaklar	29
1.4.2. Terörizmin Uluslararası Boyutu	31
1.5.Terörizmde Devletlerin Uluslararası Alandaki Rolü.....	35
1.5.1.Terörizmle Mücadelede Uluslararası Örgütlerin Çalışmaları	37
1.5.2.Birleşmiş Milletler	39
1.5.3.Avrupa Birliği Ülkeleri İle Terörün İlişkisi	41
1.5.4.Avrupa Güvenlik İşbirliği Teşkilatı (AGİT).....	42
1.5.6.Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO).....	44
1.6.Terörizmin Uluslararası Mücadelede Kuvvet Kullanımı.....	46
1.6.1.Türkiye'nin Uluslararası Alanda Terörizmle Mücadeleye Katkısı	47
İKİNCİ BÖLÜM PKK (KÜRDİSTAN İŞÇİ PARTİSİ)	49
TERÖR ÖRGÜTÜNÜN KURULUŞU VE GELİŞİMİ	49
2.1. Abdullah Öcalan ve PKK'nın Doğuşu	49
2.1.1. PKK (Kürdistan İşçi Partisi) Kuruluyor	50
2.2. PKK Terör Örgütünün Amacı, Stratejisi ve Örgütlenme Modeli	51
2.2.1. Parti	53
2.2.2. Cephe	54
2.2.3. Ordu	55
2.3. PKK ve PKK'nın Dış Ülkelerle İlişkisi	56
2.3.1. İran	57
2.3.2. Suriye	57
2.3.3. Irak	59
2.3.4. Ermenistan.....	61
2.3.5. Yunanistan.....	62
2.3.6. Almanya.....	63
2.3.7. Hollanda	64
2.3.8. İngiltere.....	64
2.3.9. ABD	65
2.4. PKK Terör Örgütünün Körfez Krizi Sonrası Durumu	66
2.5. Abdullah Öcalan'ın Ele Geçirilmesi.....	69
2.6. Abdullah Öcalan'ın Türkiye'ye Getirilmesi.....	72
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	74
TERÖR – MEDYA İLİŞKİSİ ve TÜRKİYE'DE TERÖRÜN TOPLUMSAL HAYATA	
SOSYOLOJİK VE PSİKOLOJİK YÖNDEN ETKİSİ.....	74

3.1. Terör-Medya İlişkisi	74
3.2. Terör Olaylarının Aile İçi İlişkisi ve Etkileri	75
3.3. Terörün Sosyal Maliyeti ve Boyutu	76
3.3.1. Göç ve Toplumsal Uyuşmazlık	77
3.3.2. Güven Zedelenmesi İle Kaynaklı Psikolojik Etkileri	77
3.3.3. Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi (KDRP)	78
3.4. Medyada Terör ve İletişim Boyutu	79
3.5. Terörün Medya Aracılığıyla Topluma Yansıması	80
3.6. Terör Örgütlerinin Medyayı Kullanma Amaçları	81
3.7. Medyada Terör Haberleri Verilmesinin Topluma Olumlu ve Olumsuz Etkileri	83
3.7.1. Medyanın PKK Terör Olaylarına Yer Verme Nedenleri	84
3.7.2. Devlet Kurumlarının Medyadan Beklentisi	85
3.8. PKK Terör Örgütünün Ekonomik Boyutu	86
3.9. Terörizmin Psikolojik Boyutu	87
3.9.1. Travma ve Yas Sonrası Dönemde Psikolojik Etkileri	88
3.9.2. Teröre Hedef Olanların Psikolojisi	89
3.9.3. Terör Olayları Sonrası Şehit Ailelerinin Evlat Acısı Psikolojisi	91
3.9.4. Terörle Baş Etme Yöntemleri	93
SONUÇ	99
KAYNAKÇA	101

KISALTMALAR LİSTESİ

- AKKA** : AVRUPA KONVANSİYONEL KUVVETLER ANTLAŞMASI
- ARGK** : KÜRDİSTAN ULUSAL KURTULUŞ ORDUSU
- ASALA** : ERMENİSTAN ÖZGÜRLÜĞÜ İÇİN GİZLİ ERMENİ ORDUSU
- AUC** : KOLOMBİYA BİRLEŞİK SAVUNMA GRUPLARI
- AYÖD** : ANKARA YÜKSEK ÖĞRENİM DERNEĞİ
- BMGK** : BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GÜVENLİK KONSEYİ
- DDKO** : DEVRİMCİ DOĞU KÜLTÜR OCAKLARI
- DHKP/C** : DEVRİMCİ HALK KURTULUŞ PARTİSİ CEPHESİ
- DYÇ** : DÜŞÜK YOĞUNLUKLU ÇATIŞMA
- ELN** : ULUSAL ÖZGÜRLÜK ORDUSU
- ERNK** : KÜRDİSTAN HALK KURTULUŞ CEPHESİ
- ETA** : BASK ÜLKESİ VE ÖZGÜR İNSAN
- FARC** : KOLOMBİYA DEVRİMCİ SİLAHLI GÜÇLERİ
- FKÖ** : FİLİSTİN KURTULUŞ ÖRGÜTÜ
- FLQ** : QUEBEC KURTULUŞ CEPHESİ
- HAMAS** : İSLAMİ DİRENİŞ HAREKETİ
- HRK** : KÜRDİSTAN KURTULUŞ GÜÇLERİ
- IRA** : İRLANDA CUMHURİYETÇİ ORDUSU
- KDP** : KÜRDİSTAN DEMOKRAT PARTİSİ
- KYB** : KÜRDİSTAN YURTSEVERLER BİRLİĞİ
- MKÖ** : MÜSLÜMAN KARDEŞLER ÖRGÜTÜ
- NATO** : KUZEY ATLANTİK ANTLAŞMASI ÖRGÜTÜ

ODGP : ORTAK DIŞ POLİTİKA VE GÜVENLİK POLİTİKASI
PDA : PROLETER DEVRİMCİ AYDINLIK
PFLP : FİLİSTİN ÖZGÜRLÜĞÜ İÇİN HALK CEPHESİ
PKK : KÜRDİSTAN İŞÇİ PARTİSİ
QUAKER : BARIŞÇILIĞIYLA BİLİNEN HRİSTİYAN TARİKATI
RAF : ALMAN KIZIL ORDUSU
RF : RUSYA FEDERASYONU
THKO : TÜRK HALK KURTULUŞ ORDUSU
TİP : TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ
TKP/ML : TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ / MARKSİST- LENİNİST
YEK-KOM : ALMANYA KÜRT DERNEKLERİ FEDERASYONU
YPG : HALK KORUMA BİRLİKLERİ

TABLolar LİSTESİ

TABLO	SAYFA
Tablo 1 Dünya Sahnesinde Muhalif Terörizm.....	34
Tablo 2 NATO'nun Kuruluşundaki Üyeler.....	45
Tablo 4 Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi Verileri.....	79
Tablo 5 Medya Merkezli ve Medya Merkezli Olmayan Terör Eylemlerinin Göstergeleri.....	82
Tablo 6 Pkk'ya Karşı Verilen Mücadelede Yıllara Göre Şehit Sayısı.....	91
Tablo 7 1982-2012 Yılları Arası Türk Silahlı Kuvvetleri İle Bakanlıklardaki Şehit Sayısı Verileri*.....	93
Tablo 8 1984-2012 Arası Yıllara Göre PKK Örgütü Mücadelesinde Ölü Ele Geçirilen Terör Militan Sayısı.....	97

GRAFİKLER LİSTESİ

GRAFİK	SAYFA
Grafik 1 PKK Terör Örgütünün Yerleştikleri Ülkelere Göre Dağılımı	59
Grafik 2 PKK Örgütünün Teröre Katılım Sağladıkları Ülkelerde Dağılım İstatistikleri	66

ŞEKİLLER LİSTESİ

ŞEKİL	SAYFA
Şekil 1 Friedman'ın (2005) Psikososyal Müdahale Piramiti.	94
Şekil 2 1993-2012 Yılları Arası Yapılan Terör Örgütü Eylem Oranları	96
Şekil 3 PKK Örgütü Eylem Sayıları (1993-2012)	96

ÖNSÖZ

Tezimin çalışma aşamasında desteğini benden esirgemeyen değerli tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Alihan LİMONCUOĞLU' na ve sevgili kardeşim Ayşe İZCİ' ye teşekkür ederim.

Erkan ŞAHİN

GİRİŞ

PKK (Kürdistan İşçi Partisi) terör örgütünün yapılanmasının yoğun bir şekilde görüldüğü bölgeler Kuzey Irak ve Türkiye sınırları içerisinde olup, aynı zamanda dış destekler sayesinde de faaliyetlerini sürdürmüştür. Başta ABD ve AB devletleri tarafından desteklenmiş olan PKK terör örgütü, Suriye, Irak ve İran'la birlikte diğer ülke devletleriyle eylem faaliyetleri süresince bu boşluğu yakalamış, PYD ve YPG kolları yardımıyla harekete geçtiği bölgelerde hakimiyet kurmaya çalışmıştır.

PKK'nın kuruluş ve gelişimi süresince ve sonrasında örgütte ilk dönemden diğer safhalara kadar pek çok değişimlerden etkilenmiş, bu etkilenmelerle yaşanan olaylar incelenmiştir. PKK, terör örgütü ülkemizde 1978 yılı itibariyle devamında Kürt Sorunu ile ilişkilerinden bağlantılar kurarak mağduriyet üzerinden meşru olmaya çalışmış, bu bağlantıları uluslararası bir sorun olarak yansıtip günümüze kadar uzanan, şiddet ve ölüm katliamları ile terörizm sorununu ortaya çıkarmıştır.

PKK terör örgütünün ileri düzeyde bir ağ oluşturması ve uyguladığı şiddetsel olaylar basın-yayın yoluyla uluslararası devletlere duyurarak destek arayışlarını sürdürmüştür. Bu çalışmada toplumdaki terör saldırıları algısının tüm çevreleri psikolojik ve sosyal yönden etkisi konusu ele alınmıştır. Terör örgütünün medyayla ve dış devletlerle ilişkilerinde pek çok kırılma noktaları yaşanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti devleti terörle mücadele kapsamında diğer ülkelerden daha fazla güvenlik ve askeri düzeye önem vermiştir. Böylece PKK'nın kurucu üyelerinden Abdullah Öcalan'ın dış ülkelerle bağlantıları kesilmiş ve ü Türkiye Cumhuriyeti devleti tarafından Öcalan teslim alınmıştır. Ayrıca bu tez kapsamında PKK terör örgütü kurucusu Abdullah Öcalan'ın örgütü oluşturması, yakalanması ve ülkemize getirilmesi konusu anlatılmıştır.

Bu sansasyonel olayın yaşanması Türk toplumunda uzun dönem yankı uyandırmış ve terörün sosyolojik ve psikolojik açıdan topluma yansması farklı şekillerde olmuştur. Terör ve terörizm tüm Dünya'da etkiler bırakmış olup sonucunda maddi ve manevi yönden hasarlara yol açmıştır. Askeri ve sivil vatandaşlara uygulanan bombalı eylem, karakol baskını adam kaçırma, yol kesme, asker ve sivil vatandaş kaçırma, öldürme şeklindeki eylemleri sonucunda medya ve basın-yayın yoluyla topluma yansıtılmış ve sonucunda askeri alan başta olmak üzere binlerce şehit verilmiş, sivil vatandaşlarımız ise hayatlarını kaybetmiştir. Günümüze kadar uzanan PKK (Kürdistan İşçi Partisi) terörünün yaklaşık 35-40 yıl süreyi aşan bir tarihi geçmişi bulunmaktadır. Varlığını halen devam ettiren PKK terör örgütü önümüzdeki

yıllarda da Türkiye Cumhuriyeti devletini sosyal, psikolojik, ekonomik ve güvenlik anlamında da meşgul edeceği görülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TERÖR, TERÖRİZM VE ULUSLARARASI TERÖRİZM DEVLETLER ÜZERİNDEKİ ROLÜ

1.1. Terör Nedir

Toplumda genel korku, dehşet, umutsuzluk olgusunu cebir veya şiddet eylemi yöntemiyle uygulayan örgüttür. Diğer bir tanımsal ifade ise, nihai olarak siyasi maksadı elde etmeye yönelik olarak, bir hareket tarzı, bir strateji, ideoloji ve eylem tarzı olarak tanımlanmaktadır. Terör, bir yıldırma hareketidir. Bunun sonucu olarak psikolojik savaşı etkileme sanatı olarak bilindiği için, topluma yön vermede önemli bir silah aracıdır.

İnsanın iç dünyasında yaşadığı nefret, kin, intikam veya düşmanlık gibi içgüdüsel hisler benimsemesi bireysel veya siyasi amaçlı şiddet eğilimlerde bulunmasına yol açmıştır. Bu siyasi amacı hedefleyip kısa sürede örgütsel bir yapı oluşturmak isteyen küçük çaplı "terör sempatizanları" ve bunlar tarafından hukuk dışı oluşturulan "terör eylemleri" meydana gelmiştir.¹

Terör ve terör eylemleri eski zamanlara dayanmakla birlikte, konuyu geniş kapsamda ele aldığımızda yakın dönemlerde de devam ettiği görülmektedir. Bu konuda oluşturulan geniş kapsamlı bir çalışma ise Türkiye Barolar Birliği tarafından yayınlanan raporda 'Terör kavram olarak ilk defa *Dictionnaire de l'Academie Française*'nin 1789 yılında yayımlanan ekinde yer alınarak 'terör sistemi, rejimi' şeklinde tanımlanır. Latince terrere sözcüğüne gelmekte olan terör terimi; korkudan sarsıntı yaşamak, korkudan dehşete düşmek anlamlarını taşımaktadır. Türk Dil Kurumu Sözlüğü 'ne göre Türkçedeki karşılığı 'yıldırma, cana kıyma, malı yakıp yıkma, korkutma ve tedhiş' olarak kabul edilebilir" ifadesi yer almaktadır.²

Terör bir açıdan da siyasi amaca yönelik yapılmaktadır. Bunun amacı misilleme ve korkutma yoluyla güç gösterisinde bulunmaya yönelik yapılan eylemlerdir. Bu ideolojiye sahip örgüt kitleleri, topluma başkaldırmaya yönelik yapılan eylemleri kabul ettirmek için, gerekirse kendi canlarını uğruna feda etmeyi göze alıp, toplumdaki insanların canlarına ve mallarına kastetmeyi amaçlarlar. Bu da bir savaş biçimidir. Bu savaş biçimi adli bir suç olarak yanlış olsa da 'terör sempatizanları' için doğru bir ideoloji gibi benimsenir. Savundukları ideolojiden kolayca vazgeçmezler ve kendi ideolojik yapılarını toplumdaki kesimlere hüküm sürmeyi amaç edinirler. Tüm

¹ Türk Hukuku, 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 1. Maddesi 1.Fıkrası

² Türkiye Barolar Birliği, *Türkiye ve Terörizm*, Ankara, 2006, s.4.

savaşlarda olduğu gibi bunun da bir örgüt elebaşları, planlayıcıları ve çatışma esnasında uygulayıcı terör sempatzan komutanları vardır ve bu diğer savaşlarda olduğu gibi devletler tarafından yönlendirme yapılmaktadır.

1.1.1. Terörizm Nedir?

Terörizm; planlı, sistematik cebir veya şiddet eylemidir. Terör örgütünün hedefi olabildiğince çok insana zarar vermek değil, belirli bir kesimin veya toplumun bu tür fiillerden etkilenmesini sağlamak, direncini kırmak amaçlanmaktadır. Bu strateji toplumdaki insan kitlesinin dehşete düşmesini, umutsuzluk içinde terör örgütlerinin istek ve taleplerine direnç göstermeyerek itaat edilmesinin meşru olduğu düşüncesini sağlamaya yönelik psikolojik durum olarak tanımlanmaktadır. Terör sempatzanlarının önem verdikleri, doğrudan doğruya işlenen faaliyet değil, uygulanan eylemin açık veya yakın maksadının ötesinde bir yarar olarak gördüğü baskı yöntemiyle yapılan siyasi amaçlı propaganda hareketi şeklinde de açıklanabilmektedir.

“Mantıksal olarak devrim terörizmi gerektirmez. Aynı şekilde mantıksal olarak silahlı ayaklanmayı da gerektirmez. Ne kadar derin bir beylik laf! Ancak devrim devrimci sınıfın amacına elinin altındaki bütün yöntemleri kullanarak -gerekirse silahlı bir ayaklanmayla, icabında terörizmle- ulaşmasını gerektirir. Terörizmi prensipte reddeden- yani kararlı ve silahlı karşı- devrime karşı bastırma ve korkutma önlemlerini reddeden- kişi, işçi sınıfının siyasi egemenliği ve devrimci diktatörlüğü fikrini toptan reddetmek zorundadır. Proletarya diktatörlüğünü reddeden kişi sosyalist devrimi reddeder ve sosyalizmin mezarını kazar.” Terör faaliyetleri, yalnızca tarihsel olarak yükselen bir sınıfa karşı gerici tarafından kullanıldığında yararsızdır. Halbuki sahnedeki çekilmek istemeyen gerici bir sınıfa karşı terör oldukça etkili olabilir. Hem uluslararası ölçekte hem de ülke içinde gözdağı güçlü bir politik silahtır. Devrim gibi savaş da gözdağı üzerine kuruludur.

Genel anlamda muzaffer bir savaş, kalanlara gözdağı vermek veya iradelerini kırmak suretiyle, fethedilen ordunun ancak önemsiz bir bölümünü yok etmektedir. Devrim de aynı şekilde işler: Bireyleri öldürür, binlercesine gözdağı verir. Bu anlamda Kızıl Terör, doğrudan devamı olduğu silahlı ayaklanmadan farklı değildir. Devrimci bir sınıfın devlet terörünü, ancak, her türlü şiddet biçimini -dolayısıyla bütün savaşları ve ayaklanmaları- ilkesel olarak basitçe reddeden birisi “ahlaki olarak”

mahkûm edebilir. Bunun için insanın yalnızca ve basitçe ikiyüzlü bir Quaker (barışçılığıyla bilinen Hristiyan tarikatı) olması gerekir.”³

“Terörizm, askeri olmayan kişi ya da gruplarca sivillere, askeri personele/güvenlik personeline ve tesislerine karşı politik amaçlı şiddet kullanımı olarak tanımlanır. İngiliz kavramı çerçevesinde Robbs, terörizmi, bir devlet tarafından dış siyasetinin bir parçası olarak desteklenmekte ise, saldırıyı bir DYÇ (Düşük Yoğunluklu Çatışma) operasyonu olarak tarif eder. Amerikan görüşü ise terörizmi 1980'lere gelinceye kadar bir DYÇ operasyonu olarak tanımlamıştır. Bununla birlikte, 1980'lerin sonuna doğru ABD'de yapılan bir çalışmada terörizm bir DYÇ operasyonu olarak değerlendirilmektedir.”⁴

Günümüze kadar pek çok sayıda Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararları çıkartılmıştır. Son zamanlarda 8 Ekim 2006 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurul'u Genel Kurul'un tarafından, Birleşmiş Milletler Global Terörle Mücadele Stratejisi (The United Nations Global Kurul'un Kararı'nı, Birleşmiş Milletler Antlaşması'nda 9'uncu ve 17'nci maddesine kadar Counter Terrorism Strategy) adlı karar kabul edilmiştir.

Bu karardaki Strateji'de, Genel Görev ve Yetkilerini çoğunlukla kullandığı anlaşılmaktadır.

Birleşmiş Milletler Genel Kurul kararına göre; Strateji, Üye Devletlerin terörle mücadelesinde şu şekilde temel dayanak oluşturmuştur:

- Terörizmi önlemek ve terör örgütüyle mücadele etmek,
- Devlet otoritesini geliştirmek amaçlı önlemler almak,
- Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun gücünü kuvvetlendirmek,
- İnsan hak veya özgürlüğüne saygı duyulmasını sağlamak.

Yine de terörizmi şöyle açıklayabiliriz: Ne konvansiyonel bir savaş şekli ne adi bir suç şeklidir. Terörizmi en önemli kılan özellik ise, onun belirli siyasi hedeflere ulaşmak için kullanılan kendine özgü strateji şeklinde tanımlanmıştır. Terörizm, devlet otoritesi ile mücadelesinde örgütlerin etkileyici bir stratejisidir.

Terörizmin diğer nedeni de toplumu dramatize etmesi, devlet otoritesini demoralize etmesi, popüler destek sağlaması, rejim şiddetini kışkırtması, destekçilerine katkı sağlaması veya yoğun geniş kapsamda direnç hareketinde

³ Leon Trokçi, *Terörizm ve Komünizm*, Çev. Onur Koyunlu, Epos Yayınları, Ankara, 2009, s.117.

⁴ Ümit Özdağ, *Türk Ordusunun PKK Operasyonları*, İstanbul, Pegasus Yayınları, 1. Baskı, 2007, s.26

bulunmak isteyen ve rejim bakımından zayıf kişilerce hareketlenmeyi bekleyen sabırsız küçük çaplı örgüt grupları, terörü mantıklı sebep olarak görmektedirler. Buna bağlı nedenlerle terörizm, genellikle fırsatlar oluşturabilmeye yönelik terörü basit faaliyetlerle hızlı sonuçlar alabilecek ortamları kullanmak isterler. Teknoloji, iletişim ve ulaşım bu konuda terörist kitlelere yardımcı bulunmaktadır. Terörizm çoğunlukla, akıldan yoksun, hissiz ve fikirsiz bir şiddet yapısı olarak tanımlanmaktadır.

1.1.2. Terörizmin Yapısal Özellikleri

Terörizm örgütlü bir hareket eylemidir. Bireysel olmayıp, toplumda büyük ses getirecek toplu bir eylem gerçekleştirirler. Fakat her ne kadar büyük ses getirmiş olursa olsun toplum üzerinde uzun süre etki yaratması imkânı mümkün değildir. Teröristler eylemlerini meydana getirmek istediklerinde insani değerlerden uzaklaşıp kural tanımazlar. Hatta gerçekleştirdikleri eylemlerin etkilerini yansıtmak ve duyurmak uluslararası siyasetle aralarında bağ kurarlar. Bu bağın desteği olmadan yaşatılması çok zordur. Aralarındaki ortak strateji ve eylemleri geliştirip topluma yansıtmaya çalışmaktadırlar.

Terör eylemleri, örgütlü ve sistematik çabayı gerektirir. Eylemlerin bütünü, bireysel olmaktan çok, bir grubun katılımıyla gerçekleşmektedir.⁵ Sürekli eylem yapmak isterler. Mali desteğe ihtiyaç duydukları için haraç toplayarak, soygunlar yaparak, silah ve uyuşturucu kaçakçılığına kadar her türlü hukuk dışı olaylara başvururlar. En önemli amaçları, kendileri için doğru yer ve zamanlarda yapacakları eylemler ile propagandalarını sürdürürler. Açık bir ifadeyle söylemek gerekirse, propagandalar terör sempatanlarını ayakta tutan en önemli araçtır. Sırf bu propagandaları yürütebilmek için lider otoritesine ihtiyaç duyarlar. Lider otoritesini kuramayan örgüt yapıları ya mücadele ettikleri karşı güç tarafınca ya da kendi aralarında çabucak parçalanma yaşarlar.

Terörizmin en belirgin özellikleri arasında şu maddeler dikkat çekmektedir⁶:

- Şiddet,
- Siyasi motif,
- Terör ve korku,
- Toplumda güvensizlik,
- Sembolik hedeflerin kullanılması,

⁵ Necati Alkan, *Gençlik ve Terörizm*, Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınevi, Ankara, 2002, ss.17,18.

⁶ Ronald Robertson, *Toplum Kuramı, Küresel Görecelik ve Küresellik Sorunu*, King, A.D. (Der.), Kültür, Küreselleşme ve Dünya-Sistemi, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 1998, ss.43-62.

- Savaş kuralları tarafından zorlanmadan, insani değerlere uzak ve acımasızca yöntemler uygulamak,
- Toplumda çaresizlik duygusu,
- Toplumda algı yaratmak, reklam yapmak bunu şiddet eylemi stratejisinin parçası olarak kullanmak,
- Gizli planlama yapılmak veya terör eylemlerini uygulamak
- Bireysel veya toplumca faaliyetlerde bulunma,
- Gelişmiş silahların kullanımını sağlama.

1.1.3. Terörizmin Tarihsel Gelişimi

Terörizmin ilk örneklerinden olan M.S. I. yüzyılda Jewish Zeatlos'un bir grubu Sicarri meydana gelmiştir. Sicarri ismi, Roma yönetici sınıfına ait üyelerine suikaste kullanılan sica adlı kılıca verilen isimdir. Filistin'de Roma yöneticilerine karşı ihtilal başlatmak hedeflenmiştir. Bu eylemlere katılan arasında 900 adet Zeatlos yandaşları çarmıha gerilmiştir.⁷ Bu eylem tarihte ilk terör eylemi olarak kabul edilmiştir. Diğer ülkelerde de bu terör eyleminden sonra dini ve resmi günlerde olmasını amaçlayarak propagandalar da bulunmak istemişlerdir. 13. yüzyılda İslami suikastçıları modern teröristlerin lideri gibi benimseyerek modern terörizmi, tarihin ilk örnekleri ile birbirine paralel kıldırmışlardır.

Fransız Devrimine kadar din genellikle terörizmin kullanımı için örnek oluşturmuştur. Fransa'nın Kralı XVI. Louis, Halk Güvenlik Komitesi ile Robespierre tarafından yönetilen Jakobenler " terörün hükümdarlığı" kavramına terör sürecinde ilk adımlarını atmışlardır. Tam olarak günümüzdeki anlamıyla devlet terörü, Fransız ihtilalinde yaşanmıştır. 1793 tarihinde, Fransa'da hükümet tarafından verilen kararla 300 bin kişi tutuklanmış, bunun üzerine on iki bin Fransız vatandaşı, yeni devrimsel rejime karşı çıkmakla suçlanarak idam edilmiştir. Büyük olasılıkla dini nedenlerle planlanan terörizm tarihinin ilk yıllarındaki toplu katliamların tersi olarak Fransız Devriminden sonraki dönemde terörizmi siyasetle buluşturmuş ve milliyetçilik geniş kapsamlı olarak yansımıştır. Profesyonel olarak ilk kabul edilen terör örgütü ise Afrika'da kabile olarak bilinen Kabalalar olduğu söylenmektedir. Kabalalar örgütünün yayılmasındaki en önemli eylemleri siyasi suikast olaylarıyla bilinmektedir. Böylece kabilenin her üyesi birer katil gibi yetiştiriliyordu.

1960'ların sonlarına doğru aykırı örgütler siyasi amaçlar için şiddet kullanma yöntemlerini giderek arttırmışlardır. Bu da toplumda yoğun şekilde hissedilmeye

⁷ Mullins, *A Sourcebook on Domestic And International Terrorism: An Analysis of Issues, Organizations, Tactics and Responses*, Illinois: Charles C Thomas Publisher, 1997, s.44

başlamıştır. Bir taraftan milliyetçi sömürge halklarındaki NeoMarksist ve devrimci hareketlerin, PKK örgütünü mücadele stratejisi gibi benimsemesi, Cezayir'in Fransa'dan bağımsızlığını kazanması sürecinde terörün geçerli bir yol olduğunu kanıtlamak amaçlı savunmasıyla, IRA (Irish Republican Army) ile ETA (Euskadi Ta Askatasuna) hareketlerinin güç kazanması diğer taraftan 1970'li yılların başları itibariyle Uruguay'daki Tupamaros'lardan, Almanya'daki RAF (Kızıl Ordu Fraksiyonu)'a veya İtalya'daki Kızıl Tugaylara kadar birçok solcu grubun, devrimci mücadele amaçlı illegal şiddet kullanımını geçerli görmeleri sonucu terör, yaygın yöntem olarak kullanılmaya başlamıştır.⁸

Tarihten bir örnek verecek olursak, 22 Temmuz 1968 yılında Filistin Özgürlüğü Halk Cephesi, örgüt üyesi üç silahlı Filistinli, Roma'dan Tel-Aviv'e uçan İsrail'e ait ticari uçağı kaçırmışlardır. Yakın yıllarda ticari uçak kaçırımları sıklıkla gerçekleşmiştir ancak, bu siyasi amaçla gerçekleştirilen ilk uçak kaçırma eylemi olarak bilinmektedir. Bu eylemdeki amaç, uluslararası bir kriz yaratılması ve Dünya'da terör eylemlerinin duyulması ve eylemlerde ilgi çekmek için anlam kazanan küresel bir savaş haline gelmesidir. Bu olay yaşandıktan iki yıl sonra Filistin Kurtuluş Örgütü, iki tanesi Amerikan vatandaşlarına, ilgi çekmeye yönelik yapılmıştır. Sonuç olarak terörizm, uluslararası sınırlarda etki gösteren birisi İsviçreli vatandaşların bulunduğu üç ticari uçağı kaçırap çok fazla ses getiren uluslararası bir terörizm olayına imza atmıştır. Kaçırılan uçaklar Ürdün'deki sakin havaalanına indirilmiş, televizyon medyasının bu olayı tüm Dünya'daki izleyiciler adına çektiği sırada yolcuların indirilmesiyle uçaklar tekrar havalandırılmıştır. Yaşanan terör olayı, 11 Eylül terörizm saldırısına benzer özellikte olduğu için en önemli terör örneklerinden biri olarak sıralanmıştır. Medya gücünün ve iletişim unsurlarının birleşmesi terörist eylemlerinin yayılmasına zemin hazırlamıştır. On yıl kadar bir süre, resmi olarak Filistin Kurtuluş Örgütü herhangi bir devlete bağlı kalmayarak İsrail dahil pek çok ülkeyle diplomatik ilişkiler kurmuş, millet-devlet arasındaki ilişkiyi kabul ettirmeye çalışmıştır. Filistinli mülteci kamplarındaki gelir dağılımı düşük seviyedeki insanların geçimlerine dikkat çeken Filistin Kurtuluş Örgütü'nün bu kadar tanınması da aynı oranda arttığı görülmüştür.

Bunun yanı sıra diğer ulusalcı terör örgütleri kendi mağduriyetlerine dikkat çekmek için Filistinlilerin örgüt yapılarına benzer eylemler ve terör olayları gerçekleştirdiler. Bir örnek daha verecek olursak, Kanada'da ayrılıkçı bir terör örgütü Quebec Kurtuluş Cephesi (FLQ) isimli grup, 1970 yılının Ekim ayında Çalışma Bakanı Pierre LaPorte ile İngiliz ticaret temsilcisi James Cross'u kaçırmıştır. Quebec

⁸ Emin Gürses, *Ayrılkçı Terörün Anatomisi/ IRA-ETA-PKK*, İstanbul, Bağlam Yayıncılık, 1997, s.4-6.

Kurtuluş Cephesi (FLQ) grup, James Cross'u zarar görmeden serbest bırakmışlardır, fakat Quebec Çalışma Bakanı LaPorte çok vahşice öldürülmüştür. Bu dönemden sonra birçok Bakanlar, iş adamları ve devlet adamları kaçırılıp terör grupları tarafından ses getirilmek istenmiş ve başarılı olmuşlardır.

1960'lı yıllarda çok güçlü ve çok göze çarpan örgütlerden IRA ve ETA terör örgütü, 1980'li yıllardan sonra yavaş yavaş eylemsel etkilerini yitirmeye başlamışlardır. Fakat tam tersi olarak yüzyıllardır Ortadoğu terörü diye bir gerçek hala devam etmektedir. Özellikle de Hamas terör örgütü varlığını hissettirmektedir. Fakat günümüzde terör örgütünde değişen şudur: Batı ülkelerini farklı yöntemlerle tehdit etmek terör örgütleri için uluslararası üst seviyelerde bir boyut kazanmıştır.

Yakın dönemlerde, liderlik yapısı kurma anlayışıyla savaşı benimseyen küçük devletler, büyük devletleri yıkıma uğratmak istemişlerdir. Sovyet Birliği'nin çatırdamasıyla soğuk savaşın sona ermesinin getirileri pek çok sayıda silaha erişebilmesine, sosyalist ideolojiye sahip kişilerin saygınlıklarının kaybedilmesine, totaliter rejimlerin dağılmasına veya süper gücün müvekkil rejimlere verdiği desteği çekmesine yol açmıştır.⁹ Doğu Avrupa'daki Kızıl devletlerin düşmesi terör örgütlerinin Ortadoğu'dan kolayca yayılmasını engellemelerine sebep olmuştur.

İtalya'da kurulan Kızıl Tugaylar (Rea BrgandeBr), İtalyan işçi hareketlerinin radikal kesimi tarafından destekleniyordu. Orta doğulu terör örgütlerinin yanı sıra, Alman Kızıl ordusu (RAF) ve Fransız Doğrudan Eylem Örgütüyle bağlantı kurmuştur. Bu bağlantılar aracılığıyla silah desteği sağlıyordu.

"Devrimci şiddet yoluyla İtalya hükümetini yok etmek, İtalya'daki NATO personeli arasında korku yaratarak NATO örgütünün varlığına karşı koymak, Emperyalist çok uluslu birlikleri yok etme kampanyası yürütmek hedeflerini güden Kızıl Tugaylar, 1970 yılında kurulmuştur. Lübnan'daki Filistin kamplarında eğitim gören 100 civarındaki PKK militanıyla Avrupa'nın başlıca terör örgütlerinin en kanlı ve öldürücü güce sahip olanıdır."¹⁰

1.1.4.Terörün Hedefleri

Faaliyette buldukları ülkeye bağlı olarak amaçları değişken olan terör örgütlerinin hedefleri tektir; mevcut sosyal, ekonomik kurum süreç ve ilişkileri

⁹ Mary Kaldor, "New And Old Wars: Organized Violence In A Global Era", 1st edition, Cambridge: Polity Press, 1999, s.4.

¹⁰ Emin Demirel, *Geçmişten Günümüze PKK ve Ayaklanmalar*, İstanbul, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2005, s.183.

ortadan kaldırarak yerine savundukları düzeni kurmayı amaçlarlar.¹¹ Terör örgütünün temel amacı, eylemlerinin gerçekleştirilmesiyle birlikte insanlarda korku, şiddet ortamının hâkim olması, sosyolojik veya psikolojik açıdan şiddetin toplum içerisinde yayılıp, devamlı kılınması şeklinde özetlenebilmektedir. Terörizm, bir ülkenin başka bir ülkeye zarara uğratması ve zayıf konuma getirebilmesi için sağlanan bir araç olarak kullanılmıştır. Terör eylemlerinin temel amaç doğrultusunda diğer hedefleri şöyledir:

- Varlığından haberdar etmek,
- Yankı uyandırmak ve gücünü göstermek,
- Örgüt elemanlarına ve işbirlikçilerini motive etmek,
- Kendisine destek vermeyenleri korkutmak ve sindirmek,
- Mevcut yönetimin otoritesini sarsmak,
- Devleti halka baskı oluşturmaya zorlamak,
- Terör örgütü elemanlarını eğitmek,
- PKK örgüt üyeleri üzerinde otorite kurmak veya disiplin sağlamak,
- Karmaşa (kaos) yaratarak ilgi uyandırmak veya dikkat çekmek¹²
- Terör örgütünün çok güçlü ve mağlup olmayan bir yapısı olduğunu göstermek,
- Yerleşik toplumda yaşayan insan kitlesinin otoritesini şiddete yönelmesini sağlayarak sivillere şiddet uygulanmasında propaganda ortamı yaratmak,
- Millet-Devlet arası ilişkisinde güven ve desteğin yok olmasını amaçlamak,
- Toplumdaki sivillerin terör örgütünün istek ve yaptırımlarını kabul etmekten başka çarelerinin olmadığına inandırmak.

Buradaki amaçların özetle; terör eylemlerinde sayıca sivillerin kaçının yaralandığı veya öldürüldüğü değil; terör eylemlerinden kaçının haberdar olduğu önem taşımaktadır.

1.1.5. Terörizm Çeşitleri

Terörizm türleri geniş kapsamlı bir konu olduğu için birden çok terörizm türü vardır:

Devletle İlişkili Terör: Siyasi diktatörlüğün mevcut devlet politikasıyla otoriter sisteminde takip ettiği esasları, buna bağlı amaçla verilen kararları, kamuoyuna, baskı veya şiddet yoluyla benimsetmek, stratejilerine başkaldıran bölgedeki

¹¹ Ümit Özdağ, O. Metin Öztürk, *Terörizmin İncelemeleri*, Ankara, ASAM Yayınları, 2000, s.19-20.

¹² Sabri Dilmaç, *Terörizm Sorunu ve Türkiye*, Ankara, EGM-İDB Yayınları, 1997, s.19.

toplulukları bastırmaya çalışarak " terörizmin" aracılığıyla kullanılma hedefini taşımaktadır.

Devlete Karşı Terör: Devlete karşı oluşturulan terörün hedefleri ve kullandığı taktikleri değişebilmektedir. Buradaki amaç sosyal-politik-ekonomik düzeni yıkmak ve yeni toplumsal-siyasal sistem kurmak, veyahut belirlenmiş bir ülkeyi devletin egemenliğinden ayırıp farklı bir yapıda devlet kurmak amaçlanır. Çoğunlukla etnik ayrılıkçı örgütler tarafından kaynaklanmaktadır. Bu etnik ayrılıkçı terör örgütlerine, devlete karşı bağımsızlık adı altında ilişkilendirecek olursak İngiltere'yi örnek olarak verilebiliriz. 1979 tarihinde kurulan Meibion Glyndwr, Galler'in bağımsızlık kazanmasıyla terör eylemlerini harekete geçirmiş, fakat IRA terör örgütü kadar literatürde yer almamış olsalar da 1992 yılında ses getirici bombalama faaliyetlerini gerçekleştirmiştir¹³.

Siyasi ve İdeolojik Terör: Bir ülkede görülen politik rejimin değiştirilerek yerine başka bir sistem getirilerek hedeflenen bir terör hareketidir. Özellikle dikkat çeken Soğuk Savaş döneminde Kapitalizm karşısında komünizmin gelişmesi iki farklı örgütlenmeye bölünmüştür. Bunun sonucunda Türkiye dahil olmak üzere başka ülkelerde de Marksist-Leninist ideolojisini benimseyen terör örgütü oluşmuştur.

Bölücü – Ayrılıkçı Terör: Bu terör özelliğinin amacı, bir bölgeyi bağlı olduğu ülkeden ayırarak bağımsız etnik yapıya dayanan terör örgütü kazandırmak için yapılan terör hareketidir. Ayrılıkçı terör, sosyal-siyasal düzeni yıkmak amaçlı terör örgütüne nispetle siyasi bakımdan düşük seviyede karmaşıklık göstermektedir. Stratejik açıdan ayrılıkçı terörist hareketinin iki amacı vardır. Birinci amacı, sömürgeci grupların, bu yapıdaki iktidara sahip bölgeyi elinde tutmanın kendi aleyhlerine pahalıya patlayacağını göstermeye çalışmak ve bu bölgeden vazgeçirmeye zorlamaktır. İkinci hedefi ise, öncelikle ayrılıkçı eylemlerin bozguna uğratmaya çalıştığı ülkenin iç toplumunu, sonra da dünya toplumunu etkilemektir. Bu nedenden dolayı, çoğunlukla terör eylemleri, ayrılıkçı terör hareketlerinin propagandasının tesiri ve gücü ön planda tutulmaktadır.

Etnik-Milliyetçi Terör: Etnik kökenli kimliğe sahip grupların, kendi bölgesindeki veya ülkesinde yaşadıkları toplumdaki, haklarına ve özgürlüklerine sahip olmadıklarını öne sürerek veya bireysel haklarına karşı devlet tarafından haksızlık ve ayrımcılık yapıldığını savunarak, devlet gücünü ve yönetimini hiçe saymaya çalışıp kendi başlarına bir devlet yapısı kurmaya kalktıkları şiddet içerikli hareket eylemleridir.

¹³ Demirel, a.g.e., s.111.

Dini Terörizm: Dinin siyasi, ideolojik veya diğer çıkarları doğrultusunda bir dini inancı yaymak amaçlı farklı dini inançlara bağlı insan topluluklarına korku ve şiddet yaratarak kendi dini inancını yayma hedefiyle yapılan terörist hareket eylemleridir. Dinsel terör 4 türden oluşmaktadır:

- a. Yönetimdeki insanların en çok kullandığı örgüt türü, dinsel terör olarak bilinmektedir. Genellikle dini terör örgütleri; bazı kişi, grup, devlet veya ülkelerin menfaatlerini savunmada farklı kazançlar elde etmek amaçlı ortaya sunulan çatışmalarda, dini veya milli yapıllı terörizmdir. Buna en uygun örnek Haçlı Seferleridir.
- b. Dinsel idarecilerin uyguladıkları terör türüdür. Bu türe örnek gösterilecek durum, 12 Haziran 2009 tarihinde İran ülkesinde yapılan seçimlerden sonra veya yapılmadan önce sözde rejim ayrıkçı gruplarına uygulanan baskı terörüdür.
- c. Din ile kültür farklılıklarından oluşan veya buna istinaden mezheplerin birbirlerine muhalefet amaçlı uyguladıkları şiddet eylem terörüdür. Irak'taki mezhep çatışmaları bu türe örnektir.
- d. Dinin, siyasi çıkarları amaçlı sömürülme hareketidir. Sovyetler Birliği'nin Afganistan ülkesini işgal etmesinin ardından ABD'nin Taliban'a verdiği destek türüdür.

Geleceğe yönelik uygulanan öngörülerde ortak kanı, tehlike yaratmaya çalışan PKK terör örgütlerinin etnik kökenli veya dini kimlikli insanlar çerçevesinde motive edilen terör örgütleri olacağı yönündedir.¹⁴

1.1.6. Terörizmin Faktörleri

Terör kavramının unsurları 3 gruptan oluşur: İdeolojik unsur, örgüt unsuru, şiddet unsuru.

- İdeolojik Unsur: Terörün öncelikle örgütün hareket noktasını belirlediği ve sonunda ulaşacağı nihai hedeflerine veya eylemlerine temel hazırladığı stratejidir. Terör gruplarının amacı, siyasi eğitim adını verdikleri faaliyetlerin, eğitim verdikleri mensuplara örgütün belirlediği süre zarfında öğretmeyi hedefler. Bu süreçte örgüt mensuplarının örgüte bağlı kalmaları sağlanmaktadır. Günümüzde terör örgütleri önde gelen ideolojiler arasında, Marksist-Leninist-Maoist ideoloji (Komünizm), etnik

¹⁴ Marvin J. Cetron ve Owen Davies, "The Future Face of Terrorism", <http://www.wfs.org/cetron94.htm>. (Erişim tarihi: 24.02.2018).

kaynaklı ideoloji (Faşizm, Kürtçülük, Ermeni Milliyetçiliği) gibi topraklar üzerinde yeni devlet kurmayı amaçlayan ideoloji unsurlarıdır.

- **Örgüt Unsur:** Türk Ceza Kanunu, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 1. maddesinin 1. fıkrasında "terör" tanımı yer almakta, tanıma bakıldığında, terör suçunun örgütle işlenebileceği, 7. fıkrasında ise, cebir ve şiddet kullanılarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemleriyle, 1 inci maddede belirtilen amaçlara yönelik olarak suç işlemek üzere, terör örgütü kuranlar, yönetenler ile bu örgüte üye olanların Türk Ceza Kanunu'nun 314 üncü maddesi hükümlerine göre cezalandırılacağı ifade edilmektedir.¹⁵ Örgütsel yapılanmada yasadışı örgüt kurma ve gizlilik esas alınmaktadır. İlegal faaliyet, yasal alanda ön planda olan sempatizanların yasadışı alana kaydırılmasıyla beslenmektedir.
- **Şiddet Unsuru:** Terörün en önemli unsurudur. Terörizm, stratejilerini gerçekleştirmek için ya da başarılı olabilmesi için hem kendi grup içerisinde hem de saldırıya geçeceği hedefinde itaati ve baş eğmeyi elde etmiş olması gerekmektedir. Bu durumdaki terör örgütlerinin amacı, gerçekleştirdikleri şiddet eylemleri ile topluma gözdağı vererek, halkta bıkkınlık ve usanç duygusu oluşturup, milletin devletle olan güven ilişkisini sarsmayı veya kaos ortamı yaratmayı, buna istinaden hiç değilse yönetim politikalarını değiştirmeyi veya etkisinde bırakmayı hedeflemektedir.

1.1.7. Terörizmin Evreleri

Terör örgütlerinin hedef almış oldukları ülkeyi yıpratmaya ve çökertmeye amaçlı uyguladıkları stratejiler dört safhadan oluşmaktadır:

Birinci Aşama (Hazırlık): Başlangıç olarak adlandırılan hazırlık safhasında, slogan yapma, toplu gösterilerde bulunma, propagandalar uygulama, üye toplama safhası olarak görülmektedir. Bu safhada amaç, toplumu parçalamaya yönelik öncelikli olarak bölgenin zayıf kesimlerinin daha keskin hale getirilip güçlü kesim taraflarının da zayıflatılmaya çalışılmasıdır. Devlet yönetiminin idari aksaklıklar ve birkaç düzensizlikleri topluma yansıtmaya başlaması düşük düzeydeki örgütlere zemin hazırlar. Bu da yürüyüş, grev ve miting gibi faaliyetlerde bulunmasına fırsat verir.

İkinci Aşama (Örgütlenme): Sempatizan kitlenin, kendini destekleyen diğer kitleye yasadışı toplanmalar gerçekleştirip eğitilir. Eğitimden geçen örgütlerin, diğer yasadışı kuruluşlarla iletişim halinde birleşmesi sağlanır. Daha çok legal güçlere

¹⁵ 3713 sayılı Türk Ceza Kanunu, *Terörle Mücadele Kanunu*, 1991, 1. Maddesinin 1. Fıkrası.

veya kuruluşları elde etmek amaçlı içten sızmalar oluşturulup kendi örgüt stratejilerine yönlendirilen safhadır.

Üçüncü Aşama (Eylem): Bu safha terörün şiddet kısmının olduğu aşamadır. Din, dil, ırk, sosyal, ekonomik ve kültürel farklılıkları gündeme getirilip mevcut konumdan, zıt sempatan grupların desteği ve sempatikliği kazanılması için uğraşılır. Bu aşamanın gerçekleştirildiği noktada devlet otoritesinin yetersiz olduğu vurgulanır. Vurgulanan süreçte toplumun devlete olan güven duygusu gitgide kaybolarak toplumda moral duygusunu çökertip, terör sempatanlarına teslimiyet duygusuna yönlendirilir. Bu aşamadaki dönemde terör eylemlerinin adam öldürme, adam kaçırmaya, silahlı ve bombalı saldırılar, rehin alma, etkin kişilerin öldürülmesi, kanunsuz gösteri yürüyüşleri, silahlı soygunlar, baskınlar işlenerek bu safhanın yaratıldığı aşamadır. Ülkemizde üçüncü aşama terörizm, 1971-1979 yılları arasında yaşanmıştır.

Dördüncü Aşama (İç Savaş- Kaos): Bu aşama hedefin devletin yönetimini ve sistemini ele geçirmesi safhasıdır. Terörist eylemlerin toplumu ve devletin güvenlik kuvvetlerini yıpratıp, yönetim ve sistemi çöküntüye uğratmak, güvenlik kuvvetlerinin çok etkili olmadığı bölgeleri etkisi altına almak, eğitimi düşük bölgelerdeki halkı silahlandırıp, bağımsızlık veya toprak isteğiyle devletin ele geçirilmesinin hedeflendiği aşamadır. Bu son adımda, bazı zayıf bölgeler ele geçirilmiş, yerleşim yerlerine ve neredeyse büyük şehirlerinde olduğu yerleri etkisi altına alınıp üsler kurulmuştur. Terör sempatanlarıyla devlet güçleri arasında silah çatışması mücadelesi yaşanmaktadır. Ele geçirilen bölgelerde kendi teşkilatlarını oluşturarak düzenli yasadışı gruplar temin edilir. Bu sırada dış güçlerin maddi ihtiyaçları, gereken malzemeleri, personelleri ve teknik yardımlarını elde etmek amaçlı iç savaş ortamı oluşturularak içsel çökertme yöntemi gerçekleştirilir. Ülkemizde 12 Eylül 1980 yılında bu aşamanın olguları yaşanmıştır.

1.1.8. Terörizmin Nedenleri

Terörizmin temel nedenleri şu başlıklarda incelenebilir:

1.1.8.1. Ekonomik Nedenler:

Ekonomik şartlarda zorlanma, geçim sıkıntısı içerisinde olan insanların en çok etkilendiği sebeplerdendir. Bu nedenle, zorlanarak ekonomik geçimini sağlamaya çalışan toplumdaki insanların gelir dağılımındaki dengesizlik, terör sempatanlı grupların faydalanmaya çalıştığı önemli unsurlardan birisidir. Genellikle eğitim seviyesinin düşük olduğu bölgelerde, eğitilmemiş aynı

zamanda ekonomik sıkıntı çekmeleri durumunda terör gruplarına yönelmesi daha kolay olmaktadır. Yapılan araştırma istatistiklerine göre, eylemlere katılan militan grubun büyük çoğunluğu bu kitleden oluşmaktadır.

Ekonomik sebeplere bağlı olarak örneklerden PKK/KADEK terör örgütüne katılan itirafçı şöyle bir savunma yapmıştır: "Maddi sıkıntım sebebiyle başka bir şehire çalışmaya gittim. Okuma ve eğitimimi tamamlayamadım. Bu yüzden inşaatlarda amelelik yaptım. Kazandığım parayla yaşamsal mücadele vermek için geçinmem çok zordu. Kaldığım ilde önceden yerleşmiş olan ablamın evinde kalıyordum. Sonra zamanla ablaamlarla da anlaşmazlıklar yaşadım ve onlara yük olduğumu hissedip evlerinden ayrıldım. Daha sonrasında amelelik yaptığım inşaatla yaşamak zorunda kaldım. Maddi olarak aldığım yeterli gelmiyordu ve psikolojik olarak iyice bunalıma girmiştım. Bu durum gitgide beni insanlardan soğutmuş, hayattan tat alamamaya başlamıştım. Kendimi yalnız ve dışlanmış hissediyordum. Hayatıma son vermek istediğim zamanlar oldu fakat yapamadım. İnsanlardan nefret ediyordum ve kaçmaya çalışıyordum. Sonrasında bir örgüte girmeyi düşündüm. Benim için hangi örgüte veya amaca yönelik olduğu önemli değildi. Tek amacım bu bulunduğum psikolojiden ve maddi yaşantımdan kurtaracak bir araçtı." sözleriyle ekonomik durumun etkisinde kalması vurgulanabilmektedir.¹⁶

Ekonomik ve sosyal yaşantımızdaki iniş-çıkışların olumlu sonuçlar doğurması dışında kritik dönemlerin oluştuğu dönemlerde de eğitim çağındaki gençlerin etkilenme olasılığı daha yüksek olduğundan uyum problemi ve çalkantılı süreçler yaşanmaktadır.

1.1.8.2.Sosyo - Kültürel Nedenler:

Sosyal yapı terörün bir diğer sebebidir. Herhangi bir ülkede yaşayan insan topluluğunun sosyal ve kültürel yapısının değişikliği ve farklılığı durumunda ve bu sosyal yapıdaki kültürel değişim ile bağlantılar, toplumun yargıları ve bunların benimsenmesi zaman içerisinde değişikliğe uğrayıp yenilenmektedir. Bunun sonucunda kaçınılmaz yeni sosyo-kültürel çatışma ortamları terör örgütlerine zemin hazırlamaktadır. Çünkü sosyal yapıdaki kültürel değerlerin hızlıca değişimi toplumdaki insanların çoğunluğunu kapsayacak şekilde benimsenmez ise sosyal uyumsuzluklar baş göstererek beraberinde sosyal dengede de bozulmalar meydana gelmektedir.

¹⁶ A. Nazmi Çora, *Uluslararası Terörizm ve Faileri*, İstanbul, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, 2008, s.65.

Dil, din, gelenek ve görenekler, tarih, sanat, edebiyat gibi kültür unsurları toplumun değer yapısının sürekliliğini ifade etmektedir. Terör sempatanları özellikle bu unsurlarla toplumu etkileme amacına yönelirler. Toplumu ve ona bağlı bireyleri dil, din, kültür yapılarıyla akıl karıştıracak duruma getirip ve kendi kurdukları sosyo-kültürel yapısını kabullendirme çabasına girerler. Ülkenin veya bölgenin yönetilemeyecek ve yönlendiremeyecek durumlarında, toplumun düzensiz şekilde yerleşim sergilemesi terör örgütü için büyük yarar sağlamaktadır. Genel anlamıyla göç sürecinde entegrasyon süreci yaşanmaktadır. Bu da toplumun kültür çatışması ve insanların psikolojik boşlukta hissetmesine neden olmaktadır. Göç esnasındaki kültürel çatışma yaşanırken insan olgusunda verilen bu tepkilerden dolayı başka gruplarda arayışa sürüklenirler. Terör örgütleri de bu arayıştan fırsat bulup bireyi veya toplumu kendi gruplarına çekmeye çalışırlar.

Sosyal değişimin tanımı, toplumda ekonomik büyüme ile birlikte siyasi, kültürel veya ekonomik alanlarda ilerlemenin olması anlamına gelmektedir. Sosyal çözülme ise, toplu halde yaşayan birey veya sosyal grupların, aralarındaki sosyo-kültürel davranışlarına, alışkanlıklarına ve ortaklaşa sürdürdükleri yaşamın sürekliliği için oluşturdukları kurumlara veya sosyal denetim biçimlerine uyumlarını yitirmeleri sebebiyle ortaya çıkan uyumsuzluklar üzerine sosyal ilişkilerin bozulması anlamına gelmektedir.

Ayrıca büyük yerleşim kentlerinin etrafında yaşayan gecekondu türü bölgelerde köy, kasaba, mahalle veya belediye tarzı kurumlar kolayca oluşturulmadığı için otoriter zayıflık meydana gelmektedir. Bu otoriter zayıflık, bölgenin diğer ekonomik, sosyal, siyasal sorunlarıyla birleştiğinde rejim düşmanlarının sürdürdüğü anarşist tutum ve terör için uygun ortamı oluşturmaktadır.

1.1.8.3.Eğitim Sistemi:

Eğitim, insanları ve kitleleri çocukluk çağlarından gençlik çağının son yıllarına kadar düşüncelerini baştan sona değiştirebilecek unsurların başında gelmektedir. Genellikle terör gruplarının küçük yerleşim alanlarının düşük eğitim seviyesindeki bireylerini veya genç yaşlarda eğitimini yarıda bırakmak zorunda kalmış çocuklardan seçerek terör sempatanı grubuna katılmalarını sağlamak için eylemlerini oluşturmaktadırlar.

İnsanları saygınlık, eşitlik olgusuna eğitim sistemiyle gelme imkânı yaratmaktadır. Buna bağlı bir ünlü psikolog a.g.y. göre; "Günümüzde ekilen veya

yarın toplanacak olan fikir ile inançları anlayabilmek amaçlı, zemini yani tarlayı iyi incelemek gerekir. Bir gençliğe verilen eğitim imkânı, bu memleketin yarın ne olacağı hakkında geniş fikirler ortaya koyabilecek niteliktedir.”¹⁷

Toplumların huzuru, eğitim her yönden olumlu olmasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle eğitim seviyesi ne kadar düzenli ve yeterli olursa bireyler o derece faydalı bir eğitim sistemi görürler. Fakat eğitim sistemi ne kadar yetersiz olursa o derece zararlı ve kültürden yoksun bir birey oluşmaktadır. Terör sempatanları eylemleri oluştururken merkezi değil de kentsel yaşam alanlarında daha çok gerçekleştirirler.

1.1.8.4.Psikolojik Nedenler

Değişebilir fikirli ve zıt duygudaki kişiler bu çağın özellikleri arasına girmektedir. İnsanların ruhsal durumundan kaynaklanan bazı psikolojik nedenlerde de terör gruplarının oluşmasında payı bulunmaktadır. Kişisel yeteneği ve kabiliyeti yetersiz olan insanlar, içinde yaşadıkları toplumsal durumu, konumunu, yerini beğenmedikleri zamanlarda yaşamaktadır. Kendilerini toplum tarafından soyutlandığını, ilgisini, sevgi ve saygı itibarını görmediklerini düşünürler. Bu durum saldırgan davranışları ve şiddet eylemlerini kullanarak değer ve saygınlık veren davranış kalıplarını kullanmalarına sebep olmaktadır. Gerekli gereksiz şiddet eylemleri ve saldırılar yaparak ya da ilgisi olmasa dahi bu tip olayların içine çekilmek isterler.

Halkın azınlık halde olduğunu düşünen bu psikolojik yapıdaki kişiler, kendilerine farklı davranıldığını algırlar veya benzer durumlarda ruhsal olarak toplumdaki başka kişilere güven duygusu hissetmezler. Güvensizlikten kaynaklanan bu duygu değişimi nedeniyle sert, saldırgan ve şiddet içerikli davranış kalıplarına bürünmektedirler.

Psikoloji ve psikiyatri kaynaklarına göre gençlerde psikolojik değişim görülmektedir. Bu psikoloji değişimindeki geçiş dönemi sırasında görülen davranışlardan bir tanesi de (adolesans) duygusunun oluşması durumudur. Adolesans, çocukluk ile erişkinlik arasındaki, kabaca 12-19 yaş arasını kapsayan dönemdir. Adolesans psikolojik gelişmedeki karmaşık bir evredir. Ergenlik ile başlar ve çakışır fakat aynı anlamda kullanılmamaktadır. Sık rastlanan adolesan davranışları arasında mutsuzluk, genel bir ilgi kaybı veya akademik performansta dalgalanma bulunur.¹⁸

¹⁷ Gustave Le Bon, *Kitleler Psikolojisi*, Ankara, Çev. Hasan Can, Tutku Yayınevi, 2014, s.168-172.

¹⁸ [https://www.saglikocagim.net/adolesans-nedir/\(Erişim](https://www.saglikocagim.net/adolesans-nedir/(Erişim) tarihi: 18.12.2018).

Bu psikolojik yapıdaki kişiler güç eşitsizliği kullanırlar ve üstünlük sağlamak isterler. Kişiliklerine aşırı derecede güvenirlere fakat karakter ve ahlak bakımından bozukluk problemi yaşarlar. Bu tür kişilerin genellikle rastlanan bir durumu da, çeşitli keyif verici maddelere bağımlılık duymalarıdır. Bu terör elebaşlarının bazıları vücut ve psikolojik bakımdan hasta ruhludurlar.

1.2.Terörizmin Taktikleri

Terörizm stratejisi; Devletin kırsal kesimlere nispeten düşük seviyede olmasına dayanarak sebeple, terörle mücadelenin kırsal bölgelerde uygulanarak kentsel çevreye yayılmasını, yoğun şekilde cebir veya şiddet eylemi yaşanması halinde, halkın devletle olan bağlarının kesilmesinin sağlanmasını, sonrasında askeri ile siyasi alanlarda teşkilatlar tarafından yeniden örgütlenilmesi anlamını taşımaktadır. Kırsal bölgeler örgüt tarafından ele geçirildiğinde kentler kuşatılmış olacak, yerleşim merkezlerinde önce halk ayaklanmaları başlatılacak, sonrasında yüksek oranda isyanlara dönüştürülerek istenilen hedefe ulaşılacaktır.¹⁹

Terörizm stratejik açıdan birçok amaca yönelik yapılmaktadır:

- Propaganda: Ulusal ve uluslararası bireylerin veya toplumların inanç ve tutumlarını veya eylemlerini değiştirme yönündeki faaliyetlerin bütünüdür. Propagandanın hedefi tutumları etkileyerek, halk arasında bir korku psikolojisini oluşturup terör sempatanlarına ve örgütteki elemanlarına güçlü imajı yaratıp eylemleri kontrol altına almaktır.

Terör örgütleri topluma uygulayacakları eylemi planlarken yapmadan önce, eylem esnasında ve eylem sonrasında meydana gelecek tüm durumları olumlu veya olumsuz etkisini analiz ederler. Dünyada bütün terör eylemlerinin yayılması ve kendilerini duyurmaları medya aracılığıyla propaganda amaçlı şiddet eylemi gerçekleştirdiklerine dayanmaktadır. Propaganda ile başarı kazanmak isterler. Uyguladıkları eylem sonrası medyayı arayıp yaptıkları eylemi bildirip, mesaj bırakmak propaganda faaliyetinin önemli yollarındandır. Terör eylemleri propaganda yoluyla yürütülmektedir. Terör eyleminin esas amaçlarından biri medyanın dikkatini çekmek ve hedeflerindeki kitleyi etkilemektir.

- Mevcut Otoritenin Sarsılması: Terör örgütleri stratejileri ve otoriteleri gereği, karşı gruplarla mücadele ettikleri kurumların ve yöneticilerinin makamlarını yıldırma veya yıpratma göz önünde bulundurlar. Terör örgütlerinin yıpratmaya çalışıldığı

¹⁹ M. Sadi Bilgiç, Salih Akyürek, *Türkiye'de Kürtler ve Toplumsal Algılar*, İstanbul, BİLGESAM Yayınevi, 2012, s.132.

otoritenin sarsılması bu sefer de yöneticilerin gücünün zayıflamasının bir kanıtı olarak ileri sürülür. Bu durumun terör sempatanlarına fayda sağlamasıyla kitleleri de yöneticilere karşı başkaldırmaya itilecektir. Öncelikli olarak asker, polis ve jandarmaya zarar verecek hedefler planlarlar.

- Otoritenin Şiddete Yönelmesini Sağlamak: Bu stratejideki amaç, yönetimin terör sempatanlarıyla mücadele etmesi ve bu esnada kullanılan şiddetten toplumun huzursuz ve endişeli olması, örgütün toplumda oluşan bu endişelerini kendine propaganda malzemesi olarak kullanmasıdır. Aslında teröristlerin amacı, devleti ve hükümeti olağanüstü yetkiler kullanmaya zorlayarak, halkın huzursuz olmasını ve düzenden soğumalarını hedeflemektedirler.

1.2.1.Gerilla Savaşı, Özgürlük Savaşı ve Düşük Yoğunluklu Çatışma Kavramları

Gerilla terimi, Yarımada Savaşı'nda (İspanyol Bağımsızlık Savaşı) Napolyon Bonapart'ın Fransız ordusuna muhalefet amaçlı savaşlarda isimlendirilen terimin "Küçük Savaş" adlı İspanyolca dilinden gelmektedir. Gerilla savaşı ise, düşük seviyede gizli birliklerin düzenli orduya karşı yürüttükleri yıpratma savaşı ve bu savaşı yapan kimse anlamında kullanılmaktadır. Özetle, düşük seviyedeki gerilla kuvvetlerinin, büyük ve güçlü ordulara karşı uyguladığı direniş savaşı anlamına gelmektedir. Gerilla kelimesi, ilk defa 1808 tarihinde, Fransız mücadelesine karşı İberya yarımadasında kullanılmıştır.

Gerilla faaliyetlerinin en temel kuralı gerillanın düşmanının şartlarında ve belli bir zamanda değil, ani baskın, tuzağa düşürme, ufak çapta ve hiç beklenmedik bir anda saldırıda bulunmasıdır.²⁰ Gerilla faaliyetinin başarılı olması için halkın gerillaya destek vermesi gerekmektedir. Eylemlerini sürdürebilmeleri için terör sempatanlarına ve yardım sağlayacak grup üyelerinin ihtiyaçlarını karşılamalarıyla ayakta dururlar.

Gerilla faaliyetleri düşmanlarını yıpratmasının yanı sıra düşman hakkında bilgi toplamak için de yöntemler uygulamaktadırlar. Örnek vermek gerekirse Osmanlı tarihinin ilk dönemlerinde kullanılan Akıncılar, düşman ile ilgili istihbarat aldıktan sonra bu bilgileri hemen sultanlarına ve komutanlarına anlatmışlardır. Her dönemde her devletin düşman hakkında bilgi toplamak gibi bir amacı vardır.

²⁰ Erol Mütercimler, *21. Yüzyıl ve Türkiye*, İstanbul, Güncel Yayınları, 2000, s.412.

Günümüzde toplum tarafından terörist ve gerilla kelimesinin aynı anlama geldiği bilinmektedir. Fakat bu iki kelimesinin incelenmesi sonucunda her iki kelimenin de farklı anlamlar taşıdığı anlaşılacaktır. Terör sempatanları kendilerine gerilla kelimesini kullanırlar. Gruba yeni katılan terör üyeleri bu şekilde yürütülen eylemlere örgütlenmeye çalışılırlar.

Gerilla stratejileriyle belirlenmiş yerleşim bölgelerinin korunmaya çalışıldığı örnekler geçmişe nispeten oldukça artış göstermiştir. Zira şehir içlerinde verdikleri mücadele, gerillaların istedikleri ortamı yaratmaktadır. Terör sempatanların şehir içlerinde sayıları azda olsa, patlayıcı bombalarını gizleyebilecekleri yerler oldukça fazladır. Gerillaların zarar verecekleri bölgede asker ile güvenlik açısından ne kadar kaliteli veya güvenli olursa olsun kullandıkları patlayıcı maddelerden etkilenmemeleri mümkün olmamaktadır.

Gerilla elemanları yasadışı bir örgüt grubu olduğundan hukuksal olarak sorun teşkil etmektedir. Dünyada birbirleriyle rakip olan ülkeler, kendi siyasal çıkar ve amaçları için terör örgütlerine destek çıkmaktadırlar. Terör grupları sadece uluslararası alanda değil, tüm dünyada hakimiyet kurmak istediği yerler mevcuttur. Teröristlerin hedefinde, daha çok devlet yönetimi bakımından gerilimin yoğun yaşandığı ve başarısız iktidarlığın olduğu ülkelerde, hamlelerini kullanmak vardır. Gerilla stratejileri hem saldırı amaçlı hem de savunma amaçlı saldırıya geçmektedirler.

Terör eylemlerinde zaman, mekân ve bölgenin yaşam şekline göre farklılıklar göstermektedir. Gösterilen bu farklılıklarda kimi zaman yapılan eylemin terör hareketi olduğu nitelendirilirken kimi zaman terör eylemi olarak nitelendirilmemektedir. Bu eylemin terör hareketi olarak nitelendirilmediği durumlarda kurtuluş mücadelesi olarak adlandırılıp destek verildiği anlaşılmaktadır. Gerilla savaşı saldırganlık aşaması, amaçlarına ulaşmak istedikleri önemli noktalardan biridir. Bunun nedeni, etkisiz saldırılardan çok devlet güçlerinden daha hâkim hale gelmektir. Sembolik olan saldırılar sürmekle birlikte her yönden saldırılar oluşturmak isterler. Bu sırada devlete işgal girişimlerinde bulunurlar.

Kişi, kurum ve devletlerin kendi çıkarları yönünde uyguladıkları harekete özgürlük savaşı denmektedir. Dünyaca bilinen terör hareketleri incelendiğinde, terör oluşumunda destek veren kişi, kurum ve bunların yönetsel destekçileri olan ülkeler görülmektedir.

Düşük yoğunluklu çatışma, askeri siyasi çatışma türüdür. Nizami ordular ile gerçekleşmeyen bir savaş şeklidir. Nizami ordusu Fransız subaylar ve

teknisyenlerin danışmanlıklarıyla oluşturulmuştur. Bu ordunun ilk başarısı Akka önlerinde yine Fransızları yenerek görülmüştür. Günümüzde, çete savaşları, küçük çaplı çatışmalar, gerilla savaşları, bölgesel savaşlar, ihtilalci savaşlar, ulusal kurtuluş mücadeleleri gibi tanımlamaların hepsinin kapsanmasına verilen isim düşük yoğunluklu savaş olmuştur.²¹

Terör örgütlerinin yıkıcı eylemleriyle başlayıp askeri yapının müdahalelerini gerektiren hareketlerin tümünü kapsamaktadır. 'Düşük Yoğunluklu Çatışma' (DYÇ) adlı çatışma, Türkçe diline geç girmiştir. Türkiye'de 1984 yılında PKK terör örgütünün iki Güneydoğu kentine baskın yaptığında hiç kimsenin onlara karşı özel bir mücadele yöntemi kullanması gerektiğini, bu yöntemin adının da DYÇ olduğunu söylememiştir.

Oysa o günlere kadar dünyanın birden fazla yerinde, birçok ülke benzer tehditle karşılaşmış ve DYÇ yöntemlerini kullanmıştır. DYÇ'ler konvansiyonel savaşlardan farklı olarak, çatışmanın gelişimi açısından siyasi niteliğe sahiptirler. Konvansiyonel savaşlarda, bütün devletin güç unsurları, savaşın kazançla bitmesi için silahlı kuvvetlerin desteğiyle sağlanmaktadır. DYÇ'ler de ise başarmak için silahlı kuvvetlerin, milli güç unsurlarını desteklemektedirler.

1.2.2.Terörizm İle Adi Suç Arasındaki Fark

Adi suçlularda suç, bir yaşam biçimi olarak kullanılmaktadır. Terör bazlı suçların işlendikten sonra, bu suçlara iştirak eden kişilerin farklı sosyal yapı içerisinde hangi neden veya sebeplerle adi suçlara yöneldiklerinin tespitini sağlamak amacıyla yapılan geniş kapsamlı bir çalışmadır. Eğer tespit edilmez ise ve sıradan bir polisiye suç olarak görülürse devletin güvenlik zafiyetinden kaynaklanabilir.

Adi suç genel anlamda; tecavüz, hırsızlık, adam öldürmek gibi suçların hukuksal olarak tanımlanmasıdır. İstihbarat analizinde ise; kanuni olmayan ve çoğunlukla komploya dayalı uyuşturucu, uyuşturucu ticareti, organize suçlar, çeteler ve terörizm gibi benzeri faaliyetleri yapan veya karışan kişiler ve kuruluşlar arası ilişkiler üzerine kurulmuş kimin neyi, nasıl ve kiminle yaptığını belirlemek anlamı olarak tanımlanmasıdır.

Terör örgütlerinde suçun işlenişi genellikle yaşamın devamı için yapılmaktadır. Tam anlamıyla maddi menfaat amacı taşımaktadır. Tarihi olarak bakıldığında adi suç ile siyasi suç arasında ayırım yapılmıştır. Bu ayırımın yapıldığı tarihi dönem Roma Hukukuna dayanmaktadır. Roma'da krallık döneminde, perduellio diye

²¹ Adem Uzun, *PKK'dan KADEK'e Bir Terör Örgütünün Anatomisi*, Ankara, Ocak Yayınları, 2003, s.28.

adlandırılan devlet aleyhine suçlar, devlete karşı işlenen her türlü eylemi kapsamaktaydı. Devlete karşı işlenen suç işleyen kişi ile, devlete ülke dışından düşmanlık yapan kişi veya kurumlar arasında fark gözetilmiyordu.

Adi suçlular çoğunlukla suç ile çocuk çağlarda tanışmaktadır ve giderek kendine özgü bir yaşam biçimi benimsemektedirler. Bu da onları toplumdan uzaklaştırıp yabanileşmiş bir hayata doğru sürüklemektedir. Teröristler üzerine yapılan çalışmalarda daha çok genç ve öğrenci kesiminin örgütlenme içerisinde yer aldığı, eğitim seviyeleri daha yüksek olduğu, yalnızlık duygusundan kurtulma, kendini ispatlama ve bir gruba ait olma psikolojisi içerisinde örgüte dahil oldukları anlaşılmaktadır.²²

Toplumdaki yaşayan insanların psikolojisi gereği toplum baskısından ve kanun korkusundan dolayı adi suçlular yasadışı bir faaliyet gerçekleştirdiklerinde bunu kimsenin fark etmemesini isterken terör örgütleri ise, tam tersi propaganda amacıyla muhtemel olan en fazla kişinin görmesini ve bilmesini isterler. Bunun nedeni, yapılan eylemden ziyade toplumda yaratacak etki daha önemlidir.

1.2.3. Terör Örgütlerinin Finansman Kaynakları ve Gelirleri

Suçlular çıkar amacıyla işledikleri suçun gelirini sağlamak, terör örgütleri ise özellikle terör eylemlerini gerçekleştirebilmek diğer taraftan da mali destek kazanma hedefi doğrultusunda, hiçbir sınır gözetmeksizin neye gereksinimleri var ise yapmaktadırlar. PKK terör örgütünün hem Türkiye’de hem de Avrupa ülkelerinde özellikle etnik kökenli insanlardan haraç topladığı açıkça bilinmektedir. Terörün finansmanı ile mücadelesi bakımından PKK örgütlerinin ilgilendiği gelir sağlayan alanların tespit edilmesi veya bölgelere karşı gerekli çalışmaların yapılması, önlemlerin alınması önemli aşamalar arasındadır.

PKK örgütlerinin gelir kaynakları üç ana başlık şeklinde toplanabilmektedir:

- 1) Gelir getirici yasadışı faaliyetlerden elde edilen kaynaklar,
- 2) Yasal görünümlü faaliyetlerden fon sağlanması,
- 3) Yabancı devletlerden sağlanan kaynaklar.

Terör örgütleri dünyada ulusal ya da uluslararası düzeyde faaliyetleri gasp, soygun, hırsızlık, haraç alma, insan kaçakçılığı, silah kaçakçılığı ve uyuşturucu madde kaçakçılığı gibi faaliyetlerle gelir sağlamıştır. Terör örgütleri diğer suç örgütlerine benzer yapıda, finansman kaynak elde etme ihtimali olan hemen her

²² M. Ali Bal, *Savaş Stratejilerinde Terör*, İstanbul, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2003, s.275.

alanda faaliyet gösterebilmektedirler. Terör örgütlerinin gelir kaynaklarının başlıklarını şu şekilde açıklayabiliriz.

1.3. Yasadışı faaliyetlerden elde edilen kaynaklar

PKK gruplarının son 10-15 yıl içerisindeki dönemde, organize terör suç örgütlerine benzer yapıdaki uyuşturucu madde ticareti olmakla birlikte, bütün gelir getirici yasadışı ticari faaliyetleri bölgelere yoğunlaşarak hedefledikleri görülmüştür. Bu bağlamda terör örgütlerinin yükselmekte olan hukuka aykırı gelir getirici faaliyetlere yönelmesinin diğer amacı organize suç mensupları ile PKK gruplarının pek çok işbirliği içerisinde çalışmasından kaynaklanmaktadır.

Şunu söylemek gerekirse terörizm ve organize suç birbirinden farklı eylem hareketlerinden oluşmaktadır. Terör örgütü, şiddet uygulayarak yasal kurul ile anayasal düzeni, siyasi politikalarla değiştirmeyi veya etkilemeyi hedeflerken, organize suç örgütünün amacı çıkar sağlamak için kullanılmaktadır. Terör sempatanları organize suç örgütlerine lojistik destek sağlayarak, organize suç gruplarının da PKK örgütlerine silah veya donanım ihtiyaçlarını karşılayarak birbirleriyle bağlantı kurarlar.

Organize terör suç örgütleri PKK grubu üyelerinin yurtdışına çıkmalarını veya gittikleri ülkede rahat şekilde yaşamalarını temin ederek sahte pasaport düzenlemek, kredi kartı ile sosyal hizmet alanında dolandırıcılık faaliyetlerini gerçekleştirmek gibi pek çok alanda terör örgütlerine hizmet vermektedirler.²³

1.3.1.Uyuşturucu Ticareti

PKK uluslararası uyuşturucu şebeke örgütleriyle birlikte çalışmış, Ortadoğu-Türkiye-Avrupa ülkeleriyle uyuşturucu ticaretinin önemli bir faaliyeti haline gelmiştir. Uyuşturucu ticareti terör örgütlerinin fon temininde kullandıkları en kazançlı çıktıkları alanlardandır. Terör örgütlerinin yasadışı olarak ticareti kolaylıkla yaptıkları ve en çok kazançlı çıktıkları uyuşturucu ticaretine yoğun şekilde uğraşmaları çoğu ülkede tespit edilmiştir. Burada uyuşturucu ticaretinin gelirinin yüksek oranda olması, genellikle çıkar amaçlı maddi gelirin düşük oranda yer tutması nedeniyle taşımacılığının basit, alıcısının geniş olması önemli etkenlerdendir.

Terör örgütünün 1984-1997 tarihleri arasında 205 adet kaçakçılık vakasında 2.5 ton eroin, 21 ton esrar, 4.5 ton baz morfin, 2 milyon kök Hint keneviri, 22 asetik

²³ D. Carter, *International Organized Crime School Of Criminal Justice*, Amerika, Michigan State University, 1994.

anhidrit, 277.000 amfetamin tablet ele geçirildiği bilinmektedir.²⁴ Uyuşturucu ticaretinden kazanç sağladıkları gelirin çoğunluğunu PKK terör örgütünün üst düzey yönetici elebaşlarının Avrupa bankalarındaki kişisel hesaplarına yatırılmaktadır. Terör gruplarının son dönemlerde yüksek oranda uyuşturucu ticaretinde yer alması, uyuşturucu ticareti ile uğraşan organize suç örgütleri ile terör gruplarını birbirinden ayırt etmek oldukça zorlaşmıştır. Uyuşturucu ticaretini yoğun bir faaliyet olarak kullanan terör örgütlerinin diğer ismi olan narkoterörist örgütler adı verilmektedir. Bu kavramın yaygın olarak kullanılmasına neden olan narkoterörist örgütlerinin sayıca artış göstermesinden kaynaklanmaktadır.

ABD Dışişleri Bakanlığı'nın terör raporlarına göre, dünyanın büyük 25 terörist grubunun en az bir düzinesinin dünya çapındaki uyuşturucu ticaretiyle bağlantıları vardır. Bu terörist grupların bazıları, Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri (FARC), Kolombiya Birleşik Savunma Grupları (AUC), Ulusal Özgürlük Ordusu (ELN), Parlayan Yol, Filistin İslami Cihat, El-Kaide, Özbekistan İslami Hareketi, Hizbullah, PKK, Bask Vatan ve Özgürlük (ETA) Tamil El-amin Özgürlük Kaplanları ve Abu Sayyafı kapsamaktadır.²⁵

Afganistan'da Taliban grubunun terör faaliyetleri ile resmi güçlere uygulanan isyanlarında kullanıldığına dair afyon uyuşturucu ticaretinden 3 milyar dolar gelir sağladığı iddia edilmiştir. ABD tarafından terör örgütü olarak adlandırılan veya Kolombiya'da eylem faaliyeti uygulayan Kolombiya Birleşik Savunma Grupları (AUC), kokain alanında önemli bir yere sahiptir.

Ülkemizde terör örgütleri uyuşturucu kaçakçılığı ticaretinden önemli miktarda gelir temin etmişlerdir. Ülkemizde güvenlik kuvvetlerince PKK/KONGRA-GEL, ASALA, TKP/ML ile DHKP/C terör örgütleriyle bağlantılı olduğu tespit edilen uyuşturucu madde kaçakçılığı olaylarının sayısı 1984-2005 arasında 333 adettir.²⁶ Terör örgütünün uyuşturucu madde kaçakçılığı üst düzey yöneticilerden olan Abdullah ÖCALAN, Şemdin SAKIK tarafından itiraf edilmiştir.

1.3.2. İnsan Kaçakçılığı

Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi Protokolünde insan kaçakçılığı, ülkenin veya bölgenin vatandaşı olmayanlar ile ülkede yerleşim alanları olmayan kişilerin, ülkeye çıkar karşılığında yasadışı yollarla içeri sokulması

²⁴ Atilla Şehirli, *Türkiye'de Bölücü Terör Hareketleri*, İstanbul, Burak Yayınları, (1. Basım b.), 2000, s.90.

²⁵ Kimberley Thachuk, *Terörizme Destek Veren Kaynaklarla Mücadele*, Ankara, Genelkurmay Basımevi, 2006, s.61.

²⁶ *KOM Faaliyet Raporu*, Ankara, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 2006, s.176.

olarak tanımlanmıştır. Terör grupları insan kaçakçılığı aracılığıyla hem gelir sağlayarak hem de eleman temin etmektedirler.

PKK terör örgütü, Bulgaristan, Romanya, Arnavutluk, Macaristan ile İtalya ülkelerinde eylemler yaparak insan kaçakçılığı ticareti şebekeleriyle birlikte çalışmaktadır. Sahte belgelerle veya tamamen kaçak olarak yurtdışına kaçırdıkları insanlardan yüksek meblağlarda para alan örgüt, kaçırdıkları kişileri orada da rahat bırakmamakta ve örgüte yardım yapmaları için baskı yapmaktadır.²⁷ Bundan ayrı olarak kaçırdıkları ülkede sığınma talebinde bulunan insan toplulukları, Türkiye aleyhinde olumsuz eylemlerde bulunmaktadır.

Terör örgütlerinin kurulumu ve gelişimini ardından çoğu faaliyete karışmış olan PKK/KONGRA-GEL örgütü, terör sempatanları ile militanlarını eğitmek amaçlı veya finansal gelir kaynaklarından faydalanmaya çalışarak insan kaçakçılığı faaliyetlerinde etkili rol oynamaktadır. İlk başlarda uyuşturucu madde kaçakçılığı veya insan kaçakçılığı etkinliklerinde göz yumarak, güvenlik olanağı sağlamak çıkarları karşılığında bu tip teşkilatlardan “vergi” adı altında komisyon olan terör örgütü, sağladığı gelir ve diğer kazançları sebebiyle resmen içinde yer almaya çalışmışlardır.

Terör örgütleri insan kaçakçılığı ticareti aracılığı ile kendilerine maddi gelir sağlamakta, diğer taraftan PKK grubu militanları temin etmektedirler. Yasadışı göç organizasyonları ile iç içe olan terör örgütleri;

- a. Terör örgütleri sınırdan kaçak geçişine göz yumarak veya güvenliklerini sağlayarak karşılığında vergi adı altında komisyon almak,
- b. Yasadışı göçmenlerin sınırdan illegal yöntemlerle geçirilerek Avrupa ülkelerine götürülmesi,
- c. Avrupa ülkelerinin iltica politikalarını istismar ederek veya çeşitli sahtecilik yöntemleri kullanarak iltica başvurusu yaptırılması,
- d. Avrupa ülkelerinde mültecilere sağlanan maddi yardımlardan pay alınması,
- e. Yerleşim hakkı elde eden kişilerin terör örgütünün Avrupa ülkelerindeki her türlü illegal faaliyetinde kullanılması aşamalarında rol almaktadırlar.²⁸
- f. Kişideki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanılması

²⁷ Demirel, a.g.e., s.388-389.

²⁸ Necati Alkan, *Terörün Örgütlerinin Finans Kaynakları*, Ankara, Polis Dergisi, 2004, s.293.

1.3.3.Silah Kaçakçılığı

Terörizm diğer yasal olmayan suçlarla beraber silah kaçakçılığıyla arasında doğrudan sıcak ilişkiler kurmuştur. Terör örgütleri silah kaçakçılığı yapma faaliyeti ile hem silah ihtiyacını karşılamakta hem de yüksek miktarda maddi gelir elde etmektedirler.

Son zamanlarda özellikle nükleer silah yapımında kullanılan maddelerin kaçakçılık yoluyla önemli faaliyet haline gelmiştir. Nükleer silah yapımında kullanılan maddelerin milyon dolarlarla alıcı bulması, organize suç örgütleri yanında terör örgütlerinin de bu suç türüne yönelmelerine neden olmaktadır.²⁹

1.3.4.Haraç Toplama

Haraç, “Bir yerden, bir kimseden zorbalıkla alınan para” şeklinde tanımlanabilmektedir. Terör grupları, şahıslara koruma vaadinde bulunarak, onlara zarar vermeme olanağı sağlayarak, herhangi bir şekilde öğrendiği veya tanık olduğu bir suç durumunu yetkili makamlara duyurma tehdidinde bulunarak gözdağı vermek ve insan kaçırma karşılığında şahıs ile gruplardan zorbalıkla haraç toplamaktır. Karşı çıkararak haraç vermek istemeyen kişileri kaçırmak, işyerlerine bombalama suikastları veya kendilerine yönelik saldırı ve kundaklamalar düzenlemektedirler.

Devletin görevlerinden birisi de kişilerin gelirlerinin belirli bir kısmını vergi olarak almaktır. Terör örgütlerinin amacı ise, kişilere korku duygusu salarak zorla para toplayıp devletin gücünü sarsmayı ve güvensizlik ortamının sağlanmasını hedeflemektedirler.

1.3.5.Sahtecilik

Gelişen teknoloji imkanları günümüzde her çeşit baskı, araç, gereç ve malzemelerinin kolaylıkla bulunabilmesi, terör örgütlerini uzmanlaştıracak seviyeye getirmiştir. Öyle ki hem kendi teşkilatlarına hem de insan kaçakçılığı faaliyetlerinde gerekli olan kimlik, pasaport, vize ile sığınma talepleri amaçlı sahte belgeler düzenlemek suretiyle gelir temin etmektedirler. Bununla birlikte terör suç örgütlerine talep halinde sahte pasaport ile kimlik basımı oluşturmaktadırlar.

Temin edilen sahte kimlik belgeleriyle Avrupa ülkelerine kaçak geçişleri sağlanan şahıslar, götürüldükleri ülkelerde terör örgütleri tarafından takibi kontrol edilerek, barınma veya iş bulma gibi vaatlerle PKK/KONGRA-GEL sempatanlı ocaklara

²⁹ KOM, a.g.r., s.94.

üyelikleri oluşturularak kayıtları yapılmaktadır. Bu üyeler iş olanağının sağlaması halinde ismi geçen kişilerden, terör gruplarına yardım amaçlı aidat adı altında para vermek zorundadırlar. Terör örgütleri, PKK/KONGRA-GEL tarafına üye olan yurtdışına çıkardıkları bu insanlardan zorla haraç toplama, uyuşturucu işlerinde kurye olarak çalıştırılıp, örgütün yayın organlarını dağıtması için çeşitli örgütsel eğitimlerden geçirilerek faaliyetlerde bulundurulmasını sağlamaktadırlar.

1.3.6.Gasp, Hırsızlık, Soygun

Gasp, hırsızlık ve soygun gibi yasadışı yollarla, küçük çaplı terör örgütlerinin uyguladığı veya eylem faaliyetlerinin başlangıcı ile gereken maddi gelirin karşılanması amaçlı kullanılan yöntemlerdir. Geçmiş dönemlerde ülkemizde THKP/C, THKO gibi sol örgütlü terör sempatanları tarafından yapılan faaliyetlerde kuruluş adımlarında gerekli paranın bulunması ve kamuoyuna isimlerini duyurulması için bu yöntemleri kullanmışlardır. Bu örgütlerin düzenlemiş olduğu banka soygunları terör gruplarına belirli bir gelir sağlamasıyla kamuoyu tarafından da bilinen bir örgüt olmuşlardır. 1987 yılında Batman'da kurulan radikal terör örgütü İHÖ, gerçekleştirdiği banka soygunları, otomobil veya eşya hırsızlıklarını maddi gelir sağlama yöntemi ile kullanmışlardır.³⁰

1.3.7.Fidye Amaçlı Adam Kaçırma

Fidye, "bir kimsenin esirlikten veya başına gelen herhangi bir beladan kurtulmak için kendisinin veya kendi adına bir başkasının ödemesi gereken para, kurtulmalık " şeklinde tanımlanabilmektedir. İnsan kaçırma amacıyla fidye isteme eylemleri, terör örgütlerinin yaygın olarak kullandığı maddi gelir elde etme yöntemlerinden birisidir.

Terör örgütleri açısından fidye, devlet adamları, iş adamları, tanınmış bürokratlar gibi kişilerin kaçırılarak karşılığında para talebinde bulunulması şeklinde tanımlanabilmektedir. Dünyada birçok terör örgütü, bir yandan varlıklarını devam ettirebilmek ve ihtiyaç duydukları maddi geliri temin edebilmek için bir yandan da propaganda yaptıkları örgütlerinin isminin yayılması için özellikle devlet adamlarını ve zengin iş adamlarını kaçırmak karşılığında fidye alıp finans kaynaklarını geliştirmeye çalışmışlardır.

Terör grupları, fidye amaçlı insan kaçırma eylemlerinde gelir elde etmesinin yanı sıra toplumda korku yaratmayı ve örgütün isminin yayılmasını da hedeflemektedirler. ETA terör örgütü, Dünya'daki pek çok PKK örgütleri ile karşılaştırıldığında yüksek

³⁰ Alkan, a.g.e., s.292.

oranda geliri fidye amaçlı adam kaçırmalardan sağlamıştır. Örneğin, Nisan 1980'de Katalan işadamı Jesus Serra Santamans kaçırılmış ve 1,5 milyon dolar karşılığında serbest bırakılmıştır. Sanayici Adolfo V. Martin yaklaşık 3 aylık bir kaçırılma döneminden sonra 24 Şubat 1990'da 2,8 milyon dolar fidye karşılığında serbest bırakılmıştır. 1993 yılının Temmuz ayında kaçırılan barış hareketinin önemli isimlerinden Zamona, kaçırıldıktan sonra serbest bırakılması için büyük miktarda fidye ödemek zorunda kalmıştır. İş adamlarının teknolojinin sunduğu yeni güvenlik araçlarından faydalanarak özel güvenlik teşkilatları kurmaları veya güvenlik güçlerinin yeni mücadele yöntemleri geliştirmeleri nedeniyle terör örgütleri, geçmiş yıllarda nispeten adam kaçırmakla fidye alamamaktadırlar.³¹

1.4. Yasal görünümlü faaliyetlerden fon sağlanması

PKK terör örgütleri yasadışı yöntemlerle temin ettikleri geniş çaplı fonların yanı sıra yasal görünümlü aidat ve bağış gibi faaliyetler aracılığıyla da önemli miktarda fon temin etmektedirler. Bu kuruluşlar zaman içerisinde terör örgütlerinin finansman kaynaklarında önemli bir geliri haline gelmişlerdir.

Bunun yanı sıra terör grubu sempatizanlarının parasal gelirlerle yaptıkları bağış, aidat yardımları da terör örgütlerine yüksek oranda maddi kazançlar sağlamaktadır. PKK terör grupları, devlet otoritesi sisteminin içerisine sızmak suretiyle yakalanma risklerini aza indirme yöntemleri ile pek çok yasal görünümlü şirket veya çıkar amacı taşımayan kuruluşları kullanmaya çalışmışlardır.

Yurtdışında eylem faaliyetlerinde bulunan PKK/KONGRA GEL terör gruplarının sempatizanları aracılığıyla aidat veya bağış adı altında günümüze kadar topladıkları maddi gelirlerin miktarları henüz tam bilinmemektedir. Genel olarak haraç toplama da PKK terör örgütlerinin diğer bir gelir kaynakları arasına girmiştir.

Terör militanları, yayımladıkları gazete, dergi veya kitapları topluma yaymak, ideolojik eğitimlerde sempatizanlarını örgütlemek amacıyla kullanmanın yanı sıra, bu yayımları sempatizan üyelerine satın aldırarak mali destek sağlamaktadırlar. Terör örgütlerinin düzenledikleri konser, sergi ve gösteri gibi sosyal faaliyetler tarafından yüksek gelirli paralar toplamaktadırlar.

Yasal görünümlü faaliyetlerden fon sağlamanın terör örgütleri tarafından çeşitli kaynakları vardır. Bunlar;

³¹ Alkan, a.g.e., s.291.

- Ticari işletmelerin kullanılması yoluyla gelir temin edilen fon kaynakları,
- Medya veya basılı yayın organlarının kullanılması yoluyla fon sağlanması,
- Kâr amacı gütmeyen kuruluşların kullanılması yoluyla temin edilen fon kaynakları,
- Aidat veya bağış toplanması aracılığıyla fon sağlanması,
- Sosyal veya kültürel etkinliklerde bulunulması yoluyla gelir fonu sağlanmasıdır.

1.4.1. Devletlerden sağlanan kaynaklar

Terörizm, uzun yıllara dayanan güçlü devletler tarafından siyasi yönetimlerinin işlenebilirliğini kolaylaştırmak veya rakiplerini etkisiz duruma getirebilmek amacıyla bir dış politika aracı olarak kullanılmış ve halen uygulanmaktadır. PKK grubu örgütünün üst düzey yönetim ile sıcak iletişim içerisinde olması yabancı devlet gizli ajanları, planlanıp uygulanmak istenen eylemler konusunda terör sempatanlarını yönlendirmekte veya onlara gerekli imkânları sağlamaktadırlar.³²

Terör gruplarının üst yönetim veya yabancı ülke desteği olmadan devlet otoritesine karşı muvaffak olmak gibi imkanları pek mümkün değildir. Bu nedenle çoğu terör grupları kendisine yabancı ülkelere üs veya devletlerden gelir desteği arayışı içine girmektedirler. Yabancı ülkelerde terör örgütlerinin çeşitli nedenlerle arayışlara olumlu cevap vermektedirler.

Soğuk savaş döneminin sona ermesinin ardından devletlerin terör örgütlerine yardımda bulunmaları giderek aza indirgenmesine karşın tamamıyla ortadan kalktığı söylenmemektedir. Devletlerin dış politikalarında kullanmak amaçlı terörizme verdiği destek, basit yardımlar seviyesinde kalabileceği gibi, sponsor olarak da destek vermişlerdir. Birtakım ülke devletleri resmi, yarı resmi veya yasal kısım kuruluşları devreye sokarak maddi gelir yardımında bulunmaktadır. Bazı demokratik ülkeler de legal kuruluşların, özellikle yabancı kökenli terör örgütlerine sağladığı imkânları görmezlikten gelerek dolaylı şekilde destek sağlamış olmaktadır.³³

PKK terör örgütüne devletlerce yardımda bulunulması çeşitli nedenlere dayanmaktadır. Bunlardan başlıcaları; terörizmin destek verenler aracılığıyla düşük gelir imkanı veya etkileyici yöntemler sunması, ülke ilişkilerini bozmadan ilgili ülkenin istenilen şekilde hareket etmesine olanak sağlanması, doğrudan güce başvurmanın ortaya çıkabileceği riskleri içermemesi, terör örgütlerinin istihbarat gruplarının yan kolu gibi kullanılabilmesi ile operasyonel anlamda hizmet verebilmesi, yardımda

³² Hasan Aykın, H. Kevser Sözcü, *Terörün Finansmanı*, Ankara, MASAK Yayın, 2009.

³³ Ali Kuyuksil, *Türkiye'de Terör ve Terörün Kaynakları*, Polis Dergisi, 2004, Sayı 40, s.89.

bulunan ülkenin ideolojisini yaymasına yardımcı olması ve terör örgütleriyle ilgili ülke arasındaki inanç ve kültürel yakınlıkların bulunması şeklinde sıralanabilir.³⁴

Terör örgütlerine ülke devletlerince, ateşli yüksek silahlar, istihbarat, maddi destek, fiziki veya mali Avrupa'daki ülke topraklarının kullanımı, sığınma hakkı gibi çoğu şekilde yardımda bulunmaktadır. Buna özetle; ABD, Sovyetler Birliği (şimdiki ismi Rusya Federasyonu), İngiltere, Fransa, İsrail, İran, Suriye, Küba, Libya, Irak, Kuzey Kore, Belçika, Yunanistan, Güney Kıbrıs Cumhuriyeti, Bulgaristan, Afganistan ile Sudan'ın bulunduğu pek çok devletlerin, terör örgütlerini desteklediği veya terör faaliyetleri olaylarına rastlanıldığı görülmüştür.

Fakat günümüzde devletler doğrudan terör eylemleri gerçekleştirmek yerine militanlarını ülke içerisinde faaliyet gösteren terör örgütlerini seçerek kullanmışlardır. Terör örgütünün üst yönetimi ile yakın ilişki içinde olduğu yabancı ülkedeki devletin gizli ajanları, yapılacak suikastlar konusunda teröristleri yönlendirmekte ve terör gruplarına gerekli imkanları sağlamaktadırlar.

Terör örgütlerinin yoğun ölçüde başarısı dış desteğin yardımıyla oluşmaktadır. Dış destek yardımı olmayan örgütlerin başarılı olması mümkün görülmemektedir. Çünkü terör örgütlerinin, sadece yurtiçi kaynaklarla beslenme, barınma, eğitim, silah vb. ihtiyaçlarını karşılamaları çok zordur. Ülkedeki güvenlik güçlerinin düzenledikleri operasyonlar sonucu, örgütlerin bütün faaliyet kanallarını tıkamaktadır.

Terör örgütlerine yardım desteğinde bulunan ülkeler PKK terör örgütü mensuplarına, "sığınma hakkı vererek, dernek, yayın organı gibi yan kuruluşlar açılmasına göz yumarak, kamp yerleri tahsis ederek, bu ayrılan kamplarda eğitim vererek, militanları barınaklarında ve kırsal alanlarda ziyaret edip moral vererek, eylem sonucu yaralanan terör militanlarının tedavilerini yaptırarak, silah, cephane ve mühimmat yardımı yaparak, teröristlere barınma, giyecek, yiyecek gibi lojistik ihtiyaçlarını karşılayarak" katkı sağlamaktadırlar.

Terör örgütlerine, terörizmi uluslararası politika amaçlı kullanan ülkelerle örgüt mensuplarına sığınma hakkı verilmesi, devlet topraklarının Batı ülkeleri durumunda kullanılmasına izin verilmesi şeklindeki yardımların haricinde kapalı veya açık finansal destekler de sağlanmaktadır.

Terör örgütlerine sağlanan örtülü finansal yardımlar, çoğunlukla PKK terör örgütü mensuplarına yakın dernek veya vakıflara para ve benzer desteklerde bulunması yöntemleriyle sağlanabilmektedir. Bunun sonrasında yardımlar terör örgütüne

³⁴ Sedat Laçiner, *Uluslararası İlişkiler ve Terörizm*, Uşak Stratejik Gündem, 2006. www.usakgundem.com.(Erişim tarihi: 20.01.2019).

aktarılmakta veya doğrudan söz konusu kuruluşlarca PKK gruplarının yandaş bulmasına, propagandasının yapılmasına veya toplumda sempati kazanmasına yardımcı olacak şekilde kullanılmaktadır.³⁵

1.4.2. Terörizmin Uluslararası Boyutu

Terör örgütünün veya terörizmin yeni evresi, Küreselleşme sürecinde ortaya çıkmıştır. Bir ülkenin topraklarını veya insanlarını zarara uğratmaya yönelik terör örgütlerince yapılan saldırılarına uluslararası terörizm denilmektedir. Uluslararası terörizm, milli devlet aracılığıyla kontrol edilerek kişi veya kurumlar tarafınca idare edilmektedir. 20. yüzyılda, iki dünya savaşı meydana gelmiş, milyonlarca insan hayatını kaybetmiştir. Bu savaşlar sonrası devlet bütçeleri eğitim veya sağlık yerine, silahlanma ile savaş sonrası iyileştirme uygulamalarına ödemeler yapılmış; farklı stratejiler, zaman zaman siyasal yapıları belirleyen ve rekabet ortamı oluşturan bir gelişim süreci izlemişlerdir.

11 Eylül 2001'de ABD'de Dünya Ticaret Merkezine gerçekleştirilen terör saldırısı, uluslararası terörizmin doruk noktası haline gelmiştir. Bunun üzerine terörizm uluslararası bir yeni savaş stratejisi olarak yasadışı terör grupları tarafından içselleştirilmeye çalışılmıştır. Bu terör gruplarının zarar verebilme gücü oldukça artmış, bununla beraber, militanların özgüvenle müdafaa ettiği bir olgu haline dönüşmüştür.

Ulusal sınırları aşan terörizm, boyutu açısından siyasi bir karakter yapısına sahiptir. Uzaktan kontrol altına alınan terörizm, anlaşılması son derece zor veya güçlü şekli taşımaktadır. Buna benzer terörizmi destekleyen sempatizanlar, yoğun ölçüde cephane, sermaye ve barınaklara sahiptirler. Uluslararası terörizmin baskın kişileri radikal dinci örgütlerden oluşmuşlardır. Başta El-Kaide olmak üzere, Hamas, Hizbullah, Müslüman Kardeşler Örgütü (MKÖ) alanda suçlanmışlardır. Müslüman kökenlilerin Batı'ya karşı bir din savaşı açtıkları ileri sürülmüştür. Örneğin; Petter Nesser, Avrupa 2008-2013 arasında din savaşı terörünün bir kronolojisini çizen bir makale almış ve bu makalesinde heterojen bir grup olarak tanımladığı bu örgütlerin üç yıl gibi kısa bir sürede nasıl büyüdüklerine, istatistiksel verilere dayanmak suretiyle yer vermiştir.³⁶

Komünizmin etkisini kaybetmesi sonucu yaşanan gelişmeler Marksist sol örgütlü sempatizanların dünyada ve ülkemizde etkilerinin azalmasına neden olurken, Soğuk

³⁵ Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK), <https://www.hmb.gov.tr/masak-sunus> (Erişim tarihi: 19.09.2018).

³⁶ Petter Nesser, "Towards an Increasingly Heterogeneous Threat: A Chronology of Jihadist Terrorism in Europe 2008-2013", 2014, s.1-2.

Savaş dönemi sonrasında milliyetçi veya din eksenli ideolojilerin belirginleşmesiyle terör olgusu ortaya çıkmıştır. Organize suç örgütlerinin terör örgütleriyle ilişkisi menfaat amaçlı olduğu için bu menfaat ilişkisi uluslararası boyut kazanmıştır. Modern teknolojiye hızlı gelişmeler profesyonel nitelik kazandırırken, iletişim alanındaki yenilikler propagandayı kolaylaştırmıştır.³⁷

Terör örgütlerinin dengesi ve büyük devlet yapısındaki ülkelerin, olası nükleer çatışmaya neden olabilecek eylemlerden kaçınma istekleri büyük ölçüde, faktörler arasındadır. Birçok devlet, çatışma riski olan olası tahminlerden uzun süren ve maddi açıdan pahalı resmi mücadelelerden korkmaktadırlar. Resmi olmayan ve maddi gücü düşük çatışmalar terör örgütlerine daha etkileyici gelmektedir.

Ulusal sınırları aşan terörizmin, uluslararası ilişkilere meydan okunmasına dair söylemler duyulmaktadır. Bu sözde durum, uluslararası yaşamın akışını ikiye bölmekte ve tehdit etmektedir.

Brian Jenkins'in öne sürdüğü, son dönemlerdeki teknolojik gelişmelerle kütle seyahatlerine, anlık iletişime veya hazır kullanılabilir silahlara sahip olunması karmaşık sosyal sistemlerin terörizme karşı eski dönemlere nazaran hassas olmasına veya hassasiyetten dolayı fazlaca dikkat edilmesine yol açmaktadır. Paul Wilkinson'ın iddiasına göre, terörizmin ölçütü kabul edilen saldırı sayıları, öldürülen kişi sayısı ile dünya üzerindeki eylemler artış göstermektedir.³⁸

Terör örgütleri açısından vaziyet böyleyken ülkeler arasında Terörizmle mücadele konusunda birlik sağlanamamıştır. Birçok ülke, terörizme yaklaşımlarında çifte standart sistemini uygulamışlardır. Bilhassa 11 Eylül 2001 terör örgütü saldırısı sonrası, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi terörizmle mücadele konusunda ilgili mühim kararlar vererek koordinasyon veya işbirliği çerçevesinde uygulamalar yapsa da bu mücadelenin temelinde ülke devletlerinin çatışan çıkarları, terörizmle mücadelede tam olarak sonuca varılabilmesini zorlaştırmaktadır.

Devletlerin diğer ülkelerle ilişkilerinde olumsuz etki yaratan çözümlenmesi zor olaylar yıllarca birbirlerine karşı anlaşmazlıklar yaşanmasına sebep olmuştur. Terör örgütleri devletlerin diplomatik ilişkilerini ülke yöneticilerini hedef seçerek devletlerin birbirleriyle ilişkilerinin gelişimini ve birbirleriyle iletişimini tehdit etmektedirler. Terör gruplarının uyguladıkları faaliyetler kişiler, toplumlar ile devletler üzerinde vazgeçirme amaçlı şiddet içermesi veya uluslararası toplum üzerindeki etkisi, soruna karşı ortaklaşa yaptıkları eylemleri oluşturmaktadır.

³⁷ Fırat Purtaş, "Yeni Boyutlarıyla Terörizm", 2023 dergisi, Sayı.32, Aralık 2003, s.30.

³⁸ Lawrence Freedman, *Terrorism And International Order*, London, Routledge, 1998, s.3.

Bazı batılı ülkelerin demokrasilerinin, terörizmle ilgili doğrudan ilişkileri ya yok denecek kadar azdır veya hiç olmamıştır. Bunun sonucunda; batılı demokrasiler, problemin önemini veya risk boyutunu tam olarak anlayamamaktadırlar. Bugün, içerik yönü olarak terörizm uluslararası yapıdadır. Bunun nedeni, teknolojik gelişmeler veya karşılıklı sıcak ilişkileri sayesinde milletler üstü olarak ele alınmasından kaynaklanmaktadır. Etnik kökenli ülkeler ulusal önlemlerine gereken değeri vermedikçe terör grupları adına, yasadan kurtulmak, silah teçhizatlarının veya maddi gelirlerin kontrolünü sağlamak için sempatzan yapıları PKK ile işbirliği yapması amacıyla sınırları geçmek cazip duruma gelmektedir. Bu nedenle; globalleşmenin kaynakları değil modern terörizmin kalıcı sebepleri incelenmektedir.

Güçlü ülkelerden bazıları uluslararası alanda kendi siyasi politikalarının da yürütülmesini kolaylaştırmak ve diğer rakip ülkelerin etkisini azaltmak için terörü bir araç olarak kullandıkları görülmektedir.

Enternasyonal ilişkiler yalnız güçlü ülke devletleri arasındaki bağlantıları kapsarken uluslar ötesi ilişkiler, milli ülkeler arası ilişkilerin yanında uluslararası örgütler, uluslararası örgütler, çok uluslu şirketler ile ulusaltı gruplar arası bağları, ayrıca toplumlar arasındaki karşılıklı sosyal, siyasi veya ekonomik bağlantıların diğer ülke ilişkilerine tesir etmesi hedefini taşıyan ulusal sınırları aşan faaliyetleri tarif etmek amaçlı kullanılmıştır.³⁹

Terörizmin daha iyi kavranabilmesi için uluslar ötesi terörizm ile uluslararası terörizm arasındaki ayrım farkı şu şekilde bilinmelidir. Uluslar ötesi terörizm; hiçbir devletin müdahalesi olmaksızın, ülke dışı militanlar aracılığıyla gerçekleştirilen terör örgütü eylemleri şeklinde tanımlanırken; uluslararası terörizm, devlet yöneticilerinin desteği veya yardımları sayesinde bireyler veya gruplar tarafından gerçekleştirilen terör örgütü eylemlerini ifade etmek amaçlı kullanılan terimlerdir.

Dış politika amaçlı devlet terörizminin genel muhalif eylemlere devlet desteği olarak nitelendirildiği bilinmektedir. Bu süreçte, birçok muhalif terörist gruplar ve aşırılıkçı hareketler, sınıflandırma mücadelesi veya milli kurtuluş gibi uluslararası çıkarlarla sistemli dayanışma içinde hareket etmişlerdir. Bir başka açıdan bakılacak olursa, yerel grupların ve terör sempatzanlı hareketlerin, yurtiçi çatışmalarını veya daha genel küresel bir meseleyi sembolize eden hedeflere eylem uygulamak için yurtdışına seyahat etmeleri de oldukça sık görülmektedir.

Özellikle II. Dünya Savaşı sonrası zamanda dünyadaki terörist gruplar, sadece algıladıkları işkencelerin kaynaklarını yüzeysel olarak sembolize eden hedefleri

³⁹ Tayyar Arı, *Uluslararası İlişkiler Teorileri*, İstanbul, Alfa Yayınları, 2002, s.373.

uygulamak istemişlerdir. Bu sebeple, yerli- odaklı muhalif terörist gruplar ile uluslararası terörizm arasındaki bağlantılar yoğun bir şekilde görülmüştür. Bu durum, uluslararası çeşitli muhalif terörist grupların eylemleriyle ilgili hareketleri tablo-1’de gösterilmektedir.

Tablo 1 Dünya Sahnesinde Muhalif Terörizm

Muhalif Grup	Eylem Profili			
	Bulunduğu Ülke	Olay	Hedefi	Uluslararası Etki
Ebu Sayyaf	Filipinler	Nisan 2000 kaçıma	Malezya’da 20 Asyalı ve Avrupalı turist	Yüksek profil; 20 milyon dolar fidye
Cemaat-i İslami	Endonezya	Ekim 2002 bombalama	Turistik bölge Bali, 88’i Avusturyalı turist olmak üzere 202 ölü	Asimetrik dini motifli terörizmle ilgili uluslararası güvenlik endişesi
Ei Kaide’den esinlenen Yurtiçi Hücre	İspanya	Mart 2005 bombalı saldırılar dizisi	Madrid’de banliyö treni, 191 ölü, 1.800 yaralı	Asimetrik terörizmle ilgili uluslararası güvenlik korkuları; İspanya, birliklerini Irak’tan çekti.

Kızıl Tugaylar	İtalya	Aralık 1981, kaçıırma	ABD'li Tuğgeneral James Dozier	Yüksek profil; NATO güvenlik krizi
Kara Eylül	Filistin diasporası	Yaz 1972 kaçıırma	Yaz Olimpiyatlarında İsraili sporcular	Yüksek profil; Uluslararası kriz

Muhafif terörist gruplar, 20. Yüzyılın son zamanlarında, uluslararası öneme sahip hedeflere birçok kez saldırı da bulunmuştur. Bazı sempatican gruplar yurtdışındaki hedeflere saldırmak için plan uygularken, bazıları uluslararası öneme sahip yerel sembollere saldırmışlardır.

1.5. Terörizmde Devletlerin Uluslararası Alandaki Rolü

Terörizm uluslararası gündemde 1934 yılı itibari ile ortaya çıkmaya başlamıştır. Daha sonra 1937 yılında Milletler Cemiyeti tarafından sunulan görüşmede "Terörizmi Önleme ve Cezalandırma Sözleşmesi" terör örgütü ile ilişkisi bakımından uluslararası alanda ele alınan veya terörizmin uluslararası özelliğinin tanımlandığı ilk anlaşma olması adına imza atılmıştır.

Devletlerce, terör gruplarına gelir desteği yardımıyla bulunarak, silah ile patlayıcı teçhizat malzemeleri temin edip ülkelerince kullanımını oluşturarak güvenli bölgeler, eğitim veya istihbarat sağlama, terör ve terörizmle mücadelede verimsiz ve etkili olamayan, bir terörist örgütün eylem faaliyetlerinin otoritesini yönetebilen veya devlet kurumları tarafınca işlenen suç doğrudan terör sempaticanlarının hareketlerine siyasi yapıdaki gruplar veya devlet yöneticileri bakımından uluslararası terörizmle karışabilmektedirler.

11 Eylül başka bir anlamda "küresel terör" olarak da adlandırılmıştır. Dönemin ABD Başkanı George W. Bush, terör hareketlerinin yaşandığı gün sıcakta sıcakta gerçekleştiği bir radyo konuşmasında söz konusu saldırıların gerçek zamanda ABD'ye açılmış bir savaş niteliği taşıdığını söylemiştir. 11 Eylül küresel terör

olayının ardından, Bush ile onu destekleyen kitleler, terör savaşını kazanma isteğiyle, ABD'nin askeri gücünden yararlanmak amacıyla yoğun şekilde Orta Doğu ve Afganistan'a müdahalelerde bulunmuş, demokrasiyi kışkırtacağını vurgulayarak çatışmalarını sürdürmeye devam etmiştir.

Siyaset alanında demokrasi ile PKK örgütü ilişkisi incelendiğinde, demokratik ülkelerin terör grubu eylemlerinden etkilenmediği söylenemez. Terör örgütü uluslararası boyutuyla demokrasi ile değerlendirmesini yaptığımızda, terörizm amaçları veya söylemleri bakımından çeşitlilik göstermesinden dolayı küreselleşebilmektedir. İstikrarın yok olması, toplumun zayıflaması ile bölgede hâkim şiddet kültürünün oluşması, insanlarda güvensizlik veya korku duygularının doğması gibi sorunlar görülmektedir.

Bir millet ülkenin istihbarat, diplomasi veya askeri kurumlarının desteklerini terör gruplarının komutasına vermesi planlama ile gizli haberleşmelerini sağlayarak, diğer devletler sayesinde elde ettikleri lojistik destek, silah veya patlayıcı teçhizatların sevkiyatı amacıyla diplomatik çantaların kullanılması, konsolosluk binalarının güvenilir konutlar veya üsler olarak kullanılması, terör örgütlerinin en lüks temin ettikleri imkanlar arasındadır.

1970 yılından itibaren, terör örgütü grupları uluslararası kapsamda yer alan eylem hareketleri planlamaya başlamışlar, buna istinaden sol görüş çerçevesinde demokratik hükümetleri yenilgiye uğratmak, terörizm ideolojisine sahip devlet kurmayı amaçlamak veya etnik milliyetçi kurallar oluşturmayı hedeflemişlerdir. Bu ideolojiye sahip devletler, terörist yapılanmasıyla finansal yönden veya askeri yönden terör örgütlerinin eylemlerine destek vermektedirler.

Yenilgiye uğramış milliyetçilik ile sosyalist fikirlerin yakın ilişki kurmasının nedeni, İrlanda Cumhuriyet Ordusu (IRA), Bask Ülkesi ve Özgür İnsan (ETA) ile birçoğu Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) bağlantılı gruplar, siyasal hedeflerine ulaşmak için başarısız olmalarına rağmen seslerini duyurmak amaçlı eylemlerde bulunmuşlardır. İran'ın ve Suudi Arabistan'ın Filistin Kurtuluş Örgütüne vermiş olduğu maddi gelirli yardım, 1998 yılında Suriye'den ayrılarak Yunanistan'ın Nairobi büyükelçiliği binasından çıkışı esnasında yakalanan PKK lideri kurucusu Abdullah Öcalan, üzerinden Güney Kıbrıs Rum Yönetimi aracılığıyla medya gazetecisi tarafınca düzenlenmiş diplomatik pasaport çıkartılması bu duruma verilecek en dikkat çekici örneklerdendir. Bir kısım terör örgütü gruplarının, İsrail ülkesine muhalefet amaçlı, Filistin Kurtuluş Örgütü'nün yürüttüğü terörle mücadele kapsamında bütünleştirilerek

İsrail ile Filistin devletlerinin çarpışmasının yaşanması, uluslararası terörizme örnek verilmesi bakımından damga vurmasına neden olmuştur.

Devletin ülke içerisinde terör gruplarının bulunduğu farkında olmasına veya bunu sonlandırmak istemesine rağmen ulusal politikası gereği ile askeri gücü kuvvetlerinin yetersiz olması veya teknolojik imkanlara sahip olamaması gibi nedenlerle teröristlere karşı etkin önlemler alınmaması durumunda o devletin yetersizliği söz konusu olmaktadır.⁴⁰ Bu vaziyetteki ilişkili devletlerin sorumlulukları devam etmektedir.

Terörizmle uluslararası alanda faaliyetlerde ulusal alanda olduğu kadar kolay sağlanamamaktadır. Bunun sebepleri; "terörizmi ortaya çıkaran olgunun farklı olması, bazı ülkelerin gittikçe daha sık olarak, terörizmi uluslararası politikaların bir aracı olarak kullanması, uluslararası bir terör örgütünün arkasında, mutlaka en az bir ülkenin bulunması, uluslararası terörizmin içinde siyasi motivasyonların oynadığı roller" olarak belirtilmiştir.⁴¹

1.5.1. Terörizmle Mücadelede Uluslararası Örgütlerin Çalışmaları

Terör örgütü faaliyetlerinin önlenmesi amaçlı pek çok Birleşmiş Milletler anlaşması yapılmıştır. Anlaşmalar terör eylemleriyle ilişkin birden fazla konuyu içermektedir. Terörizm dönemindeki terörle mücadele uzmanlarının birkaç geleneksel hedeflere ulaşmaya odaklanması gerekmektedir. Bu hedefler, başlıca olarak ve pratik anlamda, sadece yakın gelecekteki terörist hedefleri en aza düşürmekte, fakat onları yok edememektedirler. Hedefler şunları içermektedir:

- Terörist komplo planlarının eyleme dönüşmesini önlemek.
- Potansiyel terörist grupların aşırılık yanlısı eylemcilikle siyasal şiddet ilişkileri arasındaki çizgiyi aşmasını engellemek.
- Ortak bir terörle mücadele ortamı yaratmak için resmi ve gayri resmi uluslararası anlaşmalar, yasalar ve görev güçleri uygulamak.
- Fiziksel yıkımı ve sivil insan kayıplarını en aza indirmek.

Birleşmiş Milletler dışındaki pek çok bölgesel terör örgütünü önleme amaçlı anlaşmalar uygulamışlardır. Bunlar; Arap Birliği, İslam Konferansı Örgütü, Avrupa Konseyi, Amerikan Devletleri Organizasyonu, Afrika Birliği Organizasyonu, Güney Asya Bölgesel İşbirliği Teşkilatı ile Bağımsız Devletler Topluluğu adı altında terör örgütünü önlemek amaçlı uygulanan anlaşmalar şeklinde sayılmaktadır. Avrupa

⁴⁰ J. Richard Ericson, *Legitimate Use of Force Against State-Sponsored Terrorism*, Washington D.C., Air University Press, 1995, s.26.

⁴¹ M. Sami Denker, *Uluslararası Terör Türkiye ve PKK*, İstanbul, Boğaziçi Yayınları, 1997, s.151.

Birliği'inde gerçek anlamda terörle mücadele stratejisi belirlediği bilinmektedir. 1977 tarihinde ülkemizin de içerisinde bulunduğu Terörizmin nlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi; uçak kaçırma, uçaklara saldırı, diplomatlara ve uluslararası korunan kişilere saldırı, adam kaçırma, rehin alma veya özgürlükleri yasaya aykırı olarak sınırlandırma eylemlerini, bomba, tanksavar silahları, otomatik ateşli silahlar ile bombalı mektup veya paket kullanılarak gerçekleştirilen eylemleri işleyen, işlemeye teşebbüs eden buna benzer faaliyetlerle yasadışı ortaklık olaylarının benimsenmesi örgüt suçu olarak kabul edildiği anlaşmanın maddeleri içerisinde yer almaktadır.⁴²

Ülkemiz, günümüze kadar 93 devletle güvenlik işbirliği alanında 170 anlaşma, 114 ülkeyle de 957 adli kapsamda belgeler imzalamıştır. Halihazırda pek çok ülkeyle güvenlik işbirliği anlaşması imzalanmasına yönelik müzakerelerde sürdürülmektedir.⁴³

Özetle şu sonucu çıkarmak gerekirse; Terör rgtnn amacı, halka korku duygusu yaratarak planlarını gerçekleştirmektir. Devletin, terör konusunda toplumu bilinçlendirerek, yaratılan korku veya endişeyi indirgemek amaçlı eğitim programları ile yayınlar yapması gerekmektedir.

Türkiye, global bir kalite sunarken terör gruplarının tehlikelerine karşı diğer ülkelerin, ortak karar alma konusunda birleşmeleri gerektiğini savunarak, terörizme ilişkin yapılan mücadelede, uluslararası işbirliğiyle vatandaşların bugüne kadar sağlamış olduğu sosyolojik veya ekonomik kazançlardan ödün vermeden başarı sağlayabileceklerini vurgulamışlardır.

14 şubat 2007 tarihinde terör ile terörizme muhalefet amaçlı, küresel mücadelede işbirliğinin yakın tarihli veya önemli zirvesi " Artı" formatında Viyana'da gerçekleştirilen yıllık yüksek toplantısıdır. Toplantı şu şekilde maddelendirilmiştir: ⁴⁴

- 14 şubat 2007 tarihinde, Avrupa Konseyi, Avrupa Güvenlik İşbirliği Teşkilatı ile Birleşmiş Milletler 'in üst düzey temsilcileri, " artı" formatındaki yıllık toplantılarını yürütmek amaçıyla Viyana'da bir araya gelmiştir.
- 8 Eylül 2006 tarihinde, toplantıda Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilen Birleşmiş Milletler Küresel Terörizmle Mücadele Strateji belgesinin uygulanmasına ilişkin konular ele alınmıştır.

⁴² Resmi Gazete, 26 Mart 1981, s.23. (Erişim tarihi: 15.01.2019)

⁴³ http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ve-avrupa-guvenli-ve-isbirligi-teskilati-_agit_.tr.mfa.(Erişim tarihi: 16.01.2019)

⁴⁴ http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ve-avrupa-guvenli-ve-isbirligi-teskilati-_agit_.tr.mfa.(Erişim tarihi: 16.01.2019)

- Katılımcılar, terörizmin engellenmesi ile terör örgütüyle mücadele konularının hâlâ kuruluşlarının temel öncelikleri arasında olduğunu teyit etmiş, terör grupları nedeniyle hiçbir mazeret gösterilemeyeceğini yinelemiştir.
- Katılımcılar, terörizmle mücadelede sadece gösterilen belirtilerle değil aynı zamanda yayılmasına yol açan koşullarla mücadele edilerek yenilebileceğini vurgulayan, terörizmle mücadelede kapsamlı ve küresel bir yaklaşım ortaya koyan, BM Küresel Terörizmle Mücadele Strateji belgesinin kabulünü memnuniyetle karşılamıştır.
- Katılımcılar, aynı zamanda, terörle mücadele edilirken herkes için insan haklarının veya hukukun üstünlüğünün korunması ile savunulmasının çok önemli olduğunu da altını çizmiş, Strateji belgesinin buna istinaden üzerinde önemle durmasını memnuniyetle karşılamıştır.
- Katılımcılar, Stratejinin etkin şekilde uygulanabilmesi için toplumun bir bütün olarak tutarlı veya uzun vadeli çabalar sarf etmesinin şart olduğunu kabul etmiş; farklı kültür, din ve inançlara karşı hoşgörü ile karşılıklı saygı gösterilmesini sağlamaya yönelik girişim ve programların son derece önemli olduğunu vurgulamıştır.
- Katılımcılar, mevcut veya yeni oluşturulan programları ile girişimleri gözden geçirmiş bunların Strateji belgesinin uygulanmasına ne şekilde katkıda bulunabileceğini konu edinmişlerdir.⁴⁵

1.5.2. Birleşmiş Milletler

1941 tarihinin Ağustos ayında, savaş sonrası evrensel güvenlik sisteminin oluşumunu duyurmak amacıyla “Atlantik Şartnamesi” aynı zamanda BM’nin kurulması maksadıyla önemli adım olmuştur. Soğuk Savaş’ın döneminin bitmesinin ardından meydana gelen Yeni Dünya Düzeninde uluslararası krizler ile buna bağlı problemler yoğun şekilde yükseliş göstermiştir. Birleşmiş Milletler bünyesinde 1996 tarihinden bu zamana kadar devam eden çalışmalarda “Hindistan’ın önerdiği taslak” üzerinde durulmuştur.

⁴⁵ Mehmet Murat Gürel, *Küreselleşen Dünya ve Terörizm*, İstanbul, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler ve Küreselleşme Anabilim Dalı, **Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**, 2008, s.94.

II. Dünya Savaşı'nın bitmesinin ardından ABD ülkeleri, San Francisco'da Uluslararası Örgütü Doğu Birleşmiş Milletler Konferansı'na davet etmiştir. 25 Nisan-16 Haziran 1945 tarihleri arasında, 50 ülkeden oluşan hükümet temsilcileri ile konferans düzenlenmiştir. 26 Haziran 1945 tarihinde uzun süreli görüşmelerin ardından, büyük güçlerin önerileri üzerine, dünya örgütü şartnamesinin imzalanması ile Birleşmiş Milletler Örgütü kurulmuştur.⁴⁶

Birleşmiş Milletlerin Anayasası kaliteli Şartnamesinde yer alan temel hedefler şöyle özetlenmektedir. Bu hedefler, devlet anlaşmazlıklarının barışçıl çözümü ve tüm devletlerde ortak güvenlik ortamıyla uluslararası barış ve güvenliği sürdürmek, uluslararası ekonomik ve sosyal iş birliğini desteklemek, tüm ülkeler için insan haklarına saygıyı desteklemek gibi amacı taşımaktadır.

Birleşmiş Milletler Konseyi, 11 Eylül 2001 tarihinde gerçekleşen terör olayı saldırısının sonrasında kabul edilen 1368 (2001) sayılı karar ile saldırıyı kınamış, bunun üzerine Birleşmiş Milletler Anlaşmasından çıkan sorumluluklarına uygun olarak 11 Eylül 2001 tarihli terör örgütlerinin saldırılarına karşılık vermek veya uluslararası terörizmin tüm yapısıyla mücadele etmek amaçlı adım atmaya hazır olduklarını bildirmişlerdir.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda günümüzde 192 ülke üye sayısından oluşmaktadır. 1945-1950 yılları arasında 58 ülke, 1951-1960 yılları arasında 40 ülke, 1961-1970 yılları arasında 26 ülke, 1971-1980 yılları arasında 26 ülke, 1981-1990 yılları arasında 7 ülke, 1991-2000 yılları arasında 32 ülke ile 2001- 2007 yılları arasında 3 ülke üyeliğe kabul edilmiştir.⁴⁷

Genel Kurul; Birleşmiş Milletlerin üyelerinden (her üyenin en çok beş temsilcisi) kurulan tek organdır. Kurul'da her üyenin bir oy hakkı bulunmaktadır. Başlıca görevi, münazara ve tavsiye amaçlıdır.

Ülkelerin iç hukuk sistemlerinde terörizmle mücadeleyi öngören hukuksal yaptırımlarda bulunmasıyla, beraberinde terörizmin ulus ile sınır ötesi yapısı sebebiyle geniş kapsamlı bir çatışmaya olanak sağlayacak uluslararası düzenlemeler gittikçe tehlike oluşturduğundan Birleşmiş Milletler Örgütü bu hedefi doğrultusunda önem kazanmaktadır. 2006 yılında Birleşmiş Milletler 'in terörizmle mücadele çabaları, üye devletlerce kabul edilen küresel strateji çerçevesinde yönetilmektedir.

⁴⁶ http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ve-avrupa-guvenli-ve-isbirligi-teskilati-_agit_.tr.mfa.(Erişim tarihi: 16.01.2019)

⁴⁷ http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ve-avrupa-guvenli-ve-isbirligi-teskilati-_agit_.tr.mfa.(Erişim tarihi: 16.01.2019)

14 Eylül 1963 tarihinde Birleşmiş Milletler Konseyinde ilk olarak, “Uçak İçinde İşlenen Suçlar ve Diğer Eylemler” ile ilgili sözleşme yapılmış, Tokyo’da imzalar atılmıştır. Sözleşme 4 Aralık 1969 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu sözleşmenin amacına göre; anlaşma uçuş güvenliğini etkileyen eylemlere uygulanacaktır. Uçak amirine, uçakta güvenliğin sağlanmasının gerekli olduğu yerde, suç işlediğine inandığı herhangi bir kişiye yönelik sınırlama getirme gibi kabul edilebilir önleyici tedbirler alma yetkisi verilmektedir. Anlaşmayı imzalayan devletlerin suçluyu tevkif etmesi ve uçağın kontrolünden sorumlu yasal amire bildirim yapması gereklidir.⁴⁸

17 Aralık 1979 tarihinde “Rehine Alınmasına Karşı Uluslararası Sözleşme” imzalanmış ve 3 Temmuz 1983 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Anlaşma, herhangi bir kişiye yönelik alıkoyma veya öldürme, devlet ile uluslararası hükümetler arası bir terör örgütü, bir grubu zorlamaya yönelik bir kişiyi alıkoymak suçunu kasten işleyenlerin yakalanması ve rehinelerin ülkelerine teslim edilmesi amacıyla ülkeleri zorunlu hale getirmek için bu sözleşme çıkartılmıştır.

Birleşmiş Milletler bünyesinde uluslararası terörizm konusunda Güvenlik Konseyi’nin almış olduğu kararlar önemli bir yere sahiptir. 11 Eylül terör örgütü saldırıları sonrasında 28 Eylül 2001’de kabul edilen 1373 sayılı Güvenlik Konseyi kararı ile kurulan Terörizmle Mücadele Komitesi, 1373 (2001) ile 1624 (2005) sayılı Güvenlik Konseyi kararları gereğince üye devletlerin ülke sınırları içinde ve dışında terörizmin önlenmesi konusunda alması gereken önlemleri veya düzenlemeleri gözetleme konusunda görevlendirilmiştir.⁴⁹

1.5.3. Avrupa Birliği Ülkeleri İle Terörün İlişkisi

Soğuk Savaş sonrasındaki dönemde uluslararası güvenliğin bir diğer bağlantısı Avrupa Birliği olarak gösterilmektedir. AB’nin bağlantısının görülmesine en büyük faktör Fransa olmuştur. AB konseyi ve ülkelerinin yöneticileri ABD’ye destek verdiklerine dair açıklamalarda bulunmuşlardır.

Buna karşılık olarak İngiltere, Avrupa Birliği’nin özerk bir savunma kapasitesi geliştirmesine uzun süre engel olmuş, ancak Fransa ile St. Malo’da 1998 yılının Aralık ayında yapılan toplantıdan sonra şikayetlerinden vazgeçmiştir. Kendini global ve uluslararası bir güç olarak tanımlayan Avrupa Birliği, finansal olarak gösterdiği büyük etkideki başarısı, Soğuk Savaş’ın sonrasında siyasi alana yansıtma ve uluslararası politikada faaliyet gösterme çabası içerisine girmişlerdir. Avrupa

⁴⁸ www.un.org/terrorism. (Erişim tarihi:01.01.2019)

⁴⁹ http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ve-avrupa-guvenli-ve-isebirli-teskilati-_agit_.tr.mfa.(Erişim tarihi: 16.01.2019)

Birliği'nin bugüne kadar bir türlü başarıya ulaştıramamış olması küresel güç misyonunun işlevselliğinde Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikasına (ODGP) büyük önem verilmesine neden olmuştur.

AB, ODGP'yi, çeşitli antlaşmalar ve Konsey kararları alarak güçlendirme yöntemleri uygulamıştır. ODGP'ye ilişkin düzenlemelerde yumuşak gücünü öne çıkararak Birliğin diğer iki yöntemden de yararlanması ve bu alanda farklılık ve faaliyetlerini oluştururken, yapının hükümetler arası işlenebilirliği bölünmelere ve zayıflığa sebep olmuştur. İlk başlarda, Almanya, Fransa ve İngiltere ülkeleri haricinde, PKK örgütlerinin eylem veya hareketlerine görmezden gelen Avrupa devletleri, 11 Eylül sonrasında ABD'nin hazırlayıp sunduğu terör grupları elebaşları ile kuruluşlar listesini kabul etmişlerdir. Bu hazırlanan listede PKK örgütü ile DHKP/C daha sonrasında eklenmiştir.

ABD'nin öngördüğu 27 kişi ile kuruluş, Konsey tarafından PKK sempatzanı şeklinde kabul edilmiş, böylece terör örgütlerinin banka hesaplarının dondurulmasına karar verilmiştir. Listede bulunan örgüt veya kişilerin İngiltere'de 88 milyon Dolar, Almanya'da 1,2 milyon Dolar ile Fransa'da 2,2 milyon Dolar değerindeki hesaplarının dondurulduğu açıklanmıştır.⁵⁰

Aralık 2001 yılında yapılan zirve toplantısında; Terörle Mücadele Çerçeve Sözleşmesi ile Tutuklama veya Teslim Alma Yönergesi kabul edilmiştir. Tutuklama veya Teslim Alma Yönergesinin getirdiği özellikler ise, üyelerin devletler arası ilişkilerinde suçluların iadesinin, bilinen resmi iade prosedürü çerçevesinden uzaklaştırılıp, üye devletlerin hukuk icra organları aracılığıyla sürekli veya standart yakalama emri ile uygulanmasını amaçlamıştır.

Fakat AB, son beş yıl içerisinde önemli ekonomik krizlerle mücadeleler vermiş, bu bağlamda savunma ve güvenlik konusundaki arayışlarını, süreklilik arz etmese dahi yavaş yavaş işletmeye çalışmışlardır. Bu dönemlerde artan etnik kökenli terör olayları, Rusya Federasyonu'nun Ukrayna müdahalesi ve Avrupa ülkelerindeki eski gücünü gösterme çabası, AB içinde NATO'ya olan güvenin ve beklenen ihtiyacın artmış olduğu söylenebilmektedir.

1.5.4. Avrupa Güvenlik İşbirliği Teşkilatı (AGİT)

Örgütün amacı; güvenliğin siyasi, ekonomik, askeri, insani ve çevre boyutuyla norm, ilke ve standartlarını geliştirmek amacıyla, yükümlülüklerin uygulanma vaziyetlerini izleyerek, esnek müzakere ve politik diyalog forumunu teşkil etmekle

⁵⁰ Hürriyet, 2 Ekim 2001. (Erişim tarihi: 13.01.2019).

birlikte katılımcı ülkelerin demokratikleşmesini, hukukun üstünlüğünü ve insan haklarına saygı çerçevesindeki gayretlerine ihtiyaç ve destek işlevi görmeyi hedeflemektedir.

AGİT, Soğuk Savaş döneminde Doğu ile Batı Bölgeleri ilişkilerinde düzenli ziyarette bulunabilmesi amaçlı meydana gelen huzursuzluğu veya anlaşmazlık noktalarını indirgemek, yapılan yardımla Avrupa'da güvenliğin artırılmasını kolaylaştırmak hedefiyle, Avrupa Güvenlik İş birliği Konferansı (AGİK) adı altında 1995 yılında imzalanan Paris şartıyla AGİT ismine dönüşmüş, daimî bir müzakere forumu ve konferanslar platformu haline gelmiştir. Bu dönemde AGİT katılımcısı 57 Devlet üyesi bulunan bir teşkilatlanmadır.

Örgütün, insan hakları, temel özgürlükler, demokrasi ile hukuk devleti için kapsamlı güvenlik konseptinin en önemli hedefi haline gelmiştir. Özellikle Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile birlikte insani boyuttaki sorumlulukların hayata geçirilmesi amacıyla katılımcı devletlere ihtiyaç ve yardım sağlamasıyla AGİT Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Ofisi, Milli Azınlıklar Yüksek Komiseri ile Medya Özgürlüğü Temsilcisi kurumlarını oluşturmuşlardır.

Türkiye, 1999 yılında AGİT Zirvesi'ne ev sahipliği yapmıştır. İstanbul'da 54 ülkenin katılması ile birlikte 18-19 Kasım 1999'da toplanan AGİT Zirvesi'nde kabul edilen belgelerin imzalanmasıyla 21. Yüzyılda "Avrupa Güvenlik Şartı (İstanbul Şartı)", AGİT bölgesinin barış, güvenlik veya istikrarını gerçekleştirmeyi hedeflediği gerekli ilke ve yöntemleri belirlemek amaçlı ortaya konulmuştur.

Diğer bir taraftan Kırım'ın gayrimeşru ilhaki veya Ukrayna'nın doğusundaki çatışma ortamı, Avrupa güvenliğine gerçek anlamda deneme amacı sağlamıştır. Krizin ortaya çıkmasıyla birlikte kısa sürede Ukrayna Özel Gözlem Misyonu 'nu (ÖGM) teşkil etmesi, AGİT'i Ukrayna krizine çözüm bulma çabaları göz önüne alınmıştır. Bu teşkilatın kuruluş amacı, görevli olduğu bölgede, Ukrayna genelinde gerilimin azaltılması; bu bölgenin huzuru, barışı, güvenliğini ve istikrarının sağlanması ve AGİT ilke ve sorumluluklarının uygulanabilmesi ve desteklenmesi olarak ortaya çıkmasıyla ÖGM'nin başkanlığını üstlenmesi adına 2 Nisan 2014 yılında göreve Dışişleri Bakanlığı eski Müsteşarı emekli Büyükelçi Ertuğrul Apakan atanmıştır.

1992 yılında yürürlüğe giren AGİT teşkilatının çalışma kapsamlarından birisi AKKA uygulamasının denetlenmesi olmuştur. 12 Aralık 2007 tarihi itibarıyla Rusya Federasyonu (RF), NATO genişlemesinden kaynaklanan güvenlik endişelerini gerekçe göstererek, AKKA yükümlülüklerini, tek taraflı kararlar, askıya almıştır.

Kararın alındığı tarihten itibaren, Antlaşma, RF dışındaki diğer 29 taraf ülke tarafından uygulanmaktadır.

1.5.6.Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO)

İkinci Dünya Savaşının sona erdiği ilk yıllarda, Sovyetler Birliği'nin Doğu ile Orta Avrupa Bloğu ülkelerini askeri işgal veya siyasi manipülasyonlarla kendi taraflarına çekmesi, Stalin'in ülkelerde serbest seçimlere izin vermemiş olmasından Sovyet tarzında diktatör rejimler kurması, Soğuk Savaşın sona ermesine rağmen, yoğun konvansiyonel askeri gücü Batı Avrupa'ya karşı elde etmiş olması, Ülkemizden, Boğazların yönetimini ve Kuzeydoğu Anadolu'dan toprak talep etmek istemesi ile Yunanistan dahil tüm Balkan ülkelerinin baskıların arttırılması, Batı Avrupa ile ABD'yle mücadelede önlemler almasına neden olmuştur.

4 Nisan 1949 tarihinde Amerika'daki Washington eyaletinde imzalanan Kuzey Atlantik Antlaşması bu alınan tedbirlere örnek olarak gösterilmektedir. Washington Antlaşması kuruluşunun amacı, Kuzey Kore'nin Haziran 1950 yılında Güney Kore'yi işgal etmesinin Stalin'in bir planı olarak algılanmasından dolayı teşkilatlanma oluşturulmuştur. NATO 24 Ağustos 1949 tarihinde böylelikle yürürlüğe girmiştir. 2014 yılı itibariyle NATO 65 yıllık bir geçmişi bulunmaktadır. Bu anlamda insanlık tarihinin en yüksek düzeyde teşkilatlanmış ve en uzun zamanlı askeri ittifakı ortaya çıkmıştır.⁵¹

İki kutuplu dönem çatışması sonrasında, genellikle etnik kökenli milliyet adına kurulup işletilmesi, devlet tarafından destekli uluslararası terör eylemleri, önem arz eden güvenlik tehdidi kabul edilir. Soğuk savaş sonrası yaşananlar, güvenliğin çeşitli toplumsal elemanların ve değişen güvenlik üstünlüklerin birlikte tayin ettikleri bir hale dönüşmesine sebep olmuştur.

NATO kapsamlı yapılmış Kuzey Atlantik Konseyi Bakanlar Toplantıları ardından duyurulan ortak beyannamelerin pek çoğunda terör konusu ile ilgili hükümler yer almaktadır.

Bu bildirimler;

- Kaynakları, nedenleri ile amaçları ne olursa olsun, uluslararası terörizm eylem veya uygulamaları kınanmış,
- Ülkelerin toprak bütünlüklerini tehdit edebilecek olan suçların barış, güvenlik veya istikrara yönelik ciddi bir tehdit oluşturduğu,

⁵¹Güngör Şahin, *Küresel Güvenlik Ve NATO, Teori- Aktör- Tehdit- Risk*, Detay Yayıncılık, Ankara,2016, s.145.

- Uluslararası terör örgütü suçlarının hiçbir koşulda haklı gösterilmeyeceği,
- Buna benzer hareketlerin, hem insan onurunu veya haklarını pervasızca ihlal ettiği, hem de uluslararası ilişkilerin normal seyrini tehdit ettiği,
- Musibetin önlenmesi veya bastırılması amaçlı mümkün olan en etkili iş birliğinin yapılmasının gerekli olduğu,
- İttifak içinde bazı düzenlemeler dahil olmak üzere, ittifakın terörle mücadele konusundaki tüm çabaları destekleyeceği,
- Sıkı uluslararası işbirliğinin illeti ortadan kaldırmanın temel yolu olduğu, hususları belirtilmiştir.⁵²

Tablo 2 NATO'nun Kuruluşundaki Üyeler⁵³

Ülke	Katıldığı Yıl	Ülke	Katıldığı Yıl
Belçika	1949	Almanya	1955
Kanada	1949	İspanya	1982
Danimarka	1949	Çek Cumhuriyeti	1999
Fransa	1949	Macaristan	1999
İzlanda	1949	Polonya	1999
İtalya	1949	Bulgaristan	2004
Lüksemburg	1949	Estonya	2004
Hollanda	1949	Letonya	2004
Norveç	1949	Litvanya	2004
Portekiz	1949	Romanya	2004
Birleşik Krallık	1949	Slovakya	2004
Amerika Birleşik Devletleri	1949	Slovenya	2004
Yunanistan	1952	Arnavutluk	2009
Türkiye	1952	Hırvatistan	2009

⁵² Hakan Hanlı, "Global Terörizm, Uluslararası ve Uluslararası Boyutu", s.3-4
http://www.teror.gen.tr/turkce/makaleler_terorizm_hakan_hanli.html, (Erişim tarihi: 04.12.2018).

⁵³ "NATO Member Countries", <http://www.nato.int> (Erişim Tarihi: 10.01.2019)

Soğuk Savaş döneminin bitmesine müteakip NATO, geleneksel savunma ittifakı olmaktan çıkmış, etrafındaki ilgi ve etki alanlarını genişletmiş ve ortaklaşa güvenlik örgütlerine dönüştürmeye çalışılmıştır. Bu genişlemeyle, bir taraftan Doğu Avrupa ülkelerini üye yapmak için uğraşırken, diğer taraftan da geniş çevredeki devletlerle yakın ilişkiler oluşmasına arabuluculuk edilmiştir. Bu anlamda Rusya Federasyonu, Ukrayna ile NATO ilişkisinde tarafların aynı değeri kapsayan konseyler oluşturulmuş, Arnavutluk, Hırvatistan ile Makedonya ülkeleriyle "Üyelik Eylem Planı" çerçevesinde üyelik hazırlıklarına başlanmış, bu çalışmaların Arnavutluk ve Hırvatistan'ın üye olmasıyla sonuçlanmıştır. 28 üyesi bulunan NATO örgütünün 7 Akdeniz ülkesi ile birlikte Akdeniz Diyaloğu, 4 Ortadoğu ülkesi ile birlikte İstanbul İşbirliği Girişimi kapsamında sıcak ilişkiler oluşturulmak istenmiştir.

1.6.Terörizmin Uluslararası Mücadelede Kuvvet Kullanımı

Askerli ve otoriter güçler, terörle mücadele hareketleri, yani terör örgütlerine, üyelerine ve terör sempatanlı gruplarına karşı uzun süreli operasyonlar yapılmaktadır. Ülke dışındaki yansıyan terör saldırısı faaliyetlerinin sıkça olması ile uluslararası toplumun terörizmle mücadeledeki başarısızlığı, devletleri terör örgütü riskiyle çatışma mevzusunda kuvvet kullanmaya daha fazla yönelecek duruma gelmiştir. Terör sempatanlarına karşı yürütülecek askeri mücadele, kendilerini koruma, saldırı ve eziyet etmek amaçlı da saldırılar düzenlemektedirler. Saldırı yapacağı devletin veya ülkenin içerisinde bulunduğu çoğu insanın yaşadığı bölgeleri hedef alan eylemler, tahrip gücü oldukça ağır ateşli silahların kullanıldığı, dini veya etnik köken nedenleriyle vahşi katliamların gerçekleştiği yapıya bürünmüşlerdir.

11 Eylül 2001 terör saldırısına karşılık 7 Ekim 2001'de ABD, İngiliz güçlerinin yardımıyla Afganistan'da hedeflediği bölgeleri bombalamaya başlamıştır. Günümüzün başta gelen ABD ve İsrail gibi terör gruplarının eylemlerine etkisini savunan ülkeler, yasal korunma hakkını ileri sürerek kuvvet kullanımına başvurmuşlardır. Bu kapsamdaki ülkeler, terör faaliyetleri karşısında meşru müdafaa hakkını öne sürerek yabancı devletlerdeki terör grup elebaşlarının yanı sıra terör örgütlerine destekte bulunan devletlerin yükümlülüklerinin olduğunu savunarak, bu devletlere karşı da kuvvet kullanımına başvurmuşlardır.

Birleşmiş Milletler Antlaşması dönemine kadar kuvvet kullanımına başvurma, devletler için bir hak olarak değerlendirilmiş, ancak gerek silahlı güce başvurulması gerekse çatışmanın yürütülmesi için bazı kurallara bağlanmıştır. Birleşmiş Milletler Antlaşmasıyla bütün üye devletlerin kuvvet kullanımından veya tehdidinden

kaçınacakları sistem sunulmuş, ayrıcalıklı durumlar dışında kuvvet kullanımı yasaklanmıştır.

1986 yılında Libya'ya cevap olarak gerçekleştirilmiş eylem sonrasında ABD Reagan, faaliyetinin Kaddafi'nin terörizmi çıkarma kabiliyetini indirgemek ve Kaddafi'yi buna benzer hareketlerden caydırmak maksadıyla düzenlediğini açıklamıştır. Fakat bu eylem, Libya'nın ABD karşısına terörist faaliyetlerine karışmasını engel olamamış ve ülkenin denetiminde faaliyet gösteren terör örgütleri, farklı birden fazla ülkede veya devlette ABD'ye karşı terör sempatanlı eylemler gerçekleştirmeyi sürdürmüşlerdir.

Terörle mücadelenin düşman, şiddet ve yok etme yöntemleri tabanında oluşturulan yöntemle sürdürülmesi terörü ortadan yok edemediği gibi, toplumda içinden çıkılması oldukça güç yeni sorunların doğmasına sebep olmuştur. Demokratik kuralların tam olarak yürütülemediği bazı ülkelerde politik iktidar üzerinde oldukça etkili olan kamu bürokrasisinin güvenlik hizmeti sunan tarafın konumu gereği terörle mücadele yöntemi olarak şiddeti ve gücü merkez olarak görmektedir.

1.6.1. Türkiye'nin Uluslararası Alanda Terörizmle Mücadeleye Katkısı

Türkiye'yi hedef almaya yönelik saldırılar oluşturan PKK terör örgütü ülke sınırları çevresinde terör militanlarına eğitici kamplar kurmakta, gelir fonu toplamakta veya eylemlerini gerçekleştirmektedirler. Türkiye Cumhuriyeti, uluslararası toplumda PKK terör örgütü tehdidine muhalefet amaçlı farkındalığını artırma çabalarında her halükârda öncelik oluşturmuştur.

Ülkemiz, terörle mücadele alanında karşılıklı birleştirilmiş 12 uluslararası ülke anlaşmalarının tümüne taraf olduğu gibi, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu altıncı Komitesi teşkil edilmiş "Kapsamlı Terörizm Sözleşme Taslağı" ile "Nükleer Terörizmin Önlenmesine İlişkin Sözleşme Taslağı"na ilişkin çalışmalara aktif olarak katılmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti bununla birlikte Avrupa Terörizmle Mücadele Sözleşmesi ile Birleşmiş Milletler Sınır aşan Örgütlü Suçla Mücadele Sözleşmesine taraftır.⁵⁴

Yıkıcı veya bölücü sempatan gruplara karşı uzun yıllara dayanan savaşların kazandırdığı deneyim sayesinde, terör örgütüne bağlı suçlar, uyuşturucu madde kaçakçılığı, genellikle demokratik Batı ülkelerindeki etnik kökenlilerin ideolojileri, örgütlenme veya ekonomik faaliyet özgürlüklerinin sömürülmesi nedeniyle ne

⁵⁴ Bülent Çiçekli, "Uluslararası Terörizm ve Uluslararası Göç", Avrasya Dosyası, Sayı: 2, Cilt:9, s.181.

şekilde bir tehdide dönüştürülmüş ilişkilerin olduğu devletlere ısrarla açıklamaya çalışan Türkiye, uzun mücadeleler sonucunda, terör örgütlü suçlar arasındaki ilişkinin olası temellere dayandığının gösterilmesini sağlamıştır.

Türkiye, ikili planda 48 devletle terörizmle mücadelede ortaklaşa olduğu güvenlik işbirliği adına sözleşmelere imza atılmıştır. Buna istinaden ülkemiz, iki ayrı üçlü devlet işbirliği anlaşması gerçekleştirmiştir. Bunlar; Türkiye-Bulgaristan-Romanya ülkeleri ile Türkiye-Azerbaycan-Gürcistan devletleri anlaşma işbirliğidir. Anlaşmaların, İçişleri Bakanlıkları görev alanları içerisinde terörizm, örgütlü suçlar, uyuşturucu madde kaçakçılığı ile psikotrop madde kaçakçılığıyla mücadelede ikili veya uluslararası işbirliğini, bu kapsamda bilgi ve deneyim değişimini öngörmektedir. Bu anlaşmalarla, polis eğitimi konusunda işbirliği imkânı bulunmaktadır.⁵⁵

Özetle günümüzde uluslararası güvenlik tehditlerinin en önemli nedenlerinden bir tanesi de uluslararası terörizmdir. Bu nedenle terörizmle uluslararası mücadelede veya terör gruplarıyla mücadele eden başka devletlere destek düşünceleri önceki dönemin güvenlik anlayışıyla örtüşmesi mümkün olmamaktadır. Terörle mücadelenin başarıya ulaşması için, hükümet ve kurumlarının tutarlı bir yapı sergilemesi ve teröre karşı el ele mücadele içinde bulunması önem arz etmektedir.

⁵⁵ Zafer Kılıç, *Küreselleşme İle İvme Kazanan Uluslararası Terörizm ve Buna Karşı Alınan Tedbirler*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Isparta, 2007, s.111. **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

İKİNCİ BÖLÜM PKK (KÜRDİSTAN İŞÇİ PARTİSİ)

TERÖR ÖRGÜTÜNÜN KURULUŞU VE GELİŞİMİ

2.1. Abdullah Öcalan ve PKK'nın Doğuşu

1970'li yılların ortalarında PKK, Abdullah Öcalan'ın da içerisinde olduğu Devrimci Doğu Kültür Derneğini ile Devrimci Doğu Kültür Ocakları (DDKO) kapsamında yer almış grup Marksist sempatanlığa yönelik kurulmuştur. PKK terör örgütü neredeyse 40 yıla kadar uzanan dönemde Ortadoğu'da varlığını hissettirmektedir. PKK'yı gerçekleştirdiği terör faaliyetleri, uluslararası amacı Kürt kökenli milletlerle kurduğu ilişki kapsamında değerlendirmek mümkün olmaktadır.

1971-1972 arası tarihlerde terör örgütü lideri Abdullah Öcalan'ın, Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni eğitim gördüğü sıralarda PKK örgütünün temelleri atılmaya başlamıştır. Öcalan, ilk evrede sol eğilime yakın örgütlerle, Kürt kökenli grup veya derneklerle bağlantı kurmaya çalışmıştır. Abdullah Öcalan o dönemde Mahir Çayan ile arkadaşlarının öldürülmesini protesto etmek amacıyla düzenlenen gösteride bulunmak ve "Şafak Bildirisi" adlı dergiyi dağıtmak suçları nedeniyle tutuklanmış, yedi ay Mamak cezaevinde tutuklu kalmıştır.⁵⁶ Cezaevi süreci Abdullah Öcalan'ın Türkiye İşçi Partisi (TİP), Proleter Devrimci Aydınlik (PDA) ve Türkiye Halk Kurtuluş Partisi Cephesi (THKP-C) gibi parti ile örgüt mensuplarıyla tanışmış, bu dönemde sosyalizm fikirlerini benimsemiştir.⁵⁷ İşte bu dönemde TİP önderliğinde bazı doğu illeri veya Ankara'da düzenlenen mitingler, Kürtlerin Cumhuriyet sonrası kitlesel olarak gerçekleştirdikleri ilk demokratik hak arama mitingi olmakla birlikte, diğer taraftan Kürt Sorununun dönemki sol veya sosyalist hareket içerisinde yer bulmasının yolunu açmıştır.

1967 tarihinde, devletin Doğu Anadolu'da uygulamaya koyduğu askeri birlik baskınlarına tepki amaçlı bölgede oluşan miting gösterileri, Kürtlük bilincinin geliştiğine dair fark edilmiştir. 1970 yılının öncelerine dayanan komünist gruplar içerisinde bulunan Kürtçü doktrine sahip kişiler 1970 yılları sonrasında kendi teşkilatlanmalarını oluşturma yoluna gitmişlerdir.⁵⁸

⁵⁶ Ahmet Çeşme, *Kansız Mücadelenin Kansız Yüzü, Psikolojik Harekât ve PKK*, İstanbul, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2005, s.139.

⁵⁷ Fikret Bila, *Satranç Tahtasındaki Yeni Hamleler, Hangi PKK?*, Ankara, Ümit Yayıncılık, 2004, s.21-22.

⁵⁸ Çora, a.g.e., s.181.

12 Mart bildirisi ardından sessiz bir yapıya örtünen faaliyetler 1974 yılında mazur kalmış serbest bir hal alan militanlar, kaldıkları yerden mücadelelerine pek çok hukuk dışı ve bölücü örgütler kurarak sürdürmeye devam etmişlerdir. Bu platformdan yararlanan Abdullah Öcalan da yasadışı bir teşkilatlanma yapısı oluşturmuştur.

1970 tarihinin ortalarından itibaren Kürt kökenli grupların çoğunlukta olduğu bölgelerde sosyalist kökenli pek çok yapıda terör örgütü oluşmuştur. 1978 tarihinde Kürdistan Sosyalist Partisi'ne yakın isim Mehdi Zana, bağımsız girdiği seçimlerde Belediye Başkanlığı kazanmıştır.

2.1.1. PKK (Kürdistan İşçi Partisi) Kuruluyor

1974 tarihinde Ankara'nın Tuzluçayır kentinde o tarihlerde farklı okullarda öğrenci olan Abdullah Öcalan'ın ideolojisine sahip yakın birkaç arkadaş grubu ile birlikte Ankara Yüksek Öğrenim Derneği (AYÖD) çevresinde toplanarak ilk kez Kürdistan sorununu ortaya çıkarıp, bu fikir etrafında hamleler yapmaya çalışmışlardır.

Örgütün yöneticilerinden Abdullah Öcalan ve çevresinde bulunanların ortaya milli mesele ve Kürt kökenlilerin varlığı meselesini koyup, bu meselelerin etrafında Ankara'da 1974-1975 tarihlerinde etkinliklerde "Kürt dili, kültürü, maddi gelir yapısı Kürtlerin özerk bir devlet kurma zorunluluğu olduğu, milletlerin kendi kaderlerini tayin yetkisinin bulunduğu, Kürt kökenli vatandaşların ulus niteliğini kazanmış olması, Türkiye'nin Kürt kökenli bölgelerinde maddi gelir bakımından bir istismar düzeni kurduğu" konularında eleştiriler yaparak düşünce yönünden eğitimler yapmışlardır. Abdullah Öcalan öğrenci olduğu yıllarda milli sorunun silahlı mücadeleyle çözümlenebileceği ideolojisini savunarak, eylem alanlarını Doğu ile Güneydoğu Anadolu bölgelerine taşımıştır. Bu nedenle 1978 yılında silahlı eylem faaliyetleri başlamıştır. Grubun ilk oluşumundan itibaren önceliğini Kürt ulusal bilincinin kurulması için vermiştir. PKK örgütünün kurulması, Türkiye'nin çözümlenmeye çalıştığı Kürt Sorununda bir dönüm noktası olmuştur.⁵⁹

PKK terör örgütü Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde Demokratik Devrim Stratejisini benimsemiş ve buna göre; bu bölgelerdeki vatandaşların sempatisini kazanmak, ideolojik ve politik faaliyetlerle terör gruplarını savaşabilecek duruma getirilmesi, gerilla savaşı ile Kürdistan bilincinin yaratılması hedeflenmiştir. Partinin hedefinde şu konulara önem vermişlerdir: Ajan ve medya ajansları, yakalanmaya sebep olan veya soruşturma sırasında işkence yapan güvenlik elemanları, köy

⁵⁹ Çora, a.g.y., s.183.

ağaları ve aşiret reisleri, partiye saldırıda bulunan diğer örgüt mensupları gibi amaçlardır. Bu örgüt ilk saldırısını 1979 yılının Ramazan ayında Milletvekili Celal Bucak'ın kayınbabasının yaşadığı Urfa'nın Siverek ilçesine bağlı Kırbaşlar mezrasındaki evinde iftarda iken olay sırasında Celal Bucak'ın içeride olması sebebiyle, saldırı düzenleyen militanlar kayınbabası ve 9 yaşındaki oğlunun hayatını kaybetmesiyle, Milletvekili Bucak'la birlikte bazı yakınlarının da yaralanmasına neden olmuştur. Buna istinaden yapılan eylem büyük yankı yaratmış, PKK militanları olay yerine bildiri bırakmıştır. Bildiride "PKK Kurtuluş Bildirgesidir." yazısıyla PKK terör örgütü ilan edilmiştir.⁶⁰

Mayıs 1979 tarihinde Urfa'dan sınırı geçerek Suriye'ye ulaşan Abdullah Öcalan, burada fazla durmayıp Lübnan'a geçiş yapmıştır. Lübnan'da ilk görüşülen ülke Filistin örgütü olmuştur. Abdullah Öcalan Filistin örgütlerinden Hawatme adlı grupla bağlantı kurmuştur. Görüşmeler neticesinde Bekaa vadisinde bir alan alabilmiş ve 12 Eylül müdahalesinden önce bir grup örgüt elemanlarını aldıkları Bekaa vadisine taşımışlardır. 12 Eylül müdahalesi ardından pek çok örgüt elemanları tutuklanıp, cezaevine atılmıştır.

2.2. PKK Terör Örgütünün Amacı, Stratejisi ve Örgütlenme Modeli

Marksist-Leninist ilkesi ile ülkemizde yaşayan Kürt kökenlilerin liderliğinde "Bağımsız Birleşik Kürdistan" derneğinin yapılanması amacını benimseyen PKK terör örgütü ilk başlarda; parti, cephe ile ordu örgütlenme modeliyle üç ana bölümü kapsamaktadır. Bu yapıdaki örgütlemelerin oluşumunda işçilerin, köylülerin, esnafların, genç nesillerin ve kadınların toplu gruplar halinde yaratılması ile mümkün olmuştur. Çin'de, ilk başlarda köy halkı ayaklanmaları şeklinde yapılan stratejik uygulamaların, 1949 yılının sonunda Mao Zedong tarafından "Uzun Süreli Halk Savaşı Stratejisi" ne dönüştürülerek başarıya ulaştığını veya stratejinin farklı ülkelerde uygulandığı görülmüştür.

PKK terör örgütünün militanlar kazanmak için özellikle eğitim seviyesi düşük vatandaşları tercih etmişlerdir. Bekaa kampında eğitim dersleri veren terörist elebaşlarına göre, ilkokul mezunlarına hatta hiç okul eğitimi almamış vatandaşlara bile çok kısa zamanda eğitim verilmektedir. Köylerde veya dağlık kesimli bölgelerde kadınların yabancı kimselerle konuşmaları hoş karşılanmamaktaydı.

Bölgelerde yaşayanlar dayanıklı olmakla birlikte, dağlık kesimlerinde uzun yürüyüşler yapmaktadırlar. Arazi alanlarında gece gündüz kalabilirler. Pusu

⁶⁰ Pirim Oktay, Örtülü Süha, Ömerli Köyünden İmralı'ya PKK'nın 20 Yıllık Öyküsü, İstanbul, Boyut Yayınları, 2000, s.51.

kurmakta ustalaşmışlardır. Yaşadıkları bölgedeki arazinin pusu kurmak açısından kullanılabilir olması kendilerine kolaylık sağlamaktadır. Saldırı noktaları olarak iyi eğitilmiş birlikleri tercih etmezler.

PKK terör örgütünün amacı, Türkiye'nin Doğu Anadolu ile Güneydoğu Anadolu Bölgelerini kendi hakimiyetleriyle yönetmek isteyip Suriye, Irak ve İran ülke topraklarında Kürdistan Devleti diye isimlendirdikleri yerleşim alanlarında Marksist Leninist ilkesi doğrultusunda Bağımsız Birleşik Demokratik Kürdistan Devleti kurmak hedefleri arasındaydı. Bununla birlikte terör örgütünün Türkiye'nin bölgesel bir ekonomik ve askeri güç olarak etkisinin azalması için faaliyet uygulamaktadırlar.

PKK terör örgütü, "Uzun Süreli Halk Savaşı" başlatmak için parti, cephe ve ordu üçlemesi oluşturarak örgütlenme yapısı kurmuşlardır. Bu ayaklanma ile iktidarın ele geçirilmesinin zor olup olmayacağı tartışılması konusu ortaya çıkarken, bu koşulda ayaklanmanın olmamasının nedeni ise, kentsel alanlarda nüfusun az, güvenlik konusunda deneyimli, eğitilmiş olunması ve isyan bastırma konusunda güçlü bir yapıya sahip olması ya da kırsal kesimlerde silahlı güçlerin yetersiz olması sebebiyle kendi hakimiyetlerine yürütmeleri pek de mümkün olmamaktadır.

Bu düşüncelerle bazı stratejiler belirlenmiştir:

- Uzun süreli silahlı bir mücadele oluşturmak,
- Özerk veya hükümet tipi yönetim sisteminin oluşturulması,
- Kürt vatandaşlarını seferber etmek,
- Türkiye'de Kuzey Kürdistan Devleti kurmak,
- Bu adımı gerçekleştirerek uygulamak.

Stratejik Savunma (1984-1989); Kendisinden çok üstün nitelikteki askeri kuvvetlerle çatışmak zorunda olan örgütün, askeri güvenlik güçleri açısından duruma hâkim olmasından dolayı, stratejik olarak savunmada bulunduğu aşamadır. PKK terör örgütü tarafından oluşturulacak silahlı eylemler, grup birliklerinin aracılığıyla ülkenin askeri güçlerini yıpratmaya yönelik faaliyetlere başvurulup, devlet yönetimi ile mücadele edebilecek konuma ulaşılması hedeflenmektedir.⁶¹

Stratejik Denge (1989-1991); Gerilla savaşının başlangıç aşamasıdır. Yüksek ses getirilebilmesi için hedef genellikle devlet görevlilerinden seçilmektedir. Yürütülen geniş çaplı eylemlerle kitleleri siyasi ideolojiye çekilmesiyle, terör faaliyetlerinin üst boyutlara ulaştırılması öngörülmüştür. Gerilla savaşında ateşli silah eylemleri veya

⁶¹ Engin Alan, Terör PKK 40 Yıllık İhanet, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2016, s.16.

propagandaların yanı sıra toplu grev, ayaklanma ve işgal gibi çeşitli düzeylerde toplumsal olaylara başvurulur.

Harekât öncesinde müttefikler tarafından kışkırtılan Kuzey Irak'taki Kürtler Irak merkezi yönetimine isyan etmişlerdir. İsyân Irak birlikleri tarafınca sert şekilde bastırılmıştır. Irak Ordusu'nun şiddetinden kaçan vatandaşlar mülteci olarak Türkiye'ye sığınmışlardır. Türkiye bu mültecilere sınırlarını açmıştır. Bu sığınma sonucunda mülteciler ile beraber pek çok terör sempatanları da sınırdan rahat biçimde sızmıştır.

Stratejik Saldırı (1991-1996): PKK örgütünün, devlet güçleriyle eşit duruma gelebilmek adına kırsal bölgelerin ele geçirildiği, kentsel veya kırsal yerleşim alanlarında oluşturulan eylem saldırıları ile devlet güçlerinin tamamen yok edilmesi amaçlı çalışılan sürecidir.

1995-1999 tarihleri arasında kırsal bölgelerde değil de bilhassa gelişmiş kentsel yerleşim alanlarında yoğun şekilde terör eylemlerinin uygulandığı dönemlerdir. Bu dönemler örgütün kurucularından Abdullah Öcalan'ın yakalanmasına kadar uzayan ve Abdullah Öcalan'ın PKK terörü üzerindeki mutlak hakimiyetinin yoğun yaşandığı süreçlerdendir.

2.2.1. Parti

PKK terör örgütü için yapılmış iki devrim özelliği içermektedir; Bunlar, milli devrim ve demokratik devrimdir. Devrimin milli tarafı sömürgeciliğin siyasi, kültürel ve ekonomik çerçevede otoritesini yıkmayı hedef almaktadır. Demokratik Devrim tarafı ise; Ortaçağdan yansıyan ilişkileri ortadan kaldırmaktır. Bu bağlamda Bağımsız Birleşik ve Demokratik Kürdistan kurulacak ve bu amacın karşısına çıkabilecek engellerin belirlenen, Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı istikrarlı bir şekilde mücadele edileceği anlayışıdır.

15 Ağustos 1984 tarihinde PKK terör örgütlerince gerçekleştirilen Erüh ile Şemdinli'deki baskınlarla HRK (Hezen Rızgariya Kürdistan) adlı askeri aracının kuruluşu ilan edilmiştir. 26-30 Ağustos 1984 tarihleri arası Lübnan'ın Bekaa Vadisinde Mahzun Korkmaz Akademisi isimli terör kampında toplanılarak 3. Kongre yapılmıştır. Buna benzer kongrelerde uluslararası anlaşmalar, askeri, parti ve cephe örgütlenmeleri yönünde kararlar alınmıştır. Bu alınan kararlarla HRK (Kurtuluş Kürdistan Güçleri) isimli askeri aracın ismi ARGK (Kürdistan Ulusal Kurtuluş Ordusu) olarak değiştirilmiştir.

PKK terör örgütünün kuruluş dönemlerinde partinin hiyerarşik yapılanması aşağıdan yukarıya doğru, hücre, köy komitesi, yerel komitesi, bölge komitesi, merkez komitesi ile politbüro oluşumu şeklindedir. Buna parti denetleme ve istihbarat komitesi eklenmiştir. PKK örgütlenmesindeki görev dağılımı, kuruluş dönemi yıllarında propaganda, sempatizan kazanma ile maddi gelir desteği amaçlı sağlanmaktadır. Her üst komite, alt komiteyi denetlemekten sorumludur. Merkez komitesi dört kişiden oluşan politbüroyu seçmekle görevlidir, ayrıca politbüronun denetimini de yapmaktadır. Merkez komitesinin en önemli görevi örgütün silahlı güçlerinin kuruluşunu, yetki ve görevlerini ayarlamaktır.⁶²

Terör örgütü, ERNK (Kürdistan Halk Kurtuluş Cephesi) ile ARGK (Kürdistan Ulusal Kurtuluş Ordusu) 'nın kurulduğunu duyurarak halk savaşlarının 3 ana ögesi Parti PKK (Kürdistan İşçi Partisi), Cephe ERNK (Kürdistan Halk Kurtuluş Cephesi) ve Ordu ARGK (Kürdistan Halk Kurtuluş Ordusu) stratejik örgütlenmesini oluşturmuştur.

Bu örgütlenme döneminden sonra dağlık kesimlerde eğitimlerden geçmiş veya propaganda yönü gelişmiş terör üyeleri, şehir bölgelerinde halkın arasına gönderilerek gruplar oluşturmuş ve dağlık kesimlerdeki örgüt elebaşlarının ihtiyaçları karşılanmaya başlamıştır. Bu gelişmeler ve kongre kararlarının alınması sonucunda Abdullah Öcalan örgütün kontrolünü elinde tutmak için her türlü önlemleri almıştır.

2.2.2. Cephe

PKK, cephe teşkilatlanmasını ERNK (Eniya Rızgariya Netawiya Kurdistan /Kürdistan Ulusal Kurtuluş Cephesi) ile temin ederek örgüte katılım, şehir veya kırsal bölgelerde faaliyetlerinde insanları örgütlemek, finansal gelir desteği oluşturmak, istihbarat ortamı sağlayarak, miting faaliyetlerinde bulunmak gibi görevlerin sorumluluğunu almış, Türkiye içinde veya dışında, çoğunluğu Avrupa ülkesinde, teşkilat yapıları kurmuşlardır.⁶³

ERNK olarak bilinen Kürdistan Halk Kurtuluş Cephesi, 1985 yılında kurularak, Cephe ile birbirlerine bağlı bir oluşum meydana gelmiştir. Abdullah Öcalan'ın, 1982 yılında hazırlayıp ilan edilen 'Kürdistan Ulusal Kurtuluş Problemi ve Çözüm Yolları' isimli kitabında ERNK'nin kuramsal düzeydeki ilke ile hedefleri anlatmaktadır:⁶⁴

- Bölgedeki güvenlik güçlerinin faaliyetlerine son verilmesi,

⁶² N. Ali Özcan, *PKK (Kürdistan İşçi Partisi) Tarihi, İdeolojisi ve Yöntemi*, Ankara, ASAM Yayınları, 1999, s.70.

⁶³ Alan, a.g.e., s.245.

⁶⁴ <http://www.belgenet.com/dava/dava05.html>, (Erişim tarihi: 09.12.2018)

- Devletin sivil yönetim kurumlarının tasfiye edilmesi,
- Devlete ait tüm ekonomik kurumlara el konulması,
- Devletin tüm eğitim kurumlarının tasfiye edilerek, Kürt dili ve kültürünün geliştirilmesi,
- Büyük tüccar ve toprak ağalarının mal varlıklarına el konularak kamulaştırılması,
- Ulusal meclis ve halk hükümetinin kurulması,
- Mülkiyeti kamunun olmak kaydıyla, topraksızlara toprak dağıtımı ve bağımsız bir ekonominin örgütlendirilmesi,
- Ulusal dil, eğitim ve kültür kurumlarının geliştirilmesi,
- Temel insan haklarının güvence altına alınması,
- Milli azınlıklara özgürce gelişebilecek ortam sağlanması.

13-30 Eylül 1989 yılları arasında PKK terör örgütü 4 ncü kongreye hazırlık amacıyla Van-Çatak ilçesi Toranis (Acarlar) köyünün güney cephesinde bulunan Tateriş Dağında 1'nci Yurtiçi konferansını yapmışlardır. Bu görüşmelerde;

- Cephe faaliyetlerinin ağırlık olarak ülke içerisinde, bilhassa Türkiye metropollerinde yürütülmesi, bu amaçla eylemlerin tek merkezden ve tam yetkiyle yürütülmesi için "PKK İç Merkezi"nin oluşturulması, bu merkezin 6 ayda bir toplanmak istenmesi,
- Vilayetlerin kendi içinde ana bölgelere ayrılması, sürekli olmayan veya hareketli olabilecek üslerin vilayet sahiplenmelerine bağlı olarak yapılması,
- Terör örgütüne hainlik yapan, örgütten kaçmaya çalışan örgüt elemanlarını hüküm verecek birliklerin kurulması, bunların yetki alanlarının bir yönetmelik tarafından belirlenmesi kararları alınmıştır.

2.2.3. Ordu

1986 tarihinin sonlarına doğru Lübnan Bekaa vadisinde toplantı yapmış olan PKK, kendince 3. Kongresini gerçekleştirmiş bu kongrede toplumla ilişkiler sorunu üzerine analizler yapılmış, halktan yeterli yardım ihtiyaçlarını karşılayabilmek için çözüm yollarını içeren çeşitli kararlar almışlardır.

Bu alınan kongredeki kararlarla silahlı mücadeleye başlamasından önce Öcalan'ın vermiş olduğu talimatla HRK (Kürdistan Kurtuluş Birliği) adında bir askeri birlik kurmuştur. Daha sonra kongrede ARGK (Kürdistan Halk Kurtuluş Ordusu) olarak ismi değiştirilip yönetmeliğe yazılmıştır. Ayrıca koruculuk sistemine cevap olarak karşı saldırı ve sindirme ile PKK Terör örgütünün eylemlerinin 7 bölgede

sürdürülmesi kararları alınmıştır. Bu bölgeler; Botan, Garzan, Orta Eyalet, Serhad, Dersim, Mardin, Güneybatı Eyaletleridir.

ARGK Genel Yönetmeliği olarak bilinen yönetmelikte, verilen emirler, halk savaşı, gerilla birlikleri, örgüt yapısı, örgütsel işleyiş, suç ile ceza bölümleri oluşturulmuştur. Oluşturulan eyalet bölgeleri kapsamında Bölge Komiteleri, onların alt mertebesinde de Yerel Komiteler kurulacak, böylelikle bir veya iki adet harekât ana birlik oluşturulacak, bununla beraber takım yahut gruplar şeklinde gerilla birlikleri bulundurulacaktır.

PKK terör örgütü, kongredeki alınan kararlar doğrultusunda şiddetin artacağını vurguluyordu. Örgütte amacın istedikleri noktaya gelinemeyecek düzeyde olma düşüncesi onları farklı girişimlerde bulunmasına sebep olmuştur. Bu nedenle kendilerini halkla ve uluslararası kamuoyuna bağımsızlık savaşçıları gibi göstermeye çalışan örgütün, bu dönemden itibaren bebek, çocuk, halk demeden sivil hedeflere yönelik gerçekleştirdiği katliamlar saygınlık kaybetmesine sebep olmuştur.

PKK terör örgütü, askeri kuvvetlerin operasyonlarından da pek çok mücadele stratejisi öğrenmiştir. Silahlı veya bombalı mühimmat ile erzak saklamada, sığınak yerleri bulmakta gelişme göstermişlerdir. Topçu, havan atışlarına veya helikopter saldırılarına karşı önlemler geliştirmişlerdir. Etkisiz hale getirilen teröristlerin üst aramalarında bu silâhlara karşı kendilerini nasıl savunacaklarına dair eğitim notları bulunmuştur.⁶⁵ Ayrıca, ARGK'da görevlendirilenlerin "Savaşçı Adayı Eğitim Programı", "Orta Kademe Eğitim Programı", "Akademi Eğitim Programı" gibi askeri ile ideolojik eğitimlere tabii tutulduğu bilinmektedir.⁶⁶

2.3. PKK ve PKK'nın Dış Ülkelerle İlişkisi

PKK terör örgütü başlangıçta güvenlik güçleri ve askeri birlikleriyle olan savaş mücadelesine hâkim olamayacağı düşüncesi sonucu çeşitli ülkelerle ilişkilerde bulunmuştur. Bu ülkeler Almanya, Fransa, Belçika, Hollanda, İngiltere, İngiltere, Danimarka, ABD, Yunanistan, Avusturya, İsveç, İsviçre, Norveç, Kıbrıs Rum Kesimi, Suriye, İran ve Irak gibi ülkeler arasındadır.

PKK terör örgütünün Avrupa Birliği ve dış ülkeler kapsamında terörizmle mücadele bakımından dikkat çekici bir diğer nokta da AB ülkelerinden sadece 7

⁶⁵ Erdal Bayer, *Terörist Örgütlerde Örgütsel Öğrenme*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Isparta, 2007, s.104. (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

⁶⁶ İsmet İmset, *PKK: Ayrılıkçı Şiddetin 20 Yılı (1973-1992)*, Ankara, Turkish Daily News Yayınları, (5'nci Baskı b.), s.187-206.

tanisinin (Fransa, Almanya, İngiltere, İtalya, Portekiz, İspanya ile Yunanistan) iç mevzuatında terörizmle olan ilişkisinden söz edilmesidir.

2.3.1. İran

Terör örgütü siyasi çıkarları amacıyla ortaklık ilişkilerinde bulunduğu döneme göre şekillenmişlerdir. 15 - 26 Temmuz 1981 tarihleri arasında Lübnan-Suriye ülkesi sınırındaki ilk kampında görüşmelerini gerçekleştiren PKK terör örgütü, 1982 yılında İsrail devletinin Lübnan'a saldırısı sonrası üstünlük yaratmış ve Bekaa vadisinde bulunduğu kampı ele geçirerek hareket serbestliği kazanmıştır. Böylece terör örgütü, savaş sonrasında Kürdistan Demokrat Partisi'nden (KDP) izin almasıyla Irak'ın kuzeyine yerleşmiştir. İran açıkça PKK terör örgütüne yardım desteği sağlamıştır.⁶⁷

İran, Lübnan'da zor durumda kalan sivil vatandaşlara yardım etmek amacıyla Türk Hava Sahası'nı kullanmak için izin almıştır. Suriye - Irak arasındaki dış ilişkilerin bozulmasının ardından Suriye'ye yerleşmiş olan PKK örgüt üyelerini, yardım malzemesi götürülen uçaklarla İran'a geçişi sağlanmıştır. Taşınan teröristler Türkiye sınırındaki kamplara yerleştirilmiştir.

İran-Irak savaşından sonra Saddam Hüseyin Kürt örgütlerini cezalandırmayı planladığı için büyük bir suikast düzenlemesi ve kaçıma çalışan peşmergelere Türkiye'nin sınır kapılarını açmasıyla yurt içinde PKK eylemlerinde büyük bir yükseliş yaşanmış, terör örgütünün yurt içine ağır silah ve teçhizatlar sokmasının yolu açıldığı görülmüştür.

Bu dönemdeki tarihten sonra peşmergelere sınırlarını açan Türkiye ile Saddam yöneticilerinin ilişkileri iyice bozulmuştur. Daha sonrasında Irak ve PKK'nın yoğun ilişkiler kuracakları bir döneme girilmiştir. KDP ile KYB'nin boşaltmış olduğu yerleşim alanlarını PKK terör örgütü kullanmaya başlamıştır.

2.3.2. Suriye

PKK lideri Abdullah Öcalan 12 Eylül darbesinin ardından Suriye'ye geçiş yapmıştır. Kurtuluş Savaşı zamanında ve Cumhuriyet'in kuruluş yıllarından sonraki tarihlerde Suriye, Türkiye'deki isyanlara açık bir şekilde destek verdiği görülmüş ve PKK terör örgütüyle çoğu zaman yakın ilişkiler kurmuştur. Suriye ülkesine yerleşen PKK terör örgütü lideri Abdullah Öcalan, Filistin örgütleriyle işbirliği yaparak, Türkiye'de bulunan terör sempatzanlarını buradaki kamplara yerleştirmiştir.

⁶⁷ Çora, a.g.y., s.223.

Böylelikle Abdullah Öcalan'ın amacı, Lübnan'da kendi kampını kurup, Türkiye'deki sol görüşlü sempatanlarla askeri darbeye karşı ortaklaşa cephe örgütü kurmaya çalışmıştır. Suriye, Helve kampını (diğer bir ismiyle Mahsun Korkmaz Akademisi) silahlı eğitim merkezi olarak PKK terör örgütüne ayırmıştır.

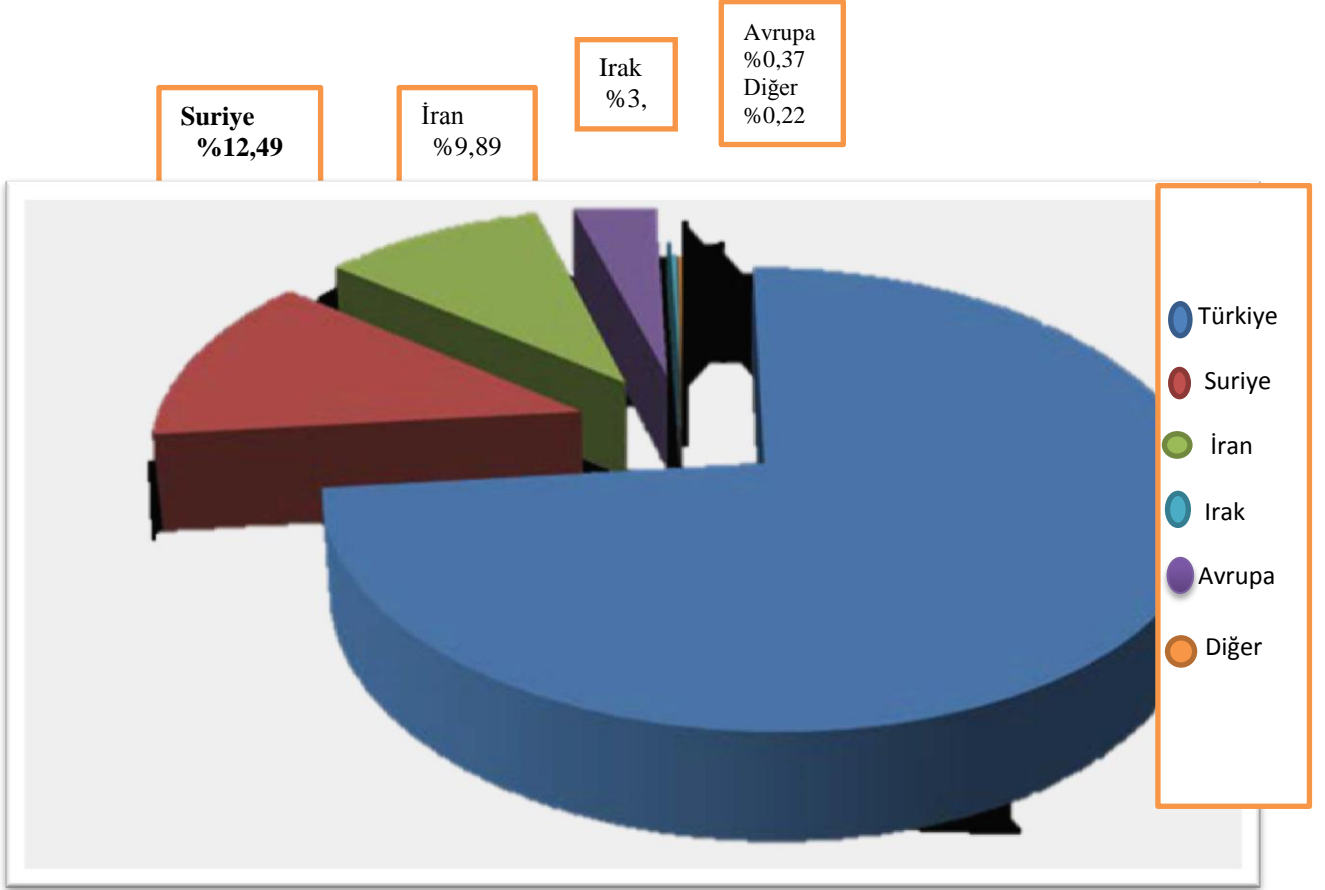
PKK'ın büyük girişimlerinden birisi ise Türkiye'deki terör militanlarının örgüt lideri olarak gördüğü, diğer bölgelerdeki yakın ilişkilerinden dolayı uzak durduğu Irak devleti, Kürdistan'ının önde gelen örgütlerinden Kürdistan Demokrat Partisi lideri Mesut Barzani ile 1983 yılında anlaşma yapmıştır. Irak Kürdistanı ve Kandil dağlarında PKK'nın sürekliliği için ilk adımları atılmaya başlanmıştır. Türkiye, Suriye ve İran'daki terör militanları, ülkemizin sınırına yakın olan Lolan ilçesindeki kamplara yerleşmeye başlamıştır. Uzun zamanlar Suriye'de sığınan PKK terör örgütü, Kürt nüfusları arasında örgütsel ilişkiler kurmaya çalışmıştır. Fakat Suriye rejiminde bu yapılanmasını oluşturmakta başarılı olamamıştır.

Abdullah Öcalan İmralı Cezaevinde, DGM Cumhuriyet Savcıları tarafından alınan ilk ifadesinde Suriye'nin Öcalan'a ne kadar destek verdiğini göstermektedir:

"1979 yılı Temmuz ayında Suriye'ye geçtik. Ömer Muhtar'ın evinde bir müddet kaldık. Bu arada Filistin örgütü ile irtibat kurarak örgütten 'Demokratik Cephe Kimliği' elde ettik. Temin ettiğimiz bu kimliklerle Lübnan'a geçtik. Filistin örgütü bize Bekaa vadisinde yer verdi. Bu yeri kendi kampımız haline getirdik. Giderek örgüte bağlı elemanları burada topladık, burada kendi eğitimimizi kendimiz yaptık. Kampta üç yıl faaliyet gösterdik. Helve adı verilen kampa daha sonra Mahsun Korkmaz Akademisi ismini verdik. 1992 yılında Türkiye'den bugünküne benzer baskılar gelmesi üzerine ve aynı zamanda Kuzey Irak'ta bizim için faaliyet alanları doğması dolayısıyla Bekaa vadisinin eski işlevini kaybetmesi üzerine Suriye'ye geçtim. Önce Hafız Esad'ın kardeşi Cemil Esad ile ilişki kurdum. Mervan Zerki Suriye istihbaratı ve devleti ile aramızda bir halka oluşturuyordu. Suriye bizi resmen ile siyasetten tanımamakla, kendisinden sorulduğumuzda bizde Apo Kod Abdullah Öcalan isimli birisi yoktur diyebiliyordu. Yani Suriye'nin bizi siyasetten tanımaması ve sosyal ilişkiler içinde tanınması kendi açısından aldığı bir tedbirdir. Biz Suriye'ye geldiğimiz zaman kalabalık olduğumuz için geniş evler satın almış veya kiralamıştık. Daha sonra bu evleri parti okullarına çevirdik. Bir Kürtçe eğitim bir de Türkçe eğitim yapan okul açtık. Suriye makamlarına ise hastalarımız ile sakatlarımız var bu evler bize lazım dedik, onlarda bu görüntü altında müsaade ettiler, ancak zaman zaman El-Muhaberat'ın elemanları okullarımıza geliyorlar ve bizi denetliyorlardı.

Suriye’de bulunduğum süre içerisinde Ali Ammar adına tanzim edilmiş ‘Demokratik Cephe Kimliği’ ile dolaştım.”⁶⁸

Grafik 1’de PKK terör örgütünün yerleşim sağladıkları ülkelere göre dağılımı görülmektedir.

Grafik 1 PKK Terör Örgütünün Yerleştikleri Ülkelere Göre Dağılımı

2.3.3. Irak

Irak’ın PKK terör örgütünü desteklemesinin asıl amacı, Kuveyt’i işgali sebebiyle ülkesine uygulanan ambargoyu temsil eden yönetici kişi veya devlet kuruluşlarına saldırmak için teröre başvurmuştur.

⁶⁸ Prim ve Örtülü, a.g.e., ss.49-50.

Daha önceki süreçten yola çıkarak Abdullah Öcalan'ın Suriye'ye kaçmasının hemen sonrasında Lübnan'a geçiş sağlamış, terör sempatanlı destekçileri sayesinde Bekaa vadisinde örgüt elemanlarını eğitmek için yer tahsis ettirmiştir. Bekaa vadisi Helve kampındaki eğitimlerini tamamlamış olan örgüt üyelerini, suikastlarını uygulayabilmek için Türkiye'ye yakın olma çabaları ve rahat bir şekilde kaçma olanağı bulabilmeleri bakımından Kuzey Irak'la bağlantı kurmaları gerekmektedir.

PKK terör örgütünün Kuzey Irak'a yerleşmek için direk Hafız Esad'a bildirilerek Barzani'den alınmıştır. Mesut Barzani, Kürdistan Bölgesel Yönetimi'nin başkanı pozisyonundadır. Barzani, ilk başta bu durumdan rahatsız olmuştur, çünkü Türkiye'nin tepkisinin alınacağı biliniyordu. Fakat Hafız Esad'ın üstelemesi sonucunda kabul etmek zorunda kalmıştır. Böylelikle PKK terör örgütü 1981 tarihinde Kuzey Irak'a ilk yapılanmasını kurmuştur.

Kuzey Irak'ta bulunan PKK terör örgütünün yerleşim alanlarında örgüte yardım desteği olarak barınma ve eğitim olanakları sağladığı bilinmektedir. Özellikle Türkiye-İran ilişkileri ortak sınırındaki yakın çevrelerde örgütün kamplarının bulunduğu anlaşılmıştır.

PKK/KADEK, Irak bölgesinin kuzey kısmını bir hakimiyet alanı olarak kullanma yoluna gitmiştir. Terör örgütü Irak bölgesinde otorite kurarak güçlü yapı oluşturmanın, uluslararası kapsamda Kürt sorununda taraf olmak gibi bir üstünlük sağlayacağını benimsemiştir.

1988 yılında yapılan gizli den gizliye Saddam Hüseyin'in PKK'ya destek vermesi dikkat çekmiştir. Bunun amacı, PKK'yı bölgede güçlendirmek ve Barzani ile Talabani'yi hükümsüz hale getirebilmektir. Buna istinaden de o dönemlerde kimyasal silahlarla Barzani ve Talabani etkisiz hale getirilerek PKK'nın genişlemesine neden olmuştur.

PKK terör örgütünün yakın dönemlerde kendilerince sürgünde olduğu Kürt Parlamentosunu Kuzey Irak'ta karargâh şeklinde hedeflendirilmesi durumunu geniş çapta düşünerek KYB (Kürdistan Yurtseverler Birliği) ve KDP (Kürdistan Demokratik Partisi) ile ortaklaşa hareket etmekle birlikte kendi örgütlerinin de yer alacağı Ulusal Kongre birliğini toplamayı amaçlamışlardır. Bu hedefle, Ulusal Kongre eylemlerinde muvaffakiyet elde edebilmek için mevcut teşkilatlar ve örgütler ile ilişkilerine özen göstermişlerdir.⁶⁹

⁶⁹ Çora, a.g.y., s.222.

2.3.4. Ermenistan

“KADEK Bürosu” başta olmakla üzere Ermenistan ülkesinde, bulunan birçok PKK örgüt evi Rusya Federasyonu-Ermenistan-İran ülkeleri ilişkilerinde terör grubu elemanları veya teçhizat nakil yolu ile eğitim çalışmaları bakımından önemli vaziyetler üstlenmişlerdir. Bu olaylar esnasında Türkiye'nin yapmış olduğu sınır ötesi operasyonlarla PKK'nın Kuzey Irak bulunan kamplarını yok etmek amacıyla 1992 yılında militanlar ve örgüt üyeleri İran üzerinden Ermenistan'a kaçmışlardır. Böylelikle PKK terör örgütü Ermenistan ile ilişki kurmuştur.

Ermenistan ülkesinde, Roja Teze Gazetesi yönetimi mali gelirle elde edebilen ve özellikle Kafkas ülkelerinde yaşayan etnik kökenli kesimler için zaman zaman PKK terör örgütüyle ilgili propagandalara yer vermektedir.

Ermeni terör örgütü, 07 Nisan 1980 tarihinde düzenledikleri ortak basın toplantısıyla ASALA 'da PKK ile Lübnan'ın Sayda kentinde Türkiye'ye karşı birlikte mücadele edeceklerinin kararını açıklamış ve bu karar doğrultusundan sonra 10 Kasım 1980 tarihinde Türkiye'nin Fransa-Strasbourg Başkonsolosluğu'na patlayıcı madde eylem saldırısı düzenlemiştir. Bu saldırının ardından 19 Kasım'da Roma Türk Hava Yolları bürosu bombalanmıştır. Bu saldırıları nitekim PKK ve ASALA üstlenmiştir.⁷⁰

1998 yılının Haziran ayında Lübnan Taşnak Partisi'nin önde gelen elebaşları ile KADEK üyeleri arasında yapılan görüşmelerde ASALA'nın PKK terör örgütüne, Türkiye çıkarları aleyhine ortaklaşa suikast faaliyeti planları çağırısı yapıldığı bilinmektedir. KADEK ile Taşnak Partisi ilişkilerinde düzenlemeler gerçekleşmiştir.

- 29-30 Mayıs tarihleri arasında KADEK ile Lübnan Taşnak Partisi teşkilatlanmaları, Batı Beyrut-Summerland Oteli'nde “Ermeni Davasını Savunma Komitesi ile sözde Sürgünde Kürdistan Parlamentosu (SKP) birlikteliğinde, yayılmacı Türkiye dış politikası, Türkiye-İsrail güvenlik anlaşmaları, insan hakları ve Ermeni davası” konulu, toplantı düzenlenmiştir.
- 12 Haziran 1998 tarihinde sözde SKP Başkanı Yaşar Kaya, MED TV'de düzenlenen bir panele katılarak, 29-30 Mayıs 1998 tarihlerinde LÜBNAN/Beyrut'ta yapılan “Kürt Ermeni Konferansı”nı değerlendirerek Kürt/Ermeni işbirliğinin gerekliliğinden bahsedip, SKP'ye Ermenileri temsil etmek üzere üç üyenin alınabileceğini Ermenistan ile ilişkilerinin Koçaryan yönetimiyle fazlaca gelişeceğini ifade etmiştir.

⁷⁰ Çora, a.g.y., s.224.

- 18 Temmuz 1998 yılında Ermenistan'da Suriye ASALA terör örgütünü temsil etmek amaçlı Lion Dona Mıgırdıçyan, Ermenistan Halep Başkonsolosu Leon Sarkisyan, Taşnak Partisi mensuplarının yanı sıra sözde SKP başkanı Yaşar Kaya'nın katıldığı "Diaspora ve Ermenistan" adlı toplantı yapılmıştır.⁷¹

2.3.5. Yunanistan

Yunanistan, zaman zaman PKK terör örgütünün kuruluşundan itibaren lojistik desteklerde bulunduğu görülmüştür. Bu ülke, Türkiye'de zamanında işlemiş oldukları yasadışı örgütsel suçlar sebebiyle terör örgütüne siyasi sığınak, kamp ortamı, teçhizat eğitimi, sağlık hizmeti verilmesi ve barınma olanakları sağlanması desteğinde bulunmuştur. Buna örnek olarak 12 Eylül savaşı sırasında müdahalelere yaratarak PKK terör örgütüne Avrupa ülkelerine kaçma fırsatı tanıyıp köprü vazifesi görevi yapmıştır.

PKK terör örgütü, Yunanistan ile Güney Kıbrıs Rum ülkeleri çevresinde rahat bir şekilde eylemler gerçekleştirebilmiştir. Tarihe bakıldığında, yakalanmış olan terör örgütü üyelerinin ifadelerine göre; özellikle 1994 yılında Türkiye'den veya Avrupa ülkelerinden farklı yollarla Yunanistan'a PKK militanları kaçırılmıştır. Kaçırılmış olan bu militanlara Yunanistan ülkesindeki PKK terör örgütüne ait kamplarda bombalı eylem saldırısı eğitiminin zorunlu alınması ve kursu tamamlayan örgüt üyelerine görevlendirdikleri büyükşehirlerde veya turistik bölgelerde bombalı saldırılar düzenlemesi için Türkiye'ye girişleri sağlanmıştır.

Yunanistan ülkesinin çoğunluğu Avrupa kamuoyunu etkilemeye çalışarak Türk turizmini sabote etmeye yönelik yoğun çabaları ve ülkesindeki milletvekilliler, askeri veya diğer resmi yöneticilerin korumaları doğrultusunda oluşturulan kamplarda turistik vatandaşlarımıza karşı bombalı eylem ve sabotaj faaliyetleri eğitimi verilmiş olması PKK terör örgütüyle Yunanistan'ın hangi çıkarlar için ilişkiler kurulduğu anlaşılmıştır.

PKK terör örgütü ile Güney Kıbrıs Rum kesiminin yakın ilişkileri açısından Avrupa ülkelerinden Suriye, İran ve Irak devletlerine geçiş yaptıkları sıralarda mutlak uğradıkları yerlerden biri olduğu örgüt mensuplarına her türlü kolaylık sağlanmaktadır. Rum milli muhafız ordusunun emekli komutanı, Bekaa Vadisi'nde Abdullah Öcalan'la görüşme yaparken "Kürdistanın kurtuluşu Kıbrıs'ın demektir"

⁷¹ *Uluslararası Terörizm ve Failleri*, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, Haziran 2008, s.226.

şeklinde konuşması Yunanistan'ın yardımda bulunduğu kanıtı olarak kabul edilmiştir.

Her ne kadar son yıllarda Yunanistan-Türkiye arası ilişkileri düzelmeye başlamışsa da daha öncelerde bu ülkenin devlet adamları, milletvekilleri, farklı kadrolardaki askeri veya sivil bürokratları, medya ekipleri ve diğer ülke kesimleri, PKK terör örgütlerine yüksek ölçüde destekte bulunmuşlardır.

Bir dönemde PKK kamplarına görmezden geldiği iddia edilen ve Abdullah Öcalan'ın Atina'dan Kenya'ya yasadışı yollarla kaçışını sağlayan Yunanistan devleti, artık bu davranışlarından geri adım atmaya başlamıştır.

2.3.6. Almanya

Almanya'da yaşayan Türk vatandaşlarının yoğun bir şekilde olması PKK terör örgütü yararına eylem propagandaları zeminini hazırlamıştır. Türk kökenli vatandaşlarından zorla haraç toplanmasıyla örgütün en önemli gelir kaynağı haline geldiği bilinmektedir. Avrupa alanındaki bu faaliyetlerinin zemin oluşturması ülkeyi önemli bir merkezi bölge veya başkent noktası olarak yükselmesi desteğini sağlamıştır.

1993 yılında Almanya'da PKK terör örgütünün kesin hükümlerle terörizm eylemleri yasaklanmasına rağmen, ismi örtülmüş adlarla kurulan 33 dernekle faaliyetlerini yürütmeye devam etmiştir. Bu derneklerin adı Almanya Kürt Dernekleri Federasyonu (YEK-KOM) önderliğinde oluşmuştur.⁷²

PKK terör örgütünün cephe eylemlerini sürdürebilmesi için bu ülkede kurulmuş olan ERNK örgütü ile buna benzer diğer dernekler ve kuruluşlara Türk kalifiye elemanları arasında seçerek PKK terör örgütüne sempatican kazandırmak amacıyla eylemler düzenlenmektedir.

1995 tarihinden bu yana Frankfurt'ta her gün yayımlanan PKK yayın organı Özgür Politika gazetesi, örgütün eylem faaliyetlerini yapmaktadır. Bunun yanında Senovebun, Kürdistan Report gibi birçok dergi PKK gündemini yansıtmaktadır. PKK'nın organize ettiği gösteri yürüyüşlerine, mitinglerine, örgütsel propaganda faaliyetlerine Alman güvenlik güçlerinin müdahale etmemesi ayrı bir tartışma konusudur.⁷³

⁷² Çora, a.g.y., s.218.

⁷³ Demirel, a.g.e., s.322.

Terör örgütü KADEK'in son yıllara nazaran militan sıkıntısı nedeniyle Almanya ülkesinde örgütsel sempatanlık besleyen kişileri, yasadışı yollarla yapılan faaliyetler, kurslar ve toplantılarla siyasi eğimler zorunlu kılınarak öncelikle Ortadoğu'ya daha sonrasında da Türkiye'ye gönderilmektedir.

Bu amaçlara devam ederek sığınakçı vatandaşlara veya kaçak geçişlerde bulunan oturma izni olmayan kişilere, ülkede devamlı olarak faaliyetlerde bulunmaları için zorlamaktadırlar. Farklı nedenlerle oluşturulan gece organizasyonları, yapılan yardım kampanyaları, örgüt elemanlarına zorla sattırılmaya çalışılan gazete ile dergiler ve örgüt elebaşları adına zorla toplatılan para faaliyetleri gibi elde edilen gelirlerle örgütün finansal desteği karşılanmış olmaktadır.

2.3.7. Hollanda

12 Nisan 1995 yılında PKK terör örgütü, eylemlerini siyasi amaçla devam ettirebilmek için Hollanda'nın Lahey kentinde yapmış olduğu görüşmesinde sözde sürgündeki Kürt Parlamentosunu kurmuştur. Türk kimlikli vatandaşların çoğunluğunun yaşadığı Hollanda'nın Amsterdam, Rotterdam, Lahey, Arnheim ve Deventer kentlerinde örgüt elemanlarının, Türk nüfuslu yurttaşlardan zorbalıkla para toplandığı, işyeri sahibi olan Türk iş adamlarını tehdit veya gözdağı vererek aylığa bağlaması ve para vermeyen işyerlerine baskına uğratmaya çalışıldığı bilinmektedir.

Hollanda'da Eindhoven yakınlarındaki Liempde köyünden PKK terör örgütünün silahlı eğitim yaptığı bir kamp ortaya çıkmıştır. Bu kampta yetişen örgüt üyeleri, silahlı mücadeleye katılmak için Ermenistan üzerinden Türkiye'ye geçeceklerdir. Bir polis baskını ortaya çıkan bu kampta, çok miktarda elbise, sahte kimlik yapımında kullanılan araçlar ve bazı belgeler ortaya çıkmıştır.⁷⁴

2.3.8. İngiltere

İngiltere, PKK terör örgütünü yasadışı bir örgüt olarak görmesine rağmen, bu ülkede PKK terör örgütüne ait kurulmuş ve faaliyet göstermekte olan örgütler bulunmaktadır. Bu hususta, Kürdistan İnsan Hakları Projesi, Kürdistan Enformasyon Merkezi ile Kürdistan Workers Association adlı birimler aracılığıyla örgütsel eylemlerini kolaylıkla yürütmektedirler.⁷⁵

⁷⁴ Demirel, a.g.r., s.324.

⁷⁵ Çora, a.g.y., s.229.

İngiltere PKK ilişkisinin en somut örneği geçmiş yıllarda örgütün yayın organı olan MED TV'nin İngiltere'de kurulmasıdır. 1995 tarihinde kurulan MED TV, Öcalan'ın deyişiyle, İngiltere'den izin belgesi almaya çalışarak Fransa'dan uydu elde etmek amacıyla örgüte 50 Milyon Mark zararı olmuştur.⁷⁶

PKK terör örgütü, İngiltere ülkesinde genellikle ocaklar veya kuruluş aracılığıyla insanları yanlış bilgilendirerek, hatalı bilgilendirme sonucu İngiltere halkı, ülkemizde insan hakları kapsamında etnik kökenli topluluklara karşı ayrıcalıklı davranarak dışlanıldığı düşüncesini yaymaya başlamıştır.

Danimarka'nın yayın ruhsatını verdiği, Belçika'nın Brüksel kentinde yayın programı yapan ROJ TV kanalı, günümüzde PKK sempatanlı yayın yapmaya devam edilmektedir. Bazı ülkelerde PKK terör örgütü ile ROJ TV ilişkilerinin olduğunu iddia edilmesine rağmen ROJ TV pek çok ülkede yayın akışına devam etmektedir.

2.3.9. ABD

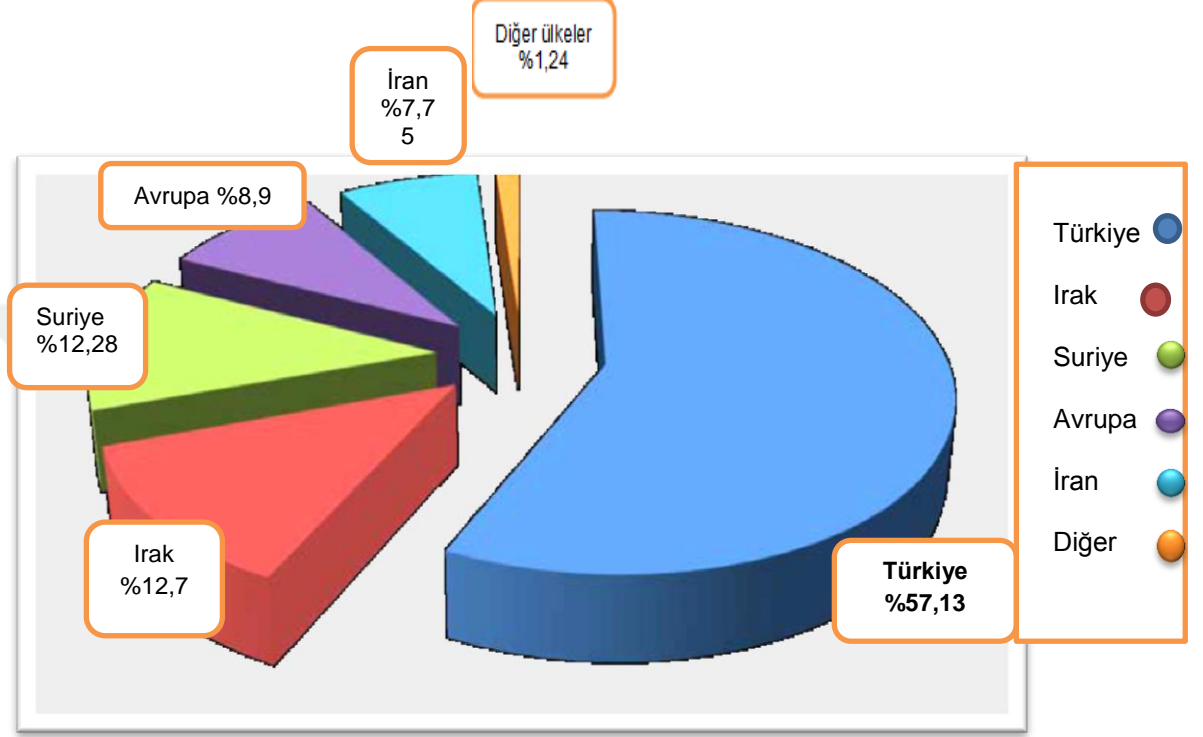
1995 tarihinde, PKK terör örgütü tarafından ABD'de yaşayan Türk vatandaşına dair karşıt görüşlü Ermeni ve Yunan lobilerinin yanında, ABD ile sıcak ilişkiler kurabilmek ve Türk vatandaşlarına karşı eylemlerini arttırmak amacıyla "GANİ GULUM" kod adı ile bilinen Namet GÜNDÜZ başkanlığında American Kurdish Information Network-AKIN (Amerikan Kürt Enformasyon Şebekesi) adlı birlik kurulmuştur.⁷⁷

21 Ocak 2002 tarihinde Milliyet gazetesi muhabiri Namık Durukan'ın Kuzey Irak'ta eline geçen mektupta, PKK terör örgütü Başkanlık Konseyi Üyesi Mustafa Karasu'nun imzasını taşımakta olup Amerikan Dışişleri Bakanlığı'na gönderilmiştir. Bu mektup, ABD yetkilileri ile PKK arasındaki görüşmenin ayrıntılarından bahsetmekte ve varılan anlaşmayı anlatmaktadır. Bu mektupta yazılanlara göre, "PKK, hedef aldığı bölgedeki demokrasinin gelişmesi amaçlı her konuda işbirliği yapacak, hem kendi içinde isim değişikliği gibi adımlar atacak, hem Kürtler arası çatışmanın önlenip birlik yaratılmasına gayret edilecektir. Buna rağmen ABD, çabalara destek olacak, demokratik adımların yaygınlaşması, Öcalan'ın koşullarının düzeltilmesi, HADEP üzerindeki baskılara son verilmesi, PKK'nın Avrupa faaliyetinin sınırlanmaması, idam cezasının ve Kürtçe'nin önündeki engellerin kaldırılması için Türkiye'ye baskı yapacaktı." ifadeleriyle bu amaç kapsamında görüşlerin Kuzey Irak'ta devam etmesi dilekleriyle sonlanmıştır. Bu mektupta görüşmeye katılan

⁷⁶ Demirel, a.g.r., s.229.

⁷⁷ Çora, a.g.y., s.232.

Davut Bağıstani haberi doğrulamış, hatta görüşmeden sonra kendinin organize ettiği 5-6 buluşma daha yapıldığını söylemiştir.⁷⁸

Grafik 2 PKK Örgütünün Teröre Katılım Sağladıkları Ülkelerde Dağılım İstatistikleri
Grafik 2'deki istatistiklere göre PKK örgütünün, ülkelerce teröre katılım yüzdesi verilmiştir.

2.4. PKK Terör Örgütünün Körfez Krizi Sonrası Durumu

Suriye, Körfez Savaşı sırasında ABD'nin de başta geldiği diğer Batı ülkeleriyle ortak ilişkiler içerisinde bulunmuştur. Suriye'nin PKK terör örgütünü karşılayışının nedeni; Sovyet devleti yardım desteğinin kaybolması ile uluslararası düzene ayak uydurma gereksinimin yanı sıra, İran-İrak ülkeleri savaşı sonrasında güçlü bir silahlı kuvvetlere sahip olan Saddam Hüseyin'e duyulan itimsizlik önemli rol oynamıştır. Çünkü, İran-İrak savaşında Irak silahlı kuvvetlerinin gelişmiş olması iki ülke arası ilişkide güç dengesini Suriye'ye karşı değiştirmiştir.

⁷⁸ *Milliyet Gazetesi*, 23.01.2003. (Erişim tarihi: 01.02.2019).

PKK terör örgütünün giderek büyüyen tehlikeli bir örgüt haline gelmesi ve sonrasında siyasi alanda özellikle yurtdışı faaliyetlerinde büyümesinin sebeplerinden birisi Irak'ın Kuveyt'i işgalinin ardından oluşan vaziyettir. Irak'a ait fakat Kuveyt sınırında bulunan Rumeyla bölgesinden 1980 yılından beri petrol çıkararak Irak'ı zarara uğrattığı ve Irak'a olan borçlarını ödemediği gerekçesiyle, Irak 1 Ağustos 1990'da Kuveyt'i işgale başlamıştır.⁷⁹

Körfez Savaşı ve hemen sonrasında iki ülke arası Türkiye ile Suriye ilişkisi bakımından birbirlerine yakınlık sağlanmıştır. 1991 yılında Suriye'nin Irak'a muhalefet amaçlı oluşturulan ortak yönetimde konu edinilmesi sonrası Madrid'de başlayan Arap-İsrail barış sürecine katılması, Ankara'da, iki taraflı ülke ilişkisinin sonlanması, bölgenin sonuçlarını algılamış görünen Esad rejimi ile görüşme arayışlarına girmesine sebep olmuştur. Türkiye'nin hedefi, Kuzey Irak'taki PKK grubu kamplarına operasyonlar düzenleyip örgütün etkisini azaltmaya çalışarak diğer yandan da aynı amaç doğrultusunda Suriye ile görüşmelerini sıklaştırmaktır.

14 Nisan 1992'de o dönemdeki İçişleri Bakanı İsmet Sezgin, Suriye'nin başkenti Şam'da ziyarette bulunmuş, Suriye'nin PKK'ya destek verildiğini kanıtlayan belgeleri Suriyeli İçişleri Bakanına teslim etmiştir. Belgelerin içerisindeki maddeler şu şekildedir:

- PKK terör örgütü elebaşı Abdullah Öcalan'ın Şam'da yaşadığına veya Suriye gizli servisi tarafında korunduğuna ilişkin belgeler,
- PKK terör örgütü elemanlarının üzerinden çıkan Suriye kaynaklı sahte kimlikler,
- Suriye'nin SAM-7 füzeleriyle koruduğu Bekaa Vadisi'ndeki PKK kamp ve eğitim merkezinin yerlerine ait bilgiler,
- PKK terör örgütü elemanlarıyla birlikte ölü olarak ele geçirilen Suriyelilerin resimleri ve kimlikleri,
- PKK'nın terör eylemleri sırasında yakalanan, örgüt mensubu 25 Suriye vatandaşının ifadeleri.⁸⁰

Bu maddelere dayanarak özetle, belgeleri Suriye'deki Bakan meslektaşına anlatan İsmet Sezgin, "Suriye'nin imzalamış olduğu belgeleri uluslararası antlaşmalarla görevlendirildiği yükümlüklerle birlikte yerine getirmesini" istemiştir.

⁷⁹ Fahir Armaoğlu, *20.yy. Siyasi Tarihi 1914-1995*, Ankara, Alkım Yayınevi, 1999, s.879.

⁸⁰ Umut Karabulut; Engin Eryılmaz, *PKK Terör Örgütü ve Türkiye-Suriye İlişkilerine Etkileri (1991-2003)*, İstanbul, 2016, Sayı 11.

Kuveyt işgaliyle alakası olmamasına rağmen, Saddam tarafından Kürt isyanı çıkarmaya çalışmaları nedeniyle harekât düzenlenen Kürt mültecilerini bahane üreterek, Irak'ın Kuzey bölgesine askeri operasyon yasağı Türkiye'yi korumak amaçlı değil de daha çok Etnik kökenli devletlerin lehine yapılan hedefi desteklemektedir.

Körfez savaşı sonrası dönemde PKK strateji değiştirerek 300-400 kişilik gruplar oluşturarak, roket ve havan gibi ağır teçhizatlarla saldırılarda bulunmuşlardır. PKK terör örgütünün önceki zamanlarda hedef olarak aldığı sivil vatandaşlara değil de Türk Silahlı Kuvvetleri'ne karşı yönelik saldırılarda bulunmaya başlamışlardır.

3 Ağustos 1992 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Hikmet Çetin'in, Suriye görüşmesi esnasında Suriyeli makam arkadaşı Faruk El Şara; " Nisan ayında Suriye eğer imzalanan güvenlik anlaşmasına bağlı kalırsa, Türkiye'nin Fırat nehri kısmında yaşanan gelişmelerde üzerine düşen görevleri ve verdiği sözleri yerine getireceğini" açıkça söylemiştir. Bakanın bu sözleri su sorununun PKK terörüyle bağlantısına ilişkin imada bulunmasından kaynaklı olduğu bilinmektedir.

1993 yılında Kuzey Irak'ta bulunan federe devleti Türkiye'nin kabul etmesinin yolunu, PKK meselesinin hallolmasında gören Talabani, Öcalan'la görüşmelere başlamıştır. Hatta bu görüşmelerden önce ABD'li diplomatların bölgede on gün kalarak KDP ve KYB ile çeşitli görüşmeler yaptıkları, ABD'nin Ankara büyükelçisi Morton Abromowitz'in bu görüşmeleri başlattığı konusunda bir düşünce de ortaya çıkmıştır. 20. 03.1993 yılında Öcalan, Talabani'nin ateşkes teklifini kabul ederek, bunu ilan etmiştir. Bu dönemde yapılan yasal eylemlere Avrupa'dan çeşitli kuruluş temsilcilerinden oluşan komisyonları izlemeye çağırılırken diğer yandan da militanlarına, T.C. Nevruz gösterilerine silahlı müdahalede bulunacak, halkı korumak amacıyla karşı koyun talimatı vermiştir.⁸¹

Körfez savaşı sonrası ortaya ilk başta PKK terör örgütüne büyük avantaj sağlamış ve örgüt silah, mühimmat ve imkân yönünden yükselişe geçmiştir.1994-1997 tarihleri arasında örgüt her ne kadar bu yöntemleri uygulasa da başarılı olamamıştır. 2011 yılından itibaren Suriye'nin Arap Baharı etkisi altına girmesi, ülkenin iç krizleri nedeniyle otoriter etkisini kaybetmesi sonucu, kuzey bölgesi taraflarında bulunan Etnik kökenli gruplarında ayaklanması ve terör grupları üzerinde PKK'nın alt grubu olan YPG (Halk Koruma Birlikleri)'nin, bununla beraber PYD (Demokratik Birlik Partisi)'nin de yansımasının yüksek olması, Türkiye'nin yaşanan olaylar karşısında ciddi tehlike altında kalmasına yol açmıştır.

⁸¹ A. Cem Ersever, *Kürtler PKK ve A. Öcalan*, 1. Baskı, Ocak Yayınları Ankara, 1999.(Erişim tarihi: 14.12.2018).

Kuzey Irak'ta yeni oluşan strateji PKK'ya bu durumda pek yaşama şansı vermemektedir. Bu gelişmelerle Öcalan ancak derin bir siyasi yapılanma faaliyetine geçebilirse bu durumdan yükseliş yakalayabilmektedir. Bu gayretler Abdullah Öcalan yakalandıktan sonra daha da hızlı gelişmeler yaşanmıştır.

2.5. Abdullah Öcalan'ın Ele Geçirilmesi

PKK lideri Öcalan'a yönelik girişilen ilk önemli operasyonun 'Mercedes Operasyonu' olduğu iddia edilmektedir. Bir grup istihbarat görevlisi Suriye'ye girerek Abdullah Öcalan'ın eylemlerini gözlemlemeye başlamıştır. Bu gözlemler sonucunda Öcalan'ın sık sık konakladığı Mahsum Korkmaz Akademisi hedef olarak seçilmiştir. Amaç bomba yüklü bir aracı mümkün olduğu kadar Öcalan'ın evinin yakınına getirmek. Bombanın patlatılmasıyla Öcalan'ın da içinde bulunduğu evin havaya uçmasıdır. Bu düşünceyle, içerisinde yaklaşık 500 kilogram C-4 patlayıcı taşıyan bir minibüs sınırdan geçerek Şam'a ulaşmış, olaya kaçakçılık süsü verilmiştir. Suriyeli kaçakçı minibüsü teslim alıp terörist başının bulunduğu evin 100 metre ilerisine park etmiş, bombalar patlatılmış, her ne kadar Öcalan öldü sanılsa da ölmediği sonradan anlaşılmıştır.⁸²

Suriye'nin uzun yıllara dayanan PKK 'ya vermiş olduğu desteğe Türkiye, ilk defa Suriye'ye karşı sert bir güç kullanacağını sinyali vermesinden dolayı Abdullah Öcalan'ın Suriye ülkesinden gönderilmek zorunda kalmıştır. Abdullah Öcalan Suriye'den çıkarılması olayını şu şekilde anlatmaktadır: " Türkiye'nin baskısı üzerine Suriye hükümeti bana, 'Ya Türkiye ile aramızda savaş çıkar veya biz seni yakalar, Türkiye'ye teslim ederiz. Tercih yapmak zorundasın, 'dedi. Bu tebliği bana Ağa kod adlı Mervan Zerki yaptı. Biz de Yunanistan formülünü tercih ettik. Suriye'den çıkmadan evvel örgüt arşivini Şam'da bulunan Kürtlere dağıttık. Bu arşiv halen onlarca Kürtün evinde bulunmaktadır. O tarihte 2 milyon 250 bin dolar param vardı. 50 bin doları yanıma aldım, 2 milyon 200 bin dolarını Delil isimli adamıma bıraktım. 9 Ekim 1998 günü Yunanca bilen ve Yunanistan temsilcisi olan Rozerin kod adlı Ayfer Kaya olduğu halde bir Suriye uçağıyla çıkış yaptım. Çıkmadan önce Avrupa temsilciliğinden bana Abdullah Sarıkurt adına düzenlenmiş bir pasaport teslim ettim. Pasaporta kendi fotoğrafımı yapıştırdım."⁸³

Ekim 1998 tarihinde Suriye ülkesinden çıkış yapan PKK kurucu lideri Öcalan, yanında Yunanistan PKK terör örgütü temsilcisi Rozerin kod isimli Ayfer Kaya ile

⁸² Tuncay Özkan, *Abdullah Öcalan Neden Verildi? Nasıl Yakalandı? Ne Olacak?*, İstanbul, Alfa Yayınları, 2005, ss.47-48.

⁸³ Özkan, a.g.e., s.64.

Yunanistan'a geçiş sağlamıştır. Abdullah Öcalan'ın Yunanistan'a vardığında gördüğü muamele şu şekildedir: " Bana 3 saat içinde zaman tanıyıp, geldiğin yere dön ya da istediğin ülkeye git" talimatı üzerine sert tavırla karşılaşmıştır. Bunun üzerine üç saat içerisinde Yunan yetkililer tarafından 9 Ekim 1998 günü Abdullah Öcalan'a hazırlanan 8 kişilik uçağın ayarlanması üzerine Ayfer Kaya ile birlikte Rusya'ya hareket etmek zorunda kalmıştır.

Türkiye Abdullah Öcalan'ın kaçış planları bakımından titiz bir tutum sergilemiştir. Abdullah Öcalan'ın Moskova'nın 30 kilometre Batısındaki Odintsovo kasabasında bulunduğunu tespit etmiştir. Bu yüzden Rusya'nın Ankara Büyükelçisi Aleksander Lebedev, 19 Ekim 1998 tarihinde Dışişleri Bakanlığı'na çağrıldı; ancak Büyükelçi Abdullah Öcalan'ın Rusya'da olduğunu kabul etmemiştir.⁸⁴

Türkiye 27 Ekim 1998 yılında Rusya'ya uyarıda bulunarak Abdullah Öcalan'ın iade edilmesini istemiştir. Moskova'daki Türk Büyükelçisi Nabi Şensoy, Abdullah Öcalan'ın Rusya'da bulunduğunu, yakalanıp en kısa sürede Türkiye'ye iade edilmesini isteyen notayı Rusya Dışişleri Bakanlığı'na iletmıştır.⁸⁵ Türkiye'nin baskıları sonucu Rusya'dan Abdullah Öcalan'ın çıkışı sağlanmıştır.

Rus Havayollarına ait tarifeli uçakla Öcalan'ın Roma'ya geçmesi Marksist ve sosyalist İtalyan siyasetçilerin hesapları doğrultusunda olmuştur. 12 Kasım 1998 tarihinde Öcalan'ın, Roma Havalimanı'na geçişi sağlanmıştır. Öcalan'ın Roma'ya geçişi esnasında 2 Rus, 2 İtalyan Komünist Parti üyesi eşlik etmiştir. İtalya'ya gelindikten sonra İtalyan Devlet yönetimlerince İnterpol aracılığıyla, Abdullah Öcalan'ın kırmızı bültenle yayınlanarak Türkiye'ye teslim edilmek suretiyle yakalandığı açıklamıştır.

14 Kasım 1998 yılında Türkiye'nin Adalet Bakanlığı tarafından Abdullah Öcalan'ın iade edilmesi için resmen başvuru da bulunmuştur. Fakat İtalya Adalet Bakanı Müsteşarı Carleone'nin "İtalya ölüm cezasıyla karşı karşıya olan birini veremez" açıklaması ile İtalya Başbakanı Massimo D'Alema'nın "Türkiye'de idam cezasının olduğu sürece iade olmayacağını söylemesi üzerine Türkiye'de yoğun tepkiler oluşmuştur. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel "idam cezasının kalkmayacağı, ortada bir insanlık suçu olduğu ve terörist başının iade edilmesi gerektiği" açıklamasını yapmıştır.⁸⁶ Bunun üzerine zor durumda kalan İtalya, Abdullah

⁸⁴ Pirim, Örtülü, a.g.e., s.84.

⁸⁵ *Milliyet Gazetesi*, 27.10.1998. (Erişim tarihi: 18.11.2018)

⁸⁶ Pirim, Örtülü, a.g.e., ss.90-91.

Öcalan'ı Almanya'ya göndermeyi istemişse de Almanya Başbakanı Gerhard Schröder, Öcalan'ı kendi ülkelerine kabul etmeyeceklerini bildirerek reddetmiştir.

29 Ocak 1999 yılında Abdullah Öcalan, emekli Yunan donanma subayı Andonis Naksakis ile beraber, bu subayın ayarlamış olduğu uçakla Yunanistan'a getirilmiştir. Yunan devlet yöneticileri Türklerin ilişkileriyle aralarının bozulmalarını istemediğinden Abdullah Öcalan'a ülkeyi terk etmesini istemiştir. Abdullah Öcalan'a Hollanda'ya yerleşmesi için öneride bulunup sığınma hakkı sağlayacaklarının teminatını vermiştir. Böylelikle Öcalan, Minsk'e geçiş yapıp oradan Hollanda'ya gitmeyi kabul etmiştir.

1 Şubat 1999 yılında Beyaz Rusya'ya giden Abdullah Öcalan, sözleşmiş olduğu ikinci Hollanda'ya götürecektir olan uçağı havaalanında beklemesine rağmen, uçağın gelmemesi üzerine aynı gün tekrar Yunanistan'a dönmek zorunda kalmıştır. Yunanistan'ın Öcalan'ı Kenya'ya yerleştirmeye karar vermesi üzerine Kenya başkenti Nairobi'ye Yunanistan Büyükelçiliğine Güney Kıbrıs Rum diplomatik sahte pasaportuyla getirilmiştir.⁸⁷

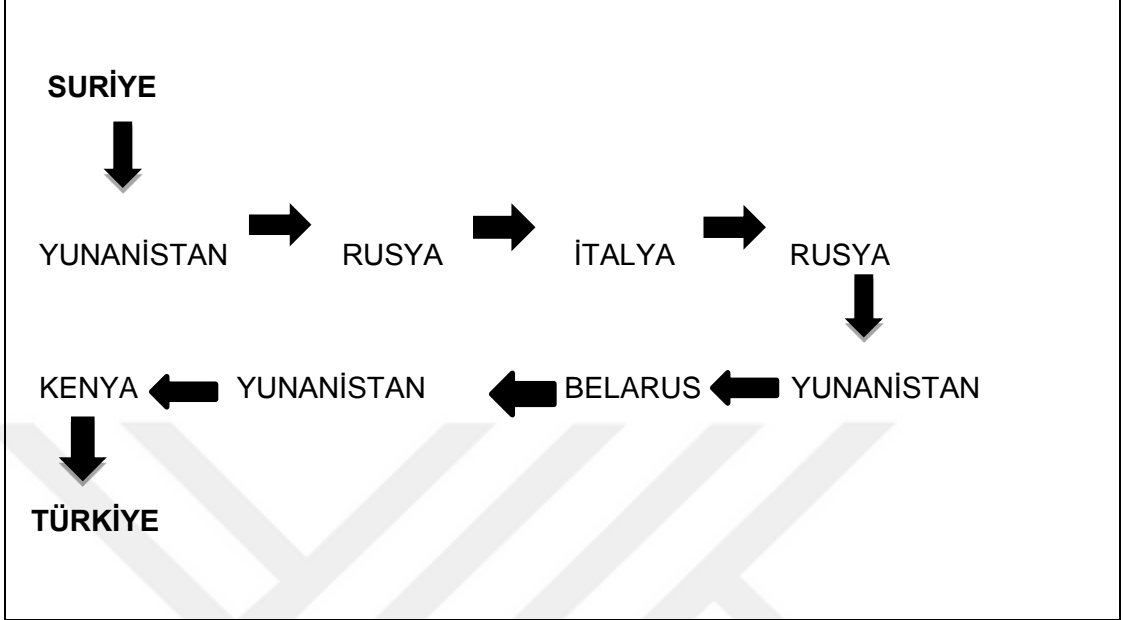
Abdullah Öcalan, Kenya'ya geçiş hareketini şu şekilde anlatmıştır: "Bana, seni hemen Kenya'ya gönderelim dediler. Böylece Kenya modelinin hazırlandığını gördüm. Burada dikkat çeken konu, Kenya'nın tesadüfen seçilmediği, planlı olarak seçildiğidir. Avrupa'daki olmazlar ile Yunan hükümetinin tutumu karşısında Kenya'ya gitmek zorunda kaldım.

2 Şubat 1999 günü sempatizanlardan İbrahim isimli arkadaşla ile Yunanlıların o küçük uçağıyla Kenya'ya hareket ettim. Kenya'da Yunan Büyükelçiliği görevlileri bizi alarak Yunan Büyükelçisi Kostulas'ın evine götürdüler. Önce bana pasaport çıkartıp Güney Afrika'ya göndereceklerini söylediler. Bu bir vaatti ancak günler geçmesine rağmen bu pasaport gelmedi. Daha sonra benim başka bir eve yerleştirileceğim söylendi. Ben de bunun benim için büyük tehlike olduğunu, korumasız bir yere gidemeyeceğimi söyledim, evden ayrılmadım ve yazılı olarak iltica talebinde bulundum. Büyükelçi 'hay memnuniyetle,' dediği halde benim dilekçeme cevap vermedi. Benim Kenya'ya gelişimden bir iki gün sonra da Dilan kod adlı Şemsi Kılıç Kenya'ya geldi, olaylara şahittir."⁸⁸ şeklinde anlatımda bulunmuştur.

⁸⁷ Özkan, a.g.e., ss.81-82.

⁸⁸ Mutlu Akkurt, *Türkiye'de Bölücü Terör Örneği PKK ve Gençlik Örgütlenmesi*, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Strateji Bilimi Anabilim Dalı, Gebze, 2010. **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

Tablo 3 PKK Terör Örgütü Lideri Abdullah Öcalan'ın Yakalanıp Türkiye'ye Getirilmesine Kadar Uğramış Olduğu Ülkeler

2.6. Abdullah Öcalan'ın Türkiye'ye Getirilmesi

Abdullah Öcalan'ın, Suriye'nin Kamışlı havaalanından hareket ederek, Kenya'da yakalandığı ana kadar izlediği güzergâh terörün dış bağlantılarının haritasını çizmiştir. Bu güzergâh boyunca ikamet ettiği yerler, yaptığı temaslar, görüşmeler, sağlanan yardımlar Türkiye'ye yönelik komplonun varlığını inkâr edilemez olduğunu göstermiştir.⁸⁹

Abdullah Öcalan'ı Kenya'dan getirecek 7 kişilik ekip özel olarak seçilmiştir. Ekipte çoğu MİT Anti Terör Dairesi'nde yetiştirilmiş, yakın koruma konusunda uzmanlaşmış genç elemanlardan oluşmaktadır. Ekipte askeri görevli olarak sadece GATA Kardiyoloji Bölümü'nden bir tabip yarbay bulunmaktadır. Bu operasyon için hiç yakıt almadan uzun uçuşlar yapan Cavit Çağlar'ın uçağı 200 bin dolar karşılığında kiralanmış, kiralama amacı içinde yurtdışı gezisi şeklinde bilgi verilmiştir. Uçağın üzerindeki Türkiye'yi çağrıştıracak bütün işaretler yok edilmiştir. Operasyon çok gizli tutulmuştur. MİT Müsteşarı Şenkal Atasagun, operasyonu sadece ekibin iki liderine açıklamıştır. Tarih 10 Şubat 1999'i gösterdiğinde uçak harekete geçmiştir. İlk olarak Uganda'ya iniş yapan 7 kişilik ekip, uçaktan hiç inmeden talimat beklemişlerdir. 14 Şubat 1999 tarihinde gelen emir üzerine ekip, Kenya'nın başkenti Nairobi'ye yolculuk etmiş, 15 Şubat 1999 yılında Uluslararası Havaalanı'na gelerek apronda

⁸⁹ Nuri Gürgür, "Batı Suçüstü Yakalandı", Türk Yurdu Dergisi, Sayı 139, 1999, s.4.

beklemeye başlamıştır.⁹⁰ Burada yaklaşık saat 20.00 sularında uçağa binmesinin ardından yakalanmıştır.

Türk Adalet mahkemelerince, PKK terör örgütü kurucusu Abdullah Öcalan hakkında yedi tutuklama emri çıkartılmış ve İnterpol tarafından kırmızı bülten ile aranmaktaydı. Abdullah Öcalan'ın tutuklama belgelerinin her birinde, ülkenin toprak bütünlüğüne zarar vermek amaçlı silahlı bir örgüt kurmakla ve pek çok katliama neden olan çeşitli terörist faaliyetleri kışkırtmakla suçlanmaktadır.

Abdullah Öcalan'ın yakalanmasıyla birlikte, Kenya'dan Türkiye'ye yolculuğu sırasında, kalp rahatsızlığı olan Öcalan'a askeri bir doktor eşlik etmiştir. Öcalan'ın polis tarafından delil olarak kullanılmak üzere uçakta çekilen video kasetleri ve fotoğrafları medyaya sızdırılarak yayımlanmıştır. PKK lideri Abdullah Öcalan'ın ele geçirilmesiyle, İmralı Cezaevi'nde tutuklu hükümlüler, diğer cezaevlerine transfer edilmiştir. Abdullah Öcalan, 16 Şubat 1999 tarihinde, İmralı Cezaevi'ne müebbet cezaya çarptırılmıştır.

Abdullah Öcalan'ın tutuklanması sonrasında terör örgütü adına medyada yayın yapan Med TV'nin de kışkırtması ile yurtiçinde veya yurtdışında PKK terör örgütü militanları yoluyla baskı oluşturarak Molotof kokteyli atma, gösteri yürüyüşleri düzenleme, cezaevlerinde açlık grevi eylemleri fazlaca yaşanmıştır.

⁹⁰ Özkan, a.g.e., ss.150-155.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TERÖR – MEDYA İLİŞKİSİ ve TÜRKİYE’DE TERÖRÜN TOPLUMSAL HAYATA SOSYOLOJİK VE PSİKOLOJİK YÖNDEN ETKİSİ

3.1. Terör-Medya İlişkisi

Terör, hedeflerini gerçekleştirmek için ulusal ve uluslararası medya aracılığıyla yapmak istemektedirler. Esas olarak terör bir propaganda yöntemidir; demokratik düzenle amacına erişemeyenlerin örgütsel güçlerini kanıtlamak için kullandıkları bir reklam şeklidir. İlk defa yapılmış olan suikast, pek çok kez medyada gösterilir, böylelikle binlerce eylem yapılmış gibi gösterilmektedir. Bir yanda halkın haber alma gereksinimini karşılama çabası, diğer yanda ise haberlerin teröre hizmet edip etmediği, toplumda korku ve paniğe sebep olduğu tereddütü yaşanmaktadır. Bu da medyada terör olaylarının yer alma şeklini tartışılacak hale getirmektedir.

PKK terör örgütü, küreselleşmeyle veya dünyada teknolojinin gelişmesiyle birlikte bunun faydalarından yararlanma yoluna girmiştir. Böylelikle teknolojinin gücüyle ses getirici eylemlerini daha geniş kitlelere ulaştırma şansını yakalamış; ayrıca eleman kazanma açısından bakılırsa, özellikle sosyal medyanın kullanılmasıyla gençleri daha fazla etkilemiştir.⁹¹ Terör faaliyetlerinin veya zarara uğrattığı sonuçların hızla kitlelere ulaştırılması, medyada bir süre toplumu gündemde olması PKK terör örgütü adına önem taşımaktadır.

I. Dünya Savaşı sırasında Alman General Erich Ludendorff, “Artık savaşlar silahla değil sözcüklerle yapılıyor. Silahı değil sözü iyi kullanan savaşçı da kazanır” denilmesi bahsedilen gerçekliğe vurgu yapılmaktadır. Bunun nedeni II. Dünya Savaşı’nda Adolph Hitler süreci yönetecek ayrı propaganda bakanlığı kurmuştur. İngiltere Hükümeti de savaş döneminde kurduğu ve günümüzde ise müze haline dönüştürülen savaş yönetim merkezi içerisinde BBC için özel oda tahsis etmiş, savaş hazırlıkları ile ilgili haberlerin hazırlanmasını bu merkezde gerçekleştirmiştir. Sonrasında İngilizler haberleri hazırlarken, olabildiğince objektif gözükmeye veya haberlerde propaganda algısı oluşturmamaya özen göstermişlerdir. O yüzden Almanlar bile savaşın gidişatını, açıkça propaganda dili kullanan Alman radyolarından değil, BBC radyosundan takip etmişlerdir. Netice olarak, süreç içerisinde medyanın terörle veya teröristle ilgili metinlerinde haberle propagandanın

⁹¹ Atahan Birol Kartal, *Uluslararası Terörizmin Değişen Yapısı ve Terör Örgütlerinin Sosyal Medyayı Kullanması: Suriye’de DAEŞ ve YPG Örneği*, Araştırma Makalesi, 2014, sayı:27.

sınırının belirlenmesinin önemi idrak edilmiştir.⁹² Terör faaliyetleri, bu yöntemleri en çok kullanan kesimi, yani toplumun dikkatini çektiğinden, medya için büyük önem arz etmektedir. Buna benzer haberler, dijital, görsel, yazılı ve sosyal medyada sürekli olarak izlenilmektedir. Örnek verecek olursak, son dönemlerde Suriye'deki DAESH terör örgütünün medyayı çok yönlü kullandığı görülmektedir. Terör örgütü katliam içeren görüntüleri yayınlaması ile medyada çok fazla yer tutmaktadır.

3.2. Terör Olaylarının Aile İlişkisi ve Etkileri

Korkutma, sindirme ve yıldırma gibi şiddet unsurlarını içeren terörizm, sosyal yapıyı değiştirerek otorite sağlamak istemektedir. Bunun amacı toplumu var eden din, aile, eğitim, medya, ordu, ekonomi ve politika gibi kurumlara saldırıda bulunup, bu kurumları yıpratmaya ve etkisiz hale getirmeye çalışarak elde edebilmektedirler. Kişilerden topluma kadar çok geniş kapsamda etkileri olan terör eylemleri insan haklarına yönelik bir saldırı niteliği taşımaktadır.

Dünyada pek çok terör örgütü gibi bölücü terör gruplarının da amacı, militan ideolojisine sahip genç nüfuslara yönelmeleridir. Gençlerin ergenlik dönemi dediğimiz dönemde yaşadığı en etkili duygu otoriter yapıdan sıyrılma isteği şeklinde görülmektedir. Ergenlik dönemindeki genç nesiller ebeveynlerinden yetişkin yerine konmayı, kendilerine değer verilmesini, birey olarak kendilerine saygı duyulmasını beklemektedirler.

Yaşanan terör örgütü olaylarında anlaşılan şudur ki, ailelerin çoğunluğu ideolojik görüşleri ne olursa olsun çocuklarının hiçbir şekilde terör örgütü faaliyetlerine katılmalarını onaylamadıklarını dile getirmişlerdir. Herhangi bir şekilde terörle mücadele kapsamında işlem yapılan gençlerin ailelerinin ve bu ailelerdeki gençlerin diğer kardeşlerinin usulüne uygun olarak bilgilendirilerek; ailenin devletimize ve toplumumuza karşı olan bağlarının güçlendirilmesi, sosyal ve toplumsal yabancılaşma yaşanmasının önüne geçilerek ailenin terör örgütünün kucağına itilmesinin engellenmesi ve ailedeki diğer çocukların da terör örgütüne katılımının önüne geçilebilmesidir.⁹³

Eğlence ve seyahat tarafının kısıtlanması insan, aile ve toplum üzerinde olumsuz sonuçlar yaratmaktadır. Kentlerin, sokakların güvenli olmaması, ev harici hayatın güvenilir hissedilmemesi gibi algıların oluşturulması kitleleri sınırlandırmaktadır.

⁹² Yusuf Devran, Medya ve Terör: Terörle Mücadele Eden Ülkelerin Teröre Karşı Uyguladıkları Medya Politikaları, 2015, DergiPark Yayınları, Sayı:2, www. [http://dergipark.gov.tr/\(Erişim tarihi: 08.02.2019\)](http://dergipark.gov.tr/(Erişim tarihi: 08.02.2019)).

⁹³ Ahmet Sait Yayla, Serkan Taşğın, *Sosyolojik Açıdan Terör Mağduru Ailelerin Profili*, Savaş Yayınevi, Baskı:1, Ankara, 2014, s.24.

Tüm bunlar aile içinde gerilmelere, aile içi şiddet içerikli tartışmaların artmasına neden olabilmektedir. Sürekli problem yaşayan ailelerde, kişiye değer verilmemesi kaynaklı aile baskısı ile birleşince otoriter yapıdan sıyrılma çabası göze çarpmaktadır. Bu da kendisini değersiz hissetmesine ve içine kapanıklığı doğurmaktadır.

Terör örgütü saldırılarında yaşamını kaybeden birçok kişi geride bir aile bırakmıştır. Ölüm aile için ruhsal ve üstesinden gelinebilecek zor bir yaşam deneyimidir. Bununla birlikte, yaşamını yitiren veya yaralanan kişinin ailenin geçimini sağlayan kişi olması durumunda ailenin gelir kaynağında zorluklarla karşılaşması da söz konusu olmaktadır. Hastalık ve yaralanma nedeniyle ailenin gelirini sağlayamamak tüm aile üyelerini yaşam döngüsü boyunca etkilemektedir.

3.3. Terörün Sosyal Maliyeti ve Boyutu

Geçmişten günümüze kadar dünyada yüksek seviyede artış gösteren terör saldırıları; yalnızca saldırıların yapıldığı ülke veya bölge ile sınırlı kalmamakta, küreselleşme nedeniyle sosyal yapı ve ekonomi anlamında da çok daha geniş alanları etkilemektedir. Ülkemizin en çok etkilendiği sosyolojik boyut 3 aşamadan oluşmaktadır: Göç ve toplumsal uyumsuzluk, güven zedelenmesi, bölgesel gelişmişlik farkı şeklinde göze çarpmaktadır.

Bilimsel olarak nüfus patlaması, giderek artan bir şehirleşmeye sebep olmakta ve beraberinde işsizliği doğurmaktadır. Diğer ifade ile, hızlı nüfus artışı, şehirlere olan göçü arttırmakta veya işsizlik oranı yükseliş göstermektedir. Şehirleşme sonucunda ortaya çıkan işsizlik ve yoksulluk, asi bir nüfusun ortaya çıkmasına neden olmakta ve bu da terörist aktivitelerin ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir. Şehirleşmenin sonunda çıkan eşitsizlik, işsizlik ve fakirlik gibi etmenler insanları suça itmekte, bunun akabinde terörist eylemler görülebilmektedir.⁹⁴

Terörün sosyal maliyeti, saldırının değişken etkilerinin sonucu olarak görülmekte olup terör eylemleri sonucunda yatırımların düşmesi, sigortacılık hizmetlerinin artış göstermesi, teröre karşı alınan güvenlik önlemleri sebebiyle mali değerlerin artması şeklinde karşımıza çıkmaktadır. En dıştaki etken ise uzun dönemli yaşanabilecek sorunların sayısını belirlemekle beraber bu seviye, sonuçlarını anlamının belki de en zor olduğu aşama olarak görülmektedir.

⁹⁴ E. Newman, "Exploring The "Root Causes" Of Terrorism, Studies In Conflict & Terrorism, 2006: ss.749-772.

3.3.1. Göç ve Toplumsal Uyuşmazlık

Ülkemizde PKK terör örgütüyle yaşanan mücadele sırasında geneli Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri olmakla birlikte toplumda huzursuzluk ortamının oluşması sonucu, köy boşaltma olayları ile buna bağlı göç olgusu sorununun hayata geçmesine sebep olmaktadır. Pek çok gelişmiş ülkenin amacı; kırsal alan, nüfus büyüklüğü veya yoğunluğu, kent merkezlerine uzaklığı, kentleşme düzeyi, temel ekonomik faaliyet alanlarına göre tanımlanmaktadır.

Ülkemizde terörden en çok etkilenen bölgeler Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgeleridir. Bu bölgelerde ülkemizin diğer coğrafi bölgelerine nazaran özellikle büyükşehirlerde yaşanan yoğun iç göç toplumsal yapıyı olumsuz etkilemektedir. Bölgelerde yaşanan göçlerin bir bakımdan ayrıldıkları yerin ekonomik potansiyelinin eksilmesi, diğer bir bakımdansa göç edilen yerlerde yeni problemlerle yüzleşmeleri yönünden olumsuz tarafları bulunmaktadır. Göç eden kitleler bir taraftan ekonomik, diğer taraftan sosyal problemler yaşamaktadırlar.

1990'lı yıllarda İstanbul Milletvekili Sezgin TANRIKULU köy boşaltmalarıyla ilgili verileri şu şekilde açıklamıştır: ⁹⁵

“Mecliste o dönem işte araştırma komisyonu kuruldu, boşaltılan köylerle ilgili...O araştırma komisyonu da 90'lı yıllarda çok değerli bir araştırma yaptı yani binlerce sayfalık tutanağı var, sonuçta bir raporu var. 3.418 işte köy, mezra, ondan sonra, kom dediğimiz küçük yerleşim birimlerinin boşaltıldığını, bir kısmının önemli ölçüde tahrip edildiğini, yakıldığını, roketatarlarla, bombalarla tahrip edildiğini yani bu Meclisin çatısı altında kurulmuş komisyon tespit etti...3.418 işte köy, mezra, ondan sonra, kom dediğimiz küçük yerleşim birimlerinin boşaltıldığını, bir kısmının önemli ölçüde tahrip edildiğini, yakıldığını, roketatarlarla, bombalarla tahrip edildiğini yani bu Meclisin çatısı altında kurulmuş komisyon tespit etti.” sözleriyle açıklama yapmıştır.

3.3.2. Güven Zedelenmesi İle Kaynaklı Psikolojik Etkileri

Psikolojik bakımdan doğrudan “göç” olgusu bile insan hayatında yaşanabilecek önemli travmalardan birisi olarak kabul görmektedir. Diğer bir taraftan terör sebebiyle yaşanan göç olayları, belli bir hayat tarzının geride bırakılmasında oluşan güven problemi, yeni ortama sosyokültürel ve ekonomik koşullara cereyan etmesi sonucu travma boyutu genişlemektedir.

⁹⁵T.B.M.M. Komisyonu, Terör ve Şiddet Olayları Kapsamında Yaşam Hakkı İhlallerini İnceleme Raporu, Ankara, 2013, s.167.

Terör örgütlerinin saldırıda bulunduğu bölgelerde güvenlik nedeniyle Güneydoğu'da yüzlerce köy boşaltılmış, köylerini terk etmek zorunda kalan vatandaşlar kentlerde ekonomik sıkıntılarla karşı karşıya kalmıştır. Böylelikle kendi ülke yönetimine ve devlete karşı güven zedelenmesi yaşanmıştır.

Devlet yönetiminde duyulan itibar ve güven duygusu giderek kaybolmaya başladığı dönemden sonra devlete vergi vermek, askere gitmek ve devletin mecbur kıldığı diğer yükümlülüklerin sorgulanmasının oluşması, insanların bu yükümlülüklerden sıyrılmaya çalışması gibi olaylar yaşanmıştır. Böylece bölgesel gelişmişlik farkı yaşamaya başlanmıştır.

3.3.3. Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi (KDRP)

Terör olayları sonucu toplumda meydana gelen zararların bölge halkına yaşatılan etkilerinden bir tanesi insanların ikamet ettikleri yerleşim alanlarından göç etmek zorunda kalmalarıdır. Bölgenin mali değerini aza indirmeye veya çözüm üretme çabası bakımından Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi ülkemizde yürütülmektedir.

Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi; Güneydoğu ile Doğu Anadolu bölgelerimizde, terör veya güvenlik kaygılarıyla göç etmek durumunda kalan vatandaşlarımızdan gönüllü olarak geri dönmek isteyenlerin geri dönüşlerinin kolaylaştırılması, geri dönülen yerlerde gerekli sosyal ve ekonomik alt yapının tesisi ile sürdürülebilir yaşam koşullarının oluşturulması, geri dönmek istemeyenlerin ise mevcut yaşadıkları yerlerde şehir hayatına uyumlarının geliştirilmesi, ekonomik veya sosyal durumlarının iyileştirilmesini amaçlayan bir projedir.⁹⁶

Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesinin adli altyapısını şu maddeler oluşturmaktadır;

- 17.08.2005 Tarihli Bakanlar Kurulu'nun Prensip Kararı,
- 27.01.1998 Tarihli Başbakanlık Genelgesi,
- 15 Mayıs 2000 Tarihi ile 1014 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi,
- 01 Temmuz 2005 Tarihi ile 68 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi,
- 30 Haziran 2009 Tarihi ile 5412 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi.

1999 yılından itibaren projenin planlama veya uygulama çalışmaları, İçişleri Bakanlığı tarafından koordinasyon ile sorumluluk kapsamında yürütülmektedir.

⁹⁶Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, *Terör ve Şiddet Olayları Kapsamında Yaşam Hakkı İhlallerini İnceleme Raporu*, Ankara, 2013, s.93.

Tablo 4 Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi Verileri

	KONU	VERİ
1	KÖYLERDEN GÖÇ EDEN KONUT VERİLERİ	62.448
2	KÖYLERDEN GÖÇ EDEN KİŞİ SAYISI	386.360
3	KDRP SAYESİNDE KÖYLERİNE GERİ DÖNEN HANE SAYISI	28.384
4	KDRP SAYESİNDE KÖYLERİNE GERİ DÖNEN KİŞİ SAYISI	187.861
5	1999-2011 TARİHLERİ ARASINDA AKTARILAN TOPLAM ÖDENEK(TL)	128.360.000

Tablo-4'de İçişleri Bakanlığı'nın, Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi kapsamında 14 ilimizde yürütülen çalışmalara ilişkin veriler gösterilmiştir.⁹⁷

3.4. Medyada Terör ve İletişim Boyutu

İletişim teknolojilerinin geliştirilmesi ve büyüebilmesi terör olaylarının topluma daha kolay ulaşmasını sağlamaktadır. Prof. Dr. Ümit ÖZDAĞ, terör olaylarının veya sonuçlarının kamuoyuna aktarılmasında medyanın önemli sorumluluğu olduğunu şu şekilde anlatmıştır; *“Tabii ki toplumun haber alma özgürlüğü var ve toplum bu ülkede terör gerçekleşiyorsa bundan haberdar olmalı ama bunun topluma nasıl iletileceği, burada medya eğer terörizm konusunda bilgi sahibi olursa daha sağlıklı bir şekilde iletme imkânına sahip olur yani haber alma özgürlüğü terör örgütünün propaganda sürecine dönüşmeyecek şekilde kullanılmalı”*⁹⁸ ifadelerini kullanmıştır.

Medya, teröristlerin faaliyetlerini, istemeden de olsa, izleyici ile paylaşmak zorundadır. Bu faaliyetlerin paylaşılması, teröristlerin amaçlarına hizmet etmektedir. Terör olayları, medyada toplumun haber alma özgürlüğü ve medya kanalları arasındaki rekabet ortamından dolayı sıklıkla yer almaktadır. Medyanın haber

⁹⁷Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, a.g.r., Ankara, 2013, ss.95.

⁹⁸Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, a.g.r., Ankara, 2013, s.172.

yayınlama özgürlüğü olduğu gibi devlet de bölgenin güvenliğini sağlama gibi görevleri vardır. Dijital ortamlar sayesinde teröristler, medyayı medyanın başlangıçtaki üslerini (editörler, yayın yönetmenleri, yazı işleri müdürü gibi) aşarak topluma korku, yılgınlık, umutsuzluk, panik, güvensizlik gibi duyguları yayabilmektedirler.

Şimdiki dönemde terör örgütleri özellikle internet ortamından kendi medya provokasyonlarını kurmakta, fikirlerini ve faaliyetlerini bu yollardan paylaşabilmektedir. Yeni medyanın çoklu ortam biçimselliğine sahip yapısı sayesinde örgütlere yönelik yazılarının yanı sıra grafikler, marşlar, kitaplar, görsel-ışitsel türlü bilişim biçimleri gibi geniş izler, kitleye anonim biçimde hızlı ve düşük giderler olarak ulaştırılabilmektedir. Eylemler iletişim süreci olarak ele alındığında:

- Üst düzey yöneticilerle başlangıçta iletişim kurulamaması, eylemcileri daha da kenetleyerek sayılarının artmasına neden olmuştur.
- Ana akım medyanın gösterileri görmezden gelmesi, hatta tam tersi yayınlarda bulunması büyük tepki çekmiş, alternatif medya araçlarına, yani sosyal medyaya yönelmelere neden olmuştur.
- İnternet ile sosyal ağ ortamında dolaşan birden fazla haber kaynağının kanıtlanabilirliği zor olduğundan, doğruluğu şüpheli veya yanlış pek çok ana bülten literatürü doğruymuş gibi lanse edilip sunulmuştur.
- İzmir ilçesinde sosyal medyada “yalan tweet” atılarak, vatandaşları kışkırtmak amaçlı yapıldığı iddiasıyla Türk Ceza Kanunu’nun 214. ile 217. maddelerine istinaden 38 kişi gözetim altına alınmış, 12 kişi ifadeleri alındıktan sonra serbest bırakılmıştır. Fakat bu göz altılarının haber olmasından sonra yalan içerikli tweetlerde önemli ölçüde azalmalar olmuştur.⁹⁹

3.5. Terörün Medya Aracılığıyla Topluma Yansıması

Medyanın herhangi terör olaylarıyla ilgili basın-yayın bülteninde yayımlamasındaki detay, sansasyon yaratması amacını taşımaktadır. Buna istinaden haberi sunuş biçimi veya yorumlanması ile izleyicilerin duygu, düşüncelerini harekete geçirmeye yardımcı olmaktadır. Buna istinaden haberlerin basın-yayın organlarında farklı amaçla sunulması olayın inandırıcılık unsuru üzerindeki kuşku artmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte, görsel medya sayesinde haberler, olay sırasında orada

⁹⁹Ali Rıza Babaoğlu, Meltem Banko, *Gezi Parkı Sürecine Dijital Vatandaş'ın Etkisi*, Kişisel Yayınlar, 2013:18-20.

olmayanların kullanımına sunulduğundan beklenen, istenen nesnel gerçekliği de yansıtmaktadır.¹⁰⁰

Sonuç bakımından insanların, gördüklerine inandıkları veya alternatifi olmayan tek yaşam biçimi gibi görmeleri nedeniyle yaşadıkları hayat stilini eleştirmenin anlamlı olmayacağını düşünmektedirler. Böylelikle insanlar, yaşam tarzına adapte olmaya çalışırlar. Bunun sonucunda, şiddet olgusunun yasallaşmasına yol açmaktadır. Bu anlamda da medya mesajlarının yayılması veya eylemlerinin amaçlarına ulaşmasında terör örgütleri için vazgeçilmez unsur olmaktadır.

Eylemin topluma sansasyon yaratma oranı, basın-yayın unsurlarının ilgisini çekmesiyle ilişkilendirilebilmektedir. Genel olarak dramatize olaylar, medyanın dikkatini çekmektedir. Terör örgütleri bu kıstası düşünerek eylemlerini hesaplamaktadırlar. Buna istinaden PKK terör örgütleri stratejik amaçla uygun bölgeye saldırıda bulunarak, sonrasında eylemin halkı etkileyebilmesi için hedefe yönelir veya medya yoluyla mesajını iletirler. Bunun sonucunda hedeflenen kuvvetin ortaya çıkması beklenmektedir.¹⁰¹

Türk basını olayların dünya medyasındaki etkileşimlerini konu almış, buna istinaden ülkelerin dost ile düşman çerçevesinde ülkemize yönelik algılarını yansıtabilecek strateji geliştirmiştir. Sonuç olarak medya vermiş oldukları basın bilgileriyle sansürden ve bilgi saklamaktan uzaklaşmakla beraber yaşanan olaylarda toplumun tepkisini çekmeksizin ve halkın devlet ile medya arasındaki ilişkilerinin bozulmaması adına güven duygusunu kaybetmemesi için profesyonel bir şekilde ele alabilmesi gerekmektedir.

Terörizm tüm basın-yayın unsurlarından yararlanmış, böylece gelişimini medya aracılığıyla en hızlı şekilde gerçekleştirmiştir. Bunun sonucunda PKK terör örgütü eylemlerinin yerelden ulusala, ulusaldan bölgesele, bölgeselden küresele geçiş erişimi kolayca sağlanmıştır.

3.6. Terör Örgütlerinin Medyayı Kullanma Amaçları

Günümüzde terör örgütleri faaliyetlerini çoğunlukla medyanın ilgisini çekmek amaçlı düzenlemektedir. İlk defa Gus Martin tarafından tanımlanan medya merkezli terörizm (media oriented terrorism) bilinçli bir şekilde medyanın ilgisini çekmeyi

¹⁰⁰ Alper İsmail Yalçınkaya, *Terör ve Medya, Medya-Terörizm İlişkisi*, Trabzon 2008: 69. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

¹⁰¹ Hatice Demircan, *Siyasi İçerikli Terör Karşısında Medyanın Tutumu*, İstanbul, 1998. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

hedefleyerek ve medya aracılığıyla düzenlenmekte olan terör eylemlerini amaçlamaktadırlar.

Buradaki amaç; terörün gündeme uzun süre kalması, bir kapsamda tüm toplumun nasıl düşünceğinin teröristlerce belirlenmesidir. Medyada işinde uzman kişilerin ve teröristlerin planlı olmasa da birbirini destekleyen bir çalışma yapıları vardır. Haber dediğimiz tanımın ilginçlik ve önemlilik gibi nitelikleri terörist faaliyetleri her zaman flaş haber konumuna taşımaktadır. Teröristlerin de harekete geçmek istedikleri şey tam olarak haberlerde yer kaplamak, sürekli haber yapılması ve korku ikliminin bu tekrarlamalar sayesinde topluma yayılmasıyla oluşmasıdır.

Tablo 5 Medya Merkezli ve Medya Merkezli Olmayan Terör Eylemlerinin Göstergeleri

Medya Merkezli Terör Eylemi	Medya Merkezli Olmayan Terör Eylemi
<p>Teröristler gazetecileri ya da medyatik kişilikleri eylemlerine dâhil eder.</p> <p>Terörist grup eylemi üstlendiğini duyurur.</p> <p>Terörist grup medyayı eylem ve amacı hakkında bilgilendirir.</p> <p>Terörist grup ya da kişi medyaya demeç verme konusunda gönüllüdür.</p> <p>Terörist grup eyleme ilişkin bilgileri ve görüntüleri internet ya da diğer medyalar aracılığıyla kamuya ulaştırır.</p> <p>Eylemler haber değeri taşıyan ülkelerde ya da haber değeri taşıyan kişilere yöneliktir.</p> <p>Eylemler ölümlere ya da yaralanmalara neden olur.</p> <p>Eylemler dramatiktir.</p> <p>En çok tercih edilen eylemler fidye gerekçesiyle olmamak şartıyla uçak kaçırmaya ve rehine almaya.</p>	<p>Eylemleri sahiplenen kimse yoktur.</p> <p>Eyleme ilişkin bilgiler ve görüntüler kamuya paylaşılmaz.</p> <p>Eylemler daha az haber değeri olan ülkelerde gerçekleştirilir.</p> <p>Olaylar standart prosedürle gerçekleştirilir ve önceki olaylara benzerdir.</p> <p>Dikkat çekmeyen ya da tanınmamış kurbanlar vardır.</p> <p>En çok tercih edilen eylemler saldırı ya da bombalamadır.</p>

3.7. Medyada Terör Haberleri Verilmesinin Topluma Olumlu ve Olumsuz Etkileri

Patrick Clawsen, “terörist tehdidin büyüklüğü hakkında fikir verebilmek için büyük bir kitle iletişim aracı faaliyetlerine ihtiyaç vardır, çünkü bu faaliyetler terörizmin münferit ve ciddi bir şey olmadığı gibi yanlış algılamaları önleyecektir. Bu durum aynı zamanda etkili bir anti-terör programı için gerekli kaynakların temin edilmesini ve her zaman hazırlıklı bulunulmasına yardımcı olacaktır. Ayrıca halk terörist organizasyonlar hakkında ne kadar çok şey bilirse terörist sempatanlardan gelecek yardımların da o nispette azalması muhtemeldir” şeklinde anlatımda bulunarak terörle mücadelede medyanın önemini vurgulamıştır.¹⁰²

Hem toplumun bilgi sahibi olabilmesi bunun haricinde insanların haber alma hak veya özgürlüğünün yaşanabilmesi adına terör örgütü faaliyetleri görsel, işitsel ve yazılı basımda yer almaktadır. Terör yoluyla yasadışı uygulanan faaliyetlerde amaca ulaşılmanın yanlış olduğuna dair dikkat çekilmesine, şiddet kullanarak bir yere varılamayacağı veya çözümün demokratik yollarla aranabileceği basın-yayın aracılığıyla yansıtıla bilirse toplumun terör sempatanlarına karşı eleştiri yapmalarına ve örgüte kuşkuyla bakmalarına yardımcı olabilmektedir. Terör haberlerinin umursanmaması sonucu örgüt militanları daha büyük katliam faaliyetleri üzerinde durup gündeme gelmeye çalışmaktadırlar.

Toplumun bilgilendirilmesi; terör olaylarına karşı algı oluşturulması; terör gruplarının propagandası karşısında geribildirim uygulanması; terörün kaynağının araştırılması; yaygınlaşmasının önüne geçilmesi veya son aşamada kökten çözümüne dair çalışmaların yapılması medyanın görev ile sorumlulukları arasında yer almaktadır.¹⁰³

PKK terör örgütü ile ilgili haberler toplumda; korku, tedirginlik, karamsarlık, umutsuzluk, bıkkınlık, güvensizlik vb. duyguların oluşmasına yol açmaktadır. Doç. Dr. Ayşe İnal durumu şöyle açıklamaktadır: “Günümüzde terör haberlerinin oluşturduğu zihinsel haritalara, anlamlara ve dünyayı algılama biçimlerine bakıldığında görülecektir ki, haberlerin sonucunda pek çok insan kendini günlük yaşamında korku içinde ve tehdit altında hissetmektedir. Her an her yerde bir terör

¹⁰² Gürol Korkmaz, *Terör ve Medya İlişkisi*, Ankara, 1999, s.163.

¹⁰³ Hüseyin Kazan, *Terör-Medya İlişkisi ve Medyada Terör Haberciliği*, 2012, s.128.

saldırısı olabilir ve buna karşı bireyler tek tek güçsüz ve korunmasızdır.”¹⁰⁴ Bu terörün olumsuz etkisinden dolayı korkunun yayılması olarak açıklanabilir.

Medya ortamıyla PKK militanlarının isimleri verilerek terör örgütlerinin büyümesinde ve ilerlemesinde yoğun tesiri olmasından dolayı kullanılan propagandaya katkı sağlamaktadır. Örgüt elebaşlarının bildirimlerine yer verilerek yine yapacakları faaliyetlerine bu süreçte katkıda bulunmaktadır. PKK terör örgütünün sebep olduğu eylem faaliyetleriyle insan kaybı ve mal zayıflarının genellikle medyada çoğumsanarak yayımlanması, terör örgütünün konumunu ileri seviyelere taşımasına; diğer taraftan da terörizme yakın duygular besleyen vatandaşların sempatanlık duymasına, beraberinde militan gruba dahil olmasına sebep olmaktadır.

3.7.1. Medyanın PKK Terör Olaylarına Yer Verme Nedenleri

Medya ortamı ile çok fazla konu içeriğini tek bir platformda taşıma özelliğine sahip olmakla birlikte hedef kitlelere kolaylıkla ulaşım sağlayarak toplumun düşünce, duygu ve davranışlarını etkilemektedir. Bu durumu Barrett ve Braham "sistemik olarak ve periyodik bir şekilde yinelenerek sergilenen görüntü ve imgeler, özellikle de çocukların ve gençlerin cinsiyet, meslek ve siyasetle ilgili eğilim, tutum, duygu, düşünce, değer, beklenti ve davranışlarında yoğun bir şekillendirici ve belirleyici etki yapmaktadır" ¹⁰⁵ şeklindeki ifadesiyle açıklamıştır.

Mayfield sosyal veya internet ağında medyanın özelliklerinin birkaçını hatta çoğunu barındıran aktif kullanılan basın-yayın yoluyla oluştuğunu belirtmektedir.¹⁰⁶

- Katılım: Medyanın basın-yayın yolu ile ilgilenen her kişinin katkı sağlamasını veya geri bildirim uygulamasına teşvik etmektedir. Medya ile kullanıcılar arasındaki kesin çizgiyi belirginlikten uzaklaştırmaktadır.
- Açıklık: Çoğu medyanın basın-yayın aracılığıyla geribildirim veya katılıma açıktır. İletişim araçları kullanıcılarını oy verme, yorum yapma veya bilgi paylaşımında bulunma gibi konularda insanları teşvik ederler. Bunlar erişime yönelik neredeyse hiçbir kısıtlama koymazlar.

¹⁰⁴ Ayşe İnal, "Haber Medyası, Siyaset ve Terör", Terör ve Haber Söylemi, Mustafa Şeker-N. Tülay Şeker.(ed.), Literatürk Yayınları, İstanbul, 2009, 11-26, s. 24.

¹⁰⁵ Ali Arslan, "Türkiye'de Medya-Toplum İlişkisi ve Medyanın Profesyonellik Etiği Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme", Akademik Bakış Uluslararası Sosyal Bilimler E-Dergisi, 2005.

¹⁰⁶ Antony Mayfield, *What Is Social Media?*, England: Forrester Research Social Computing, 2008, s.6.

- Sohbet: Geleneksel medya, basın-yayın yolu üzerine kuruluyken (kitleye iletilen veya dağıtılan içerik), sosyal ağlarla çift yönlü sohbet aracı olarak görülür.
- Toplum: Sosyal medya toplulukların hızlı şekilde oluşmalarına veya etkili iletişim kurmalarına izin vermektedir. Toplumda insanlar böylece sevdikleri fotoğrafları, politik konuları veya favori TV şovları gibi ilgili oldukları şeyleri paylaşırlar.
- Bağlantılılık: Çoğu sosyal medya birbirlerine bağlantılılıklarından dolayı gelişmekte; diğer sitelere, kaynaklara veya kişilere irtibat kurmaya olanak tanımaktadır.

Tüm medya kuruluşları olayları ilk önce duyurmak istemektedir. Kıyasıya rekabetin önemli örneklerinden biri Çeçenler tarafından 1996 yılında kaçırılan Avrasya Feribotu ile ilgili haberlerde gözlenmiştir. O dönemde televizyon kuruluşları normal yayın akışlarını bu haberle ilgili ayrıntıları vermek için sık sık kesmiş, gelişmeleri ilk duyuran olmak için yarışa girmiş, “atlatma” türünden haber yapmak için her türlü yolu denemişlerdir.¹⁰⁷

3.7.2. Devlet Kurumlarının Medyadan Beklentisi

Medya ve sosyal ağlar, demokrasinin geliştirilmesi açısından devlet kurumlarında insanların yaşadıkları sorunlara istinaden çözümler talep edebileceği bir sistem haline dönüşmüştür. Herhangi bir devlet kurumu ile oluşan iletişim sorunu, medya veya basın-yayın yoluyla dile getirilerek, pratik çözüm alınabileceği amaçlanmaktadır. İletişim sorununa sebep olan unsurlar sosyal medyanın hızla yayılan bir yapıya sahip olmasından kaynaklı ortaya çıkmaktadır.

Devlet kurumları, kurumsal hesapları aracılığıyla marka algılarını olumsuz etkileyen mesajların yayılmasını engellemek amaçlı uygulanan durumlarda, sorun yaşayan kişilerle tek tek ilgilenererek çözüm yolları aramaya çalışmaktadır. Medya ağlarının kontrolü terör örgütüyle mücadelede en etkili silahlardan birisi haline gelmiştir.

Devlet kurumlarının genel olarak medyadan beklentileri şöyle sıralanabilir:¹⁰⁸

- Medyanın devlet politikalarını desteklemesi,
- Terör olaylarının meydana geldiği andan itibaren, medyanın gündemde hızla ilerleyerek olayın yoğunluğundan uzaklaşması,

¹⁰⁷ Zakir Avşar, “Terör Haberleri ve Medya”, Polis Bilimleri Dergisi, C. 4, 2002, s. 21-44.

¹⁰⁸ Nezik Orhon, “Terörün Anlamı ve Görselleştirilmiş Terör: Terörün Görsel Sunumu”, Terörün Görüntüleri, Görüntülerin Terörü İçinde, Konya, Çizgi Kitabevi, 2004.

- Teröristlerin büyüleyici birer lider ya da kahraman olarak değil, suçlu olarak temsil edilmesi,
- Kamuoyunun panik havasından uzaklaştırılarak sakinleştirilmesi,
- Devlet organlarına ait olumlu algının yükseltilmesi, mücadele faaliyetlerinin eleştirilmemesi ve sonuçta devletin kurumsal imajının zayıflatılmaması,
- Benzer diğer eylemlere neden olabilecek özendirici bir yayıncılıktan kaçınılması.

Bu tür yöntemler, tarihte Hitler, Stalin ve Mao gibi otoriterler tarafından kullanıldığı bilinmektedir.

3.8. PKK Terör Örgütünün Ekonomik Boyutu

PKK terörünün ekonomik mali bakımdan kısa ve uzun dönemli maliyetler olmak üzere iki kısma ayrılmıştır. Kısa dönemli maliyetler; terörün tüketim ve mevduatın davranışlarındaki yarattığı belirsizlik fiyatların artmasına neden olmaktadır. Uzun dönemli maliyetleri ise; güvenlik maliyetlerindeki artışlara neden olmaktadır. Maliyetlerdeki artıştan uzun dönemde büyüme olumsuz etkilenmekle beraber gerçek getiri azalmaktadır.

Vergilendirme ve hizmet arasındaki doğru orantılı ilişkide, toplumsal bilinç eksikliği ise başka bir kodlama amacı taşımaktadır. Eksik kaynaklara sahip dünya ekonomik yaşamında eşit ortaklığın imkânsız olması, pay büyüklüğünün alınan risk ve parasal değerlerle doğrudan ilişkili olduğunun algılanamamasındaki bireysel ve toplumsal direnme gücü ise terör örgütlerince ideolojik şifreler başka bir fırsat amacı taşımaktadır.

Finansal piyasaları olumsuz yönde etkileyen en önemli unsur ülkedeki belirsizliktir. Belirsizliği de tetikleyen ve artıran önemli unsurlardan biri terör eylemleridir. Terör eylemleri finansal piyasalar üzerindeki etkileri araştırılırken 3 soruya odaklanılmaktadır. Bunlar; terör faaliyetleri borsa kazançlarını hangi şekilde etkilediği, terör olaylarının menkul kıymetler borsası oynaklığına ne derece tepki vereceği ve terör eylemlerinden oluşan şokların nasıl uluslararası boyutta taşındığı sıralanabilir.¹⁰⁹

¹⁰⁹ Neşe Algan, Mehmet Balcılar, Harun Bal, Müge Manga, *Terörizmin Türkiye Finansal Piyasaları Üzerine Etkisi: Ampirik Bir Çalışma*, Ege Akademik Bakış Dergisi, 2017.

1999 yılında PKK terör örgütü elebaşlarının yakalanması ile yabancı ülkelerdeki medyada Türkiye'nin güvenli bir ülke olmadığını söylemiş ve pek çok rezervasyonlar iptal edilmiş ve turizm gelirli bölgelerde bir azalma yaşanmıştır. 2016 yılında yaşanmış olan bomba patlayıcı saldırıları, Rus Büyükelçisinin ölümü gibi sebeplerle Türkiye'ye gelen turist sayımızda bir azalma sebebiyle turizm gelirimizde eksilme meydana gelmiştir.

1960–1993 tarihleri arasında 200'ün üzerinde fazla ülkede yapılan araştırmaya teröre karşı karşıya kalmış devletlerin birbirleriyle ticaret anlaşmaları çok düşük oranda ortaya çıkmıştır. Çalışmada antiterör politikalarının gelir maliyetlerini indirmesi amacıyla ülkelerin gümrük veya polis idareleri arasındaki uluslararası teknik yapıları işbirliğince gidilebileceği belirtilmektedir.¹¹⁰

3.9. Terörizmin Psikolojik Boyutu

Terörizm düşüncesindeki insanların dünyaya bakış ve algılama şekli hoşnutsuzluklardan oluşmaktadır; buna sebep olan birkaç faktör vardır. İlk olarak idealindeki dünyanın gerçeğe örtüşmemesi ve kendini geliştirme imkânlarını kısıtlı bulmasıdır. Bu olumsuzluklar terör ideolojisine sahip insanların düşüncelerini haklı çıkarması için yeterli bulduğu görülmüştür. Bu esnada terörist agresif duygulara kapılmaktadır. Bunun temelinde teröristin mantığına yerleşen haksızlık duygusu, bunların ortadan kalkması için bir şeylerin değiştirilmesinin kaçınılmaz olduğu ve bu değişimin içinde onun de yer alması gerektiği fikri yatmaktadır. Bu tür düşünceler kendi içinde yarattığı kurgu ve idealleri uğruna ölümü göze alan fanatiklerin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bunlar bir anlamda sosyal hayata ayak uydurabilmek için terörist gruplara katılmaktadırlar.¹¹¹

Terörün sebep olduğu yaşam kayıpları kalan yakınları bakımından; terör sebebiyle yaşanan göç ve köy boşaltma olayları yaşayanlar bakımından; PKK örgütüyle mücadele etmekte olanlar ile terör sebebiyle saldırma veya yaşam hakkı ihlali tehlikesine sahip hadiseleri yaşayanlar ise kendileri açısından tüm bunların ortak paydası olarak içinde yer aldıkları toplum bakımından derin sorunlar oluşturmaktadır.

Terörün psikolojik boyut tanımında Abdülkadir Çevik'in tanımı şöyledir: " Terör örgütleri psikolojik duyguları bakımından grupta değerli olduklarını düşünmeye başlarlar. Sahip oldukları değerlilik düşüncesi veya grubun ideolojisi zamanla onlar

¹¹⁰ Volker Nitsch, Dieter Schumacher, *Terörizm ve Uluslararası Ticaret: Ampirik Soruşturma*, Avrupa Politik Ekonomi Dergisi, 2004.

¹¹¹ Saadat Rüstemova Demirci, *Terörizmin Psikolojisi*, Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi, 2008.

için vazgeçilmez bir hal alır. Herhangi bir terör örgütüne mensup bir terörist; grubun düşüncesine aşırı derecede bağlanarak bu ideoloji dışında düşünceye sahip olan herkesi ötekileştirir. Terör elemanları kendilerinden farklı düşüncelere sahip olan insanların onun varlığını tehdit ettiğini veya kişilerin yok edilmesi gerektiği inancına sahip olurlar.¹¹²” diye açıklamıştır.

Çünkü bu terör sempatanları sürekli mağdur olduklarını düşünmektedirler. Bu düşüncedeki gruplara sahip birkaç siyasi iktidarlar aracılığıyla bağımsızlık sözleri gerçekleşmesi mümkün olmayınca, kitleler hayal kırıklığı yaşamaktadırlar. Terörizm faaliyetlerini uygulamaya çalışan terör örgütlerinin çoğunlukla kullandığı yöntemler psikolojik amaçlıdır. Çünkü terör olayları insan amaçlı oluşan olaylardır. Bu olaylar insanları etkilemeye çalışmak ve kararlarını değiştirmek üzere uygulanmaktadır. İnsan psikolojisine göre hareket eden terör grupları eylemlerini bu psikoloji dayanarak şekillendirmektedirler. 2 tür psikolojik strateji uygulamaktadırlar. Birincisi yıldırma politikası, bu yöntemle örgüt yapmış olduğu faaliyetlerle toplumu yıldırma, dayanma gücünden vazgeçirmeyi ve güçlerini kırmayı amaçlamaktadır. Toplumu yılgınlığa itmeleri, terör militanlarına karşı, sosyal tepkisini kırma avantajını sağlamakta olup diğer önemli yöntemse, özümleme stratejisidir. Karşı taraflı saldırıyı ortadan kaldırmaya yönelik bu kavram toplumda endişe ve korku yaratarak vatandaşın teröre karşı psikolojik ve fiziksel reaksiyonları yok etmeyi hedeflemektedir.

3.9.1. Travma ve Yas Sonrası Dönemde Psikolojik Etkileri

Travma dönemi sonrası stres hastalığı tedavisinde hem ilaçların hem de psikolojik tedavilerin etkili olduğu görülmektedir. Travmatik olayın yaşandığı dönemde toplumun aynı oranda etkilenmediği bilinmektedir. Travma ile bağlantılı düşük sayıda psikolojik belirtisi olsa da hayatı fazla etkilenmemiş pek çok insan bulunmaktadır. Bir kısım insanlar için ise travmatik stres belirtileri iş ve sosyolojik hayatı oldukça etkilemektedir.

Terör örgütü sebebiyle yaşam hakkı ihlallerinde kaybın beklenmedik ani, çoğu zaman zor korkunç veya hayat kaybetme gibi detaylarla gerçekleşmiş olmasının matem tutanlar bakımından yaslarının komplike, hastalıklı hale dönüşmesine yol açtığını, bundan sebeple geride kalarak yası yaşayan kişilerin aslında terörün “ikincil kurbanı” olarak nitelenebilecek durumda etkilendikleri belirtilmiş, “matemin-yasın

¹¹² Abdülkadir Çevik, *3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu Madde 1*, Politik Psikoloji Dost Kitapevi Yayınları.

sağlıklı bir süreçte yaşanması”na izin verilmesi gereken bu sürecin yaşanabilmesi için şu hususlara dikkat çekilmiştir.¹¹³

- Ölüm haberinin uygun bir üslupla verilmesi,
- Ulaşabilen tüm yakınlarının cenaze işlerinin planlanması, cenazenin yıkanmasından cenaze namazına ve defin işlemlerine, dinin ve geleneklerin öngördüğü taziye törenlerine kadar tüm işlemlerde yer almaları sağlanması,
- Hatırlatacak güzel anıların anlatılması, ölümü konuşma konusundaki tabuları kaldırarak yas tutanlara yardımcı olma
- Görülebilecek yerlere fotoğraflarının asılması,
- Giysilerinin ihtiyaç sahiplerine verilmesi,
- Hayatını kaybedenlere yapılan mezar ziyaretleri,
- Geride kalanların neye ihtiyaçları olduğunu veya onlara nasıl yardımcı olunacağını aile üyeleri ile arkadaşların acılarını paylaşmaya cesaretlendirilmesi,
- “Sevinçler paylaşıldıkça artar, acılar paylaşıldıkça azalır.” İbaresinin akıldan çıkarılmaması,
- Destek sistemlerinin işletilmesiyle ölümün kabullenilmesi sonrası maddi yardım ve diğer destek sistemlerinin işletilmesi.

3.9.2. Teröre Hedef Olanların Psikolojisi

Terör olayında travmatik hedef olmanın psikolojik etkileri çok çeşitlilik göstermektedir. İnsanların teröre karşı geliştirdikleri tepkiler de çeşitli etkenlere bağlı olarak belirlenmektedir. Teröre doğrudan ya da dolaylı olarak maruz kalan kişilerin tepkileri ilgilenmeme, empati/sempati kurma ya da travma olarak üç temel grupta değerlendirilebilir. Kişi, fiziksel olarak çok uzakta gerçekleşmiş ve kültürel olarak kendisiyle ilişkilendirmediği taraflar arasında gerçekleşen eylemlerde ilgilenmeme tavrını benimseyebilir. Diğer yandan, olay fiziksel olarak kendisine uzak bir yerde gerçekleşse de taraflardan biriyle sembolik ya da kültürel olarak özdeşleşmesi gibi

¹¹³Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, a.g.r., Ankara, 2013, s.214.

durumlarda söz konusu tarafla empati/semptati de kurabilir. Olaya hem kültürel hem de fiziksel yakınlık olması durumunda ise terör eylemine doğrudan ya da kitle iletişim araçları aracılığıyla maruz kalan kişiler çeşitli ölçülerde travma geçirebilmektedirler.¹¹⁴

Genetik donanım, toplumsal doku, geçmiş deneyimler ve gelecek beklentileri gibi faktörlerin yanı sıra saldırının fiziksel etkisi gibi özellikler ve olayın diğer özellikleri de kişilerin psikolojik tepkilerini şekillendirmektedir. Örneğin, bombardıman ve gizli bombaların patlamasının neden olduğu zarar ile bir yerleşim alanına sızma, sivillere saldırma ve rehin alma gibi terörist eylemler arasında bir ayırımın yapılması önemlidir.¹¹⁵ Yaşanan zorlu sürecin kaynaklanma şekli kişinin psikolojik dengesini zorlayan aynı zamanda tehdit eden bir durumdur. 15-20 Kasım 2003 arasındaki tarihlerde İstanbul'da Neve Şalom ve Beth İsrail Sinagogları ile HSBC Bankası, İngiliz Başkonsolosluğu'na yönelik intihar saldırıları sonrasında etkilenen kişilere bilgi vermek amacıyla Türk Psikologlar Derneği ve Türk Kızılayı işbirliğiyle broşür oluşturulmuştur. Oluşturulan broşürde; terör olaylarının, insan etkisiyle yaratıldıkları için kişilerde kızgınlık, yaşama karşı güvensizlik ve hayatın anlamını sorgulama gibi bazı tepkilere sebebiyet verecek olmasına değinilmiştir. Bununla birlikte terör örgütü olayını yaşamış kişilerde;

- Şok, korku, öfke, suçluluk, kaygı, çaresizlik veya umutsuzluk (duyguların hepsi yaşanabileceği gibi bir kısmı da görülebilir),
- Gerginlik, yorgunluk, uyku sorunları, yeme bozuklukları, kalp atışlarında düzensizlik ile ani irkilmeler,
- Huzursuzluk, güvensizlik, kendini reddedilmiş veya yalnız hissetme, aşırı yargılayıcı ile suçlayıcı olma, her şeyi kontrol altında tutma isteği, çevreye ve olaylara yönelik ilgide azalma,
- Olayla ilgili görüntülerin sürekli akla gelmesi, olayı hatırlatan en ufak şeylerin kişiyi o ana götürülmesi, zihin sürekli bunlarla meşgul olduğundan başka bir işe yönelmekte ve karar vermede zorluklar yaşanabilir.¹¹⁶

¹¹⁴ E.L. Quarantelli, *Çakışan bir değerlendirme ruh sağlığı görüşleri: travmatik sonuçların olaylar, Travma ve Uyanışı: TSSB Çalışması ve Tedavisi*, New York: Brunner/ Mazel, Inc.1985.

¹¹⁵ N. Oral, Z. T. Özgüner, *Terörist Saldırılarının Ardından Travma Sonrası Stres Belirtilerinde İyileşme*. Türk Psikoloji Bülteni, 2001, s.64-73.

¹¹⁶ Türkiye Kızılay Derneği, *Terör Olaylarının Psikolojik Etkileri ve Başa Çıkma Yolları Broşürü*, Ankara, 2007.

3.9.3. Terör Olayları Sonrası Şehit Ailelerinin Evlat Acısı Psikolojisi

Terör olaylarında hayatını kaybeden vatandaşların ailelerinin yaşadıkları evlat acısı ile ilgili değerlendirme Diyarbakır Milletvekili Oya ERONAT'dan Şehit Doktor Ulucan DAYAN'ın babası Hasan DAYAN ile kız kardeşi Fatma ÖZTÜRK'ün dinlenildiği toplantıda şöyle anlatılmıştır;

“Acı skalasının şöyle en tepesindeki acı evlat acısıdır. Kardeş, anne, baba, eş daha sonra geliyor. Sevgi hep öne akar, yani hiyerarşide anne baba evladını, o da kendi evladını... En çok sevilen varlık evlat. En çok her şeyinizi vermek istediğiniz varlık da gene evlat... Şimdi, acının üzerinden yıllar geçse de acı unutulmuyor çünkü evladınızı özleyorsunuz. Şimdi, mesafe arttıkça özlem de artıyor. O nedenle acı daha da katmerleniyor yani zaman başka acılar için her şeyin ilacı derler ama evlat acısı için tersi çünkü mesafe özlemi artırıyor. Ne kadar uzak kalsanız o kadar özleyorsunuz.”¹¹⁷ sözleriyle açıklamıştır.

Tablo 6 Pkk'ya Karşı Verilen Mücadelede Yıllara Göre Şehit Sayısı¹¹⁸

Yıllar	Şehit Sayısı	Hayatını Kaybeden Vatandaş
1984	26	43
1985	58	141
1986	51	133
1987	71	237
1988	54	109
1989	153	178
1990	161	204
1991	244	233
1992	629	832
1993	715	1479
1994	1145	992
1995	772	313
1996	608	170

¹¹⁷T.B.M.M. Komisyonu, Terör ve Şiddet Olayları Kapsamında Yaşam Hakkı İhlallerini İnceleme Raporu, Ankara, 2013, s.251.

¹¹⁸ <https://www.mynet.com/temmuzdan-subata-277-sehit-verildi>(Erişim tarihi:20.12.2018)

1997	518	158
1998	383	85
1999	236	83
2000	29	17
2001	20	8
2002	7	7
2003	31	63
2004	75	28
2005	105	30
2006	111	38
2007	146	37
2008	171	51
2009	62	18
2010	72	20
2011	126	50
2012	117	40
2013	3	0

Tablo 7 1982-2012 Yılları Arası Türk Silahlı Kuvvetleri İle Bakanlıklardaki Şehit Sayısı Verileri*¹¹⁹

	KURUMLAR	ŞEHİT SAYILARI
1	TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİ (KARA, DENİZ VE HAVA) TOPLAM	2.375
2	BAKANLIKLAR TOPLAM	5.543
	GENEL TOPLAM	7.918

3.9.4. Terörle Baş Etme Yöntemleri

Terör gruplarının saldırısına maruz kalındığında, vatandaşlar genellikle bu saldırıların oluşturduğu stres ve travma ile baş etme yolları aramaktadırlar. Bu saldırılar sebepsiz, sistemsiz fakat kasıtlı yapılmaktadır. Sivil vatandaşların da büyük oranda zarara uğradığı bu faaliyetlerin yarattığı psikolojik sorunlar ile mücadele etmek, eylemlerin nedensizliğini ve olanaksızlığını normal bir stratejik yapıyla algılamak zor olduğundan, stres ve güvensizlik duygusu ile sonuçlanabilmektedir.

Saldırıların her an her yerde yaşanabileceği, sürekli saldırı yapılacak endişesi, toplumda insanların sosyal yaşamdan geri çekilmelerine, etkinlik veya organizasyonlarının kısıtlanmalarına yol açmaktadır. Terör örgütü olaylarından yoğun etkilenmiş olan kişilerde depresyon, travma sonrası stres bozukluğu, uyku ve iştah bozuklukları, madde kullanma alışkanlıkları ile işlevsellikte bozulma gibi psikolojik belirtiler görülmektedir. Bu kişilerin profesyonel yardım almaları gerekmektedir. Terör saldırılarıyla hem psikolojik hem de toplumsal anlamda başa çıkabilmek için, her şeyin düzeleceği umuduna, inancına sıkıca sarılmalı ve provokasyonlardan uzak durulmalıdır.

Toplumda ebeveynlerin verdiği sosyal destek ile aile içi iletişim sağlanması, terörün vatandaşların yarattığı psikolojik veya maddi zararın giderilmesinde hayati role sahiptir. Buna ek olarak aile odaklı yaklaşımlar, az sayıda psikolojik sağlık

¹¹⁹ T.B.M.M. Komisyonu, Terör ve Şiddet Olayları Kapsamında Yaşam Hakkı İhlallerini İnceleme Raporu, Ankara, 2013, s.60.

uzmanı ve düşük maddi gelire sahip yoksul ülkelerde, geniş kitlelere ulaşmada avantaj sağlamaktadır.¹²⁰ Algılardaki değişim, bireylerin güvenlik anlayışlarını, yaşamsal düzenlerini, gelecek ile ilgili beklentilerini veya seçimlerini etkiler duruma gelebilmektedir.

Şekil 1 Friedman'ın (2005) Psikososyal Müdahale Piramidi.

Yetişkin bireyler üzerinde kayda değer ruhsal hasarlar meydana gelmiş bu tarz olayların, çocuklar üzerindeki etkisinin daha yüksek olduğunu unutmamak gerekmektedir. Bu nedenle mümkün olduğu kadar, çocukları bu korkudan uzak tutmaya çalışmalıyız. Fakat, bir şekilde bu kuşkuyla yaşamaya maruz kalırlarsa, ebeveynleri olarak her zaman yanlarında olduklarını hissettirmeli ve korkmalarını gerektirecek bir şey olmadığını telkin etmek yardımcı olunmalıdır.

Terörle toplumun baş etme yöntemdeki amacı, haber izlemeyi kendimize yasaklamak amaçlı değil, güncel olarak haberleri takip etmemiz gerekmeli ancak bu olayların ayrıntılı olarak incelenmesi, çok fazla görüntüye maruz kalmamıza bir konu hakkında özellikle PKK terör olayları hakkında, çok fazla şey okumamıza her zaman kaygımızı daha fazla arttırmaya sebep olmaktadır.

¹²⁰ Griffith vd., a.g.e., 2005, s.547-558.

3.9.4.1. Terör Mağdurlarının Yaşadıkları Ruhsal Sorunları

Terör örgütü faaliyetleri kişilerde ağır travmaya sebebiyet veren olgulardır. Travma, psikolojik sağlık alanında; kişiyi aşırı korkutan, çaresizlik yaratan durumlarda dehşet içinde bırakması, çoğu kez olağandışı ve beklenmedik olayların yol açtığı etkiler şeklinde tanımlanmaktadır.

Ölüm, yaralanma, göçe zorlanma, kaçırılma veya fiziki yıkım gibi etkiler terörist saldırıların ilk etkileri olarak sayılabilir. Fakat teröristlerin gerçek amacı toplumun diğer üyelerini etki altına almaya çalışmaktır.¹²¹ Oluşturduğu korku ve medyanın sürekli canlı tuttuğu terör korkusu, toplumun tüm bireylerini potansiyel kurban haline dönüştürmektedir. Bireylerin fiziksel veya psikolojik bütünlüğünü, mal varlığını ve diğer kendine ait varlıklarını, aşinalık ile kontrol edebilirlik duygusunu, önemli değerlerini, tutumlarını, düşüncelerini, yorumlarını, varsayımlarını tehdit etmekte olan doğrudan ya da dolaylı tehditler travmatik toplumu yaratmaktadır.¹²²

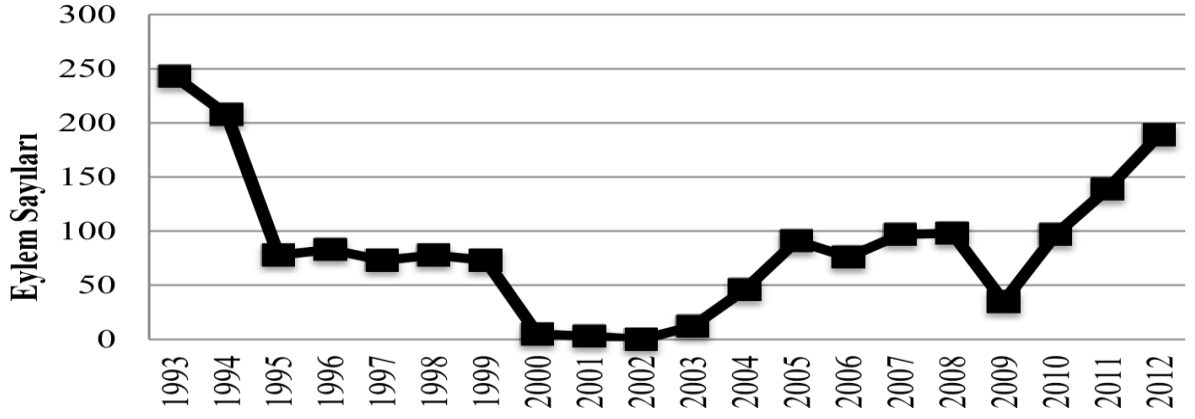
Terör mağduru kadınların erkeklere oranla; kendi yaşam alanları ile sosyal çevre alanlarının daha riskli olduğu düşüncesine kapılmaktadırlar. Psikolojik olarak pek çok şekilde etkilenmekte, daha tedbirli olmaya çalışmakta ve bununla beraber bilgi edinme meraklılıkları çok daha yüksek olmaktadır. Evleri ve işyerleri merkezi bölgelerde yaşayanlar, uzak olanlara nazaran kendi yaşam alanlarını daha tehlikeli görmektedirler. Daha önce terör olaylarına maruz kalan, kişiler veya onların yakınları için sosyal yaşam risk altında gibi hissederler. Kendi başlarından veya yakınlarınca terör olayı yaşamış kişilerin, kişisel olarak ölüm korkusunu deneyim edinmiş olmaları sebebiyle terör olaylarına karşı kaygı içerisinde olmaları oldukça yüksek görülmektedir.

3.9.4.2. PKK Terör Örgütü Eylemlerinin Kronolojik Sıralaması

1993–2012 tarihleri arası yapılan araştırmalara göre, PKK örgütü tarafından 1724 terör eylemi gerçekleştirilmiştir. PKK terör örgütü tarafından gerçekleştirilen bu eylemlerin yıllara göre sıralanması şu şekildedir:

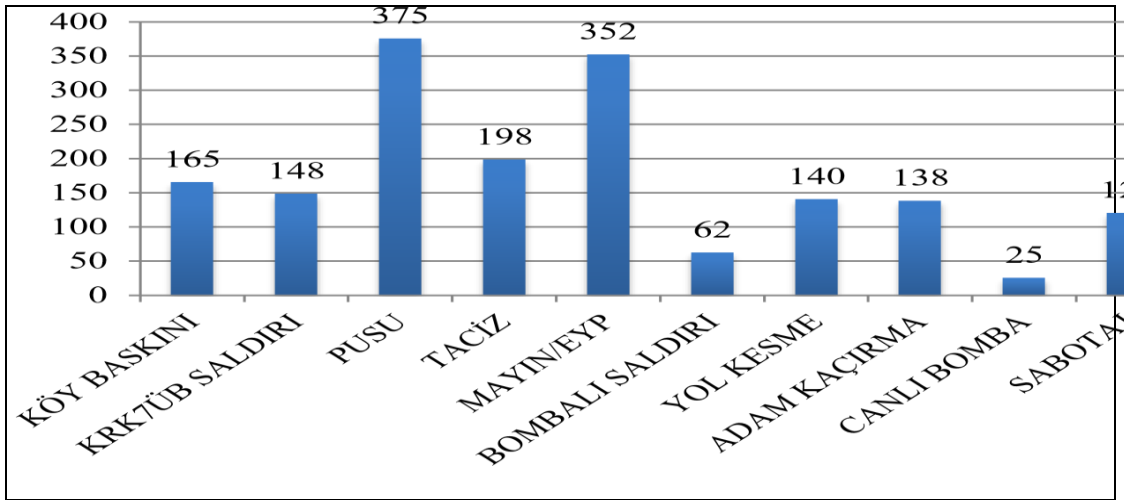
¹²¹ Derrick A Hamaoka vd., *Ruh Sağlığının Terörle Mücadeledeki Rolü*. Ruh Sağlığı Dergisi. 2004.

¹²² Aylın Demirli, *Terörizm, Psikososyal Etkileri ve Müdahale Modelleri*, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, Cilt: 4, 2011.

Şekil 2 1993-2012 Yılları Arası Yapılan Terör Örgütü Eylem Oranları

Şekil-2’de; 1990’lı yılların başında artan eylem sayısının 1994 yılından itibaren güvenlik güçlerinin uygulamaya koyduğu tedbirler neticesinde belirli bir düzeye geriletildiği, 1994’ten itibaren azalma eğilimi içerisine giren terör eylemlerinin 1995–1999 yılları arasında belirli bir seviyede tutulduğu, 1999 yılında Abdullah Öcalan’ın yakalanması ile terör eylemlerinin durma noktasına geldiği görülmektedir. 2002 yılında yukarıda belirtilen kategorilerde hiçbir terör eylemi basına yansımamıştır.¹²³

Şekil 3 PKK Örgütü Eylem Sayıları (1993-2012)

1 Haziran 2004 tarihinde PKK terör örgütünün tek taraflı sözde ateşkesi kaldırması veya aktif meşru savunma pozisyonuna döneceğini ilan etmesi ile birlikte terör eylemlerinde artış görülmüştür. 2009 yılında başlatılan terör örgütünün eylemleri “demokratik açılım” adıyla nispi azalma gösterse de yılın sonlarına doğru

¹²³ Ömer Faruk Cantenar, Fatih Tümlü, PKK Terör Örgütünün Eylemlerinin Güvenlik Güçleri Ziyatı Açısından Analizi, Kara Harp Okulu Bilim Dergisi, Haziran, 2016, Cilt: 26.

ortaya çıkan sürecin kendi kontrolünden çıkmasını engellemek veya inisiyatifini elinde bulundurmak amacıyla PKK sempatizanları eylem sayılarını arttırmıştır. Uygulanan eylem analizi neticesinde PKK terör örgütünün gerçekleştirdiği eylemlerin belirlenen kategoriler bazında meydana gelme sayıları Şekil 2'de görülmektedir.¹²⁴

Tablo 8 1984-2012 Arası Yıllara Göre PKK Örgütü Mücadelesinde Ölü Ele Geçirilen Terör Militan Sayısı

YILLAR	TERÖR ÖRGÜTÜYLE MÜCADELEDE ÖLÜ ELE GEÇİRİLEN MİLİTAN SAYISI
1984	33
1985	108
1986	61
1987	106
1988	134
1989	191
1990	417
1991	427
1992	1.340
1993	1.949
1994	4.111
1995	3.007
1996	3.063
1997	2.330
1998	1.583
1999	1.017
2000	307
2001	157

¹²⁴ Cantenar, Tümlü, a.g.m., s.50.

2002	50
2003	101
2004	135
2005	193
2006	149
2007	264
2008	227
2009	68
2010	137
2011	211
2012	225
TOPLAM	22.101

Tablo-8'de; PKK terör örgütünün 29 yılda ölü ele geçirilen militan verileri görülmektedir.¹²⁵

15.08.2012 itibariyle İçişleri Bakanlığı tarafınca emniyet ile jandarma bölgelerinde 1984-2012 tarihleri arası ölü ele geçirilen PKK örgütü militan sayıları ele alınmıştır.

¹²⁵T.B.M.M. Komisyonu, Terör ve Şiddet Olayları Kapsamında Yaşam Hakkı İhlallerini İnceleme Raporu, Ankara, 2013, s.62.

SONUÇ

Yapılanma ile oluşum süreci 1970'li yıllara dayanan PKK terör örgütü ülkemizde etkisini halen devam ettirmekte olan terörizm olgusunun doğmasına sebep olmuştur. Baskı şiddet sindirme kitleleri korku yoluyla yönlendirme, etkisi altına alarak organize ve sistematik olarak varlığını duyurmuştur. İlk silahlı eylemini 1984 yılında Şemdinli ve Eruh ilçelerine yapmış, adını zihinlerimize yerleşmesinin yanında, o zamanlar bilinmese de uzun yıllar sürecek olan zorlu bir mücadelenin temelleri atılmıştır.

Terör ve terörizm tarihçesi insanlık tarihi kadar eski olmakla birlikte günümüz literatüründe bu isimlerle anılmaktadır. M.S.63 yıllarına kadar dayanan terörizm faaliyetleri toplumu korku salma, etkileme, yönlendirmede kullanılan bir savaş şekli olarak görülmektedir. O zamanlar örgüt üyelerinin motivasyon kaynağı din temelleri üzerine atılmıştır. Vaat ise cennettir. Bu motivasyon kaynağını çeşitli terör grupları tarafından halen kullanılmaktadır ve günümüzde varlığını devam ettirmektedir. PKK terör örgütü ile birçok terör örgütünün temel dayanağı ise Marksist Leninist ideolojik yapısı olarak görülmektedir.

Terör örgütlenin amacı devlete ve bağlı kurumlarına yapmış olduğu silahlı saldırılarla güçsüzlüğünü göstererek, güvenlik zafiyeti oluşturarak sosyal ortamda kaos yaratarak topluma korku salmaktır. Buradaki amaç ise politik ve siyasi kazanımlardır.

Bu bağlamda PKK terör örgütü aynı stratejiyi kullanarak politik ve siyasal kazanımlar elde etmeye çalışmış olsa da başarısız olmuştur. Temel dayanağı etnik kimlik olan aynı zamanda mağduriyet üzerinden meşru olmaya çalışarak belirli bölgelerde etkili olmaya çalışmıştır.

Bölge ekonomisinin geri kalması, yoksulluk, yatırımların yetersizliği sosyal dokuya zarar vererek PKK terör örgütünün bölge halkı üzerinde etki sağlamasına zemin hazırlamıştır. Doğu ile Güneydoğu Anadolu bölgelerinde PKK terör örgütünün ileri düzeyde etkili olması tehlikeli bir hale gelirken, Irak Devleti'nin Kuveyt'i 1990 yılında işgal etmesi siyasi alanda terörizme destek sağlamıştır. Yaşanan Gerilla savaşları tam anlamıyla toplumu ikiye bölme amaçlı kullanılmıştır. Gerillanın genel tanımı, zayıf yapıdaki küçük çaplı birliklerin ordu düzeyindeki kemik kadro oluşturulmuş yapıları yıpranmak amaçlı yapılan saldırıların düzenlenmesiyle gerçekleşmektedir. Bu stratejik örgütlenme ve savaş şekli halen etkin olarak kullanılmaktadır.

Türkiye'nin jeopolitik konum olarak askeri ve güvenlik alanlarında riskli bölgeler olarak gördüğü, Doğu Anadolu ile Güneydoğu Anadolu bölgelerinde Marksist-

Leninist ideolojisine sahip Kürt yapılanması oluşturarak YDG (Yurtsever Demokratik Gençlik) örgütlenmesi adı altında PKK terör örgütü oluşumu sağlanmaya çalışılmıştır. PKK'nın sadece Türkiye Cumhuriyeti Devleti üzerinden değil de başta komşu ülkelerimizde dahil olmak üzere diğer dış devletlerle de bağlantıları olmuş yasadışı yollardan gelir kaynağı temin edilip, lojistik destek imkanları sağlanmaya çalışılmıştır. Uluslararası anlaşmalar ve küresel terörizmle ortak mücadele anlaşmaları olsa da birçok Avrupa ve ülkemize komşu olan diğer devletlerin desteği bilenen bir gerçektir.

1990'lı yılların sonunda ülkemizin ilgili kurumları ve güvenlik güçlerinin çabaları sonucu PKK terör örgütü lideri Abdullah Öcalan'ın Türkiye'ye tarafından teslim alınmış İmzalı cezaevine konmuştur. Örgüt liderinin yakalanmasından sonra terörle mücadelede yeni bir dönem başlamıştır.

Toplum üzerinde iletişim ağının ve bilgi erişiminin sağlandığı medya ise terör olaylarının topluma aktarılmasında sorumluluk ve bilinç ilkesinden zaman zaman uzaklaşmış ticari ve reyting kaygısıyla hareket etmiştir. Çatışma görüntülerinin, bombalı eylem şehit haberlerinin verilmesinde bu kaygılar ön planda olmuş ve toplumun algısı unutulmuştur. Bir Çin atasözünün dediği gibi 'bir öldür bin korkut' sözünden hareketle terörün büyük kitleler üzerinde etkili olmasına zemin hazırlamıştır.

Sonuç olarak, Türkiye Cumhuriyeti askeri ve siyasi alanda pek çok mücadeleler vermiş olup sonucunda başarıya ulaşmıştır. Terörle mücadelede etkin rol oynayan TSK'lerinin farklı yapılanmalara giderek kazanımlar elde etmesi gerilla savaşında etkili olmuştur. PKK terör örgütünün geçmişe nazaran ülkemize tehlike sinyali vermesi durumunda azalmalar olduğu görülmektedir.

Böylelikle Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Güvenlik güçleri toplumumuzu istikrarlı ve kararlı yapısına sahip olduğunu gözler önüne sermiştir. Geline süreçte toplumun terör algısı ve psikolojisinden uzaklaştığı görülmektedir. Güvenlik istikrarının sağlanması köye dönüş projelerini hızlandırmış sosyal hayat normale dönmeye başlamıştır. Toplum üzerindeki terörün psikolojik ve sosyal etkilerinin kaybolması, hayat akışının normal seyirde devam etmesini sağlamıştır.

Unutmamak gerekirse Terörle mücadele sadece TSK ve Kolluk kuvvetlerimizin değil hepimizin ortak mücadelesi olmak zorundadır. Aksi halde başarıya ulaşmak imkansızdır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

YAYLA Ahmet Sait ve TAŞĞIN Serkan, *Sosyolojik Açıdan Terör Mağduru Ailelerin Profili*, Savaş Yayınevi, Ankara, 2014.

AB 27 Terör Örgütünün Hesaplarını Dondurdu, Hürriyet Gazetesi, 2 Ekim 2001.

ALAN Engin, *Terör PKK 40 Yıllık İhanet*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2016.

ALGAN Neşe, BALCILAR Mehmet, BAL Harun, ve MANGA Müge, *Terörizmin Türkiye Finansal Piyasaları Üzerine Etkisi*, Ege Akademik Bakış Yayınları, 2017.

ALKAN Necati. *Gençlik Ve Terörizm*, Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınevi, Ankara, 2002.

Anayasası, T. H. *Terörle Mücadele Kanunu*. 1. Maddesi 1. Fıkrası, 2003.

ARI Tayyar, *Uluslararası İlişkiler Teorileri*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2002.

ARMAOĞLU Fahir, *20. yy. Siyasi Tarihi 1914-1995*, Alkım Yayınevi, Ankara, 1999.

AYKIN H. & SÖZMEN H. *Terörün Finansmanı*, MASAK Yayın, Ankara, 2009.

BAL Mehmet, *Savaş Stratejilerinde Terör*, IQ Yayıncılık, İstanbul, 2003.

BANKO Meltem ve BABAOĞLAN Ali Rıza, *Gezi Parkı Sürecine Dijital Vatandaş'ın Etkisi*, Kişisel Yayınlar, 2013.

BİLA Fikret, *Satranç Tahtasındaki Yeni Hamleler, Hangi PKK?*, Ümit Yayıncılık, Ankara, 2004.

BİLGİÇ Mehmet Sadi ve AKYÜREK Salih, *Türkiye'de Kürtler ve Toplumsal Algılar*, Bilgesam Yayınevi, İstanbul, 2012.

CARTER David L., *International Organized Crime School of Criminal Justice*. Michigan State University, Amerika, 1994.

ÇEŞME Ahmet, *Kansız Mücadelenin Kanlı Yüzü, Psikolojik Harekat ve PKK*. IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2005.

ÇEVİK Abdülkadir, *3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu Madde 1*, Politik Psikoloji Dost Kitapevi, Ankara, 2006.

ÇORA Nazmi, *Uluslararası Terörizm ve Failleri*, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul, 2008.

ÇORA Nazmi, *Uluslararası Terörizm ve Failleri (2.b.)*, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul, 2008.

- DEMİRCİ Saadet Rüstemova, Terörizmin Psikolojisi, *TASAM*, 2008.
- DEMİREL Emin, *Geçmişten Günümüze PKK ve Ayaklanmalar*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2005.
- DENKER M. Sami, *Uluslararası Terör Türkiye ve PKK*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1997.
- DİLMAÇ Sabri, *Terörizm Sorunu ve Türkiye*, EGM-İDB Yayınları, Ankara, 1997.
- ERICSON J. Richard, *Legitimate Use of Force Againsts State-Sponsored Terrorism*, Air University Pres, Washington D.C., 1995.
- ERSEVER Ahmet Cem, *Kürtler PKK ve A. Öcalan*, (1'nci Baskı b.), Ocak Yayınları, 1999.
- FREEDMAN Lawrence, *Terrorism and International Order*, Routledge, London, 1998.
- GÜRSES Emin, *Terörün Anatomisi/IRA-ETA-PKK*, Bağlam Yayıncılık, İstanbul, 1997.
- İMSET İsmet, *PKK: Ayrılıkçı Şiddetin 20 Yılı (1973-1992)* (5'nci Baskı b.), Turkish Daily News Yayınları, Ankara, 1993.
- İNAL Ayşe, "*Haber Medyası, Siyaset ve Terör*", *Terör ve Haber Söylemi*. (M. Şeker&N. Tülay Şeker, Dü.), 11-26, Literatürk Yayınları(24), 1 Haziran 2009.
- KALDOR Mary, *New And Old Wars: Organized Violence In A Global Era* (1st edition b.). Polity Press, Cambridge, 1999.
- TÜRKİYE CUMHURİYETİ KANUNU *Terörle Mücadele Kanunu*, 1991.
- KAZAN Hüseyin, *Terör-Medya İlişkisi ve Medyada Terör Haberciliği*, DergiPark Yayınları, İstanbul, 2012.
- KORKMAZ Gürol, *Terör ve Medya İlişkisi*, Emniyet Genel Müdürlüğü Basımevi, Ankara, 1999.
- LE BON Gustave, *Kitleler Psikolojisi*. (H. Can, Çev.) Tutku Yayınevi, Ankara, 2014.
- MAYFIELD Antony, *What is Social Media?*. England: Forrester Research, 2008.
- MULLINS W. C. A., *Sourcebook on Domestic And International Terrorism: An Analysis of Issues, Organizations, Tactics and Responses*. (Second Edition b.). Illinois: Charles C Thomas Publisher, 1997.
- MÜTERCİMLER Erol, *21. Yüzyıl ve Türkiye*. İstanbul: Güncel Yayınları, 2000.
- NESSER Petter. *Towards an Increasingly Heterogeneous Threat: A Chronology of Jihadist Terrorism in Europe*, 2014.
- NEWMAN E., "*Exploring the "Root Causes" of Terrorism*". *Studies in Conflict & Terrorism*, 2006.

- NOBLE G., HANSEN K., & SURETTE R. "Measuring Media Oriented Terrorism". *Journal of Criminal Justice* 37, 2009, ss.360-370
- ORHON Nezik, *Terörün Anlamı ve Görselleştirilmiş Terör: Terörün Görsel Sunumu*. (O. Gökçe, ve U. Demiray, Dü), Çizgi Kitabevi, Konya, 2004.
- ÖZCAN Nihat Ali, *PKK (Kürdistan İşçi Partisi) Tarihi, İdeolojisi ve Yöntemi*, ASAM Yayınları, Ankara, 1999.
- ÖZDAĞ Ümit ve ÖZTÜRK Orhan, *Terörizmin İncelemeleri*, ASAM Yayınları, Ankara, 2000.
- ÖZKAN Tuncay, *Abdullah Öcalan Neden Verildi? Nasıl Yakalandı? Ne Olacak?*, Alfa Yayıncılık, İstanbul, 2005.
- PİRİM Oktay ve ÖRTÜLÜ Süha, *Ömerli Köyünden İmralı'ya PKK'nın 20 Yıllık Öyküsü*. Boyut Matbaacılık, İstanbul, 1999.
- PİRİM Oktay ve ÖRTÜLÜ Süha, *Ömerli Köyünden İmralı'ya PKK'nın 20 Yıllık Öyküsü*, Boyut Yayınları, İstanbul, 2000.
- ROBERTSON Ronald, *Toplum Kuramı, Küresel Görecelik ve Küresellik Sorunu*, (G.Seçkin, ve Ü. Yolsal, Dü.), 1998, 43-62
- ŞEHİRLİ Atila, *Türkiye'de Bölücü Terör Hareketleri* (1. Basım b.), Burak Yayınları, İstanbul, 2000.
- THACKUK Kimberley, *Terörizme Destek Veren Kaynaklarla Mücadele*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 2006.
- TROKÇI Leon, *Terörizm ve Komünizm* (Cilt Karton Kapaklı). (O. KOYUNLU, Çev.), Epos Yayınları, Ankara, 2009.
- ŞAHİN Güngör, *Küresel Güvenlik Ve NATO, Teori-Aktör-Tehdit-Risk*. Detay Yayıncılık, Ankara, 2016.
- UZUN Adem, *PKK'dan KADEK'e Bir Terör Örgütünün Anatomisi*, Ocak Yayınları, Ankara, 2003.
- ÖZDAĞ Ümit, *Türk Ordusunun PKK Operasyonları*. (1. Baskı, b.), Pegasus Yayınları, İstanbul, 2007.

MAKALELER

- ACER Yavuz, *Terörizmin Kavramı Açısından Emeni Terörü ve Genel Nitelikleri, Ermeni Araştırmaları*, 2003, Cilt: 2.
- ALKAN Necati, "Terörün Örgütlerinin Finans Kaynakları", **Polis Dergisi**, 2004, (Nisan-Mayıs), Sayı: 40.

- ARSLAN Ali, Türkiye’de Medya-Toplum İlişkisi ve Medyanın Profesyonellik Etiği Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme, **Akademik Bakış Uluslararası Sosyal Bilimler E-Dergisi**, 2005, Sayı: 5, 1-13.
- ÇİÇEKLİ Bülent, “Uluslararası Terörizm ve Uluslararası Göç”, **Avrasya Dosyası**, 2003, Cilt: 9, Sayı:2, 170-194.
- DEMİRLİ Aylin, “Terörizm, Psikososyal Etkileri ve Müdahale Modelleri”, **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**, 2011.
- DEVİRAN Yusuf, Medya ve Terör: Terörle Mücadele Eden Ülkelerin Teröre Karşı Uyguladıkları Medya Politikaları. *DergiPark(2)*. www.dergipark.gov.tr.
- GRİFFİTH J., AGANİ F., WEİNE S., UKSHİNİ S., Pulleyblank-Coffey, E., Ulaj, J., Kalaba, M., A family-based mental health program of recovery from state terror in Kosovo. *Behavioral Sciences and the Law*, 2005, 547-558.
- GÜRGÜR Nuri, Batı Suçüstü Yakalandı, *Türk Yurdu Dergisi(139)*, 1999.
- HAMAOKA Da, SHİGEMURA J., HALL M., & URSANO R. *Ruh Sağlığının Terörle Mücadeledeki Rolü*. Ruh Sağlığı Dergisi, 2004.
- HANLI Hakan, *Global Terörizm Uluslararası ve Uluslarüstü Boyutu*, 2006.
- KARABULUT Umut ve ERYILMAZ Engin, *PKK Terör Örgütü ve Türkiye-Suriye İlişkilerine Etkileri (1991-2003)*, *DergiPark(11)*, 2016.
- KARTAL Atahan Birol, *Uluslararası Terörizmin Değişen Yapısı ve Terör Örgütlerinin Sosyal Medyayı Kullanması: Suriye’de DAESH ve YPG Örneği*. Araştırma Makalesi(27), 2014.
- KUYAKSİL Ali, Türkiye’de Terör ve Terörün Kaynakları. *Polis Dergisi(40)*, 2004.
- NİTSCH Volter; SCHUMACHER Dieter, Terörizm ve Uluslararası Ticaret: Ampirik. *Avrupa Politik Ekonomi Dergisi*, 2004.
- PURTAŞ Fırat. Yeni Boyutlarıyla Terörizm, *2023 dergisi(32)*, s.30, Aralık 2003.
- ŞAVUR E., ve TOMAS S., *Terör Olayları Sonrasında Psikososyal Destek Hizmetleri*, *Kriz Dergisi*, 2007.

TEZLER

- AKKURT Mutlu, Türkiye’de Bölücü Terör Örneği PKK ve Gençlik Örgütlenmesi, *Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi Anabilim Dalı*. Gebze- Kocaeli, 2010, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).
- BAYER Erdal, *Terörist Örgütlerde Örgütsel Öğrenme*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı. Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, 2007, (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**).

DEMİRCAN Hatice, Siyasi İçerikli Terör Karşısında Medyanın Tutumu, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 1998, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

GÜREL Mehmet Murat, Küreselleşen Dünya ve Terörizm, Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler ve Küreselleşme Anabilim Dalı, Kadir Has Üniversitesi, İstanbul, 2008, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

KILIÇ Zafer, Küreselleşme İle İvme Kazanan Uluslararası Terörizm ve Buna Karşı Alınan Önlemler, Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı. Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, 2007, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

YALÇINKAYA İsmail Alper, Terör ve Medya. Medya-Terörizm İlişkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, 2008, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

BİLDİRİLER VE RAPORLAR

KOM. Faaliyet Raporu 2005, *Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı*, Ankara, 2005.

T.B.M.M. Komisyonu, *Terör ve Şiddet Olayları Kapsamında Yaşam Hakkı İhlallerini İnceleme Raporu*, Ankara, 2013.

GAZETELER

Milliyet Gazetesi. 23.01.2003.(Erişim tarihi: 01.02.2019).

Milliyet Gazetesi. 27.10.1998.(Erişim tarihi: 18.11.2018).

Resmi Gazete. (1981, Mart 26).(Erişim tarihi: 15.01.2019).

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.illeridairesi.gov.tr>(Erişim tarihi:19.12.2018)

AA Haber Ajansı. (2013, Ocak 28). <https://www.aa.com.tr>(Erişim tarihi: 12.01.2019).

belgenet.com. (2010, Haziran 02). www.: <http://www.belgenet.com>(Erişim tarihi: 09.12.2018).

BİRLİĞİ Türkiye Barolar. *Türkiye ve Terörizm*, Ankara, 2006. <https://www.barobirlik.org.tr>(Erişim tarihi: 10.02.2019).

Cetron, M. J., & Davies, O. (1994). *The Future Face of Terrorism., The Futurist*, <http://www.wfs.org/cetron94.htm>.(Erişim tarihi: 24.02.2018).

LAÇİNER Sedat., *Uluslararası İlişkiler ve Terörizm*, USAK Stratejik Gündem, Kasım 2006. www.usakgundem.com. (Erişim tarihi: 20.01.2019).

LAÇİNER Sedat., *Uluslararası İlişkiler ve Terörizm*, USAK Stratejik Gündem, Kasım 2006. www.usakgundem.com. (Erişim tarihi: 20.01.2019).

MASAK. *Terörün Finansmanına Yönelik Şüpheli İşlemlerin Bildirimi Genel Tebliği*: www.masak.gov.tr (Erişim tarihi: 15.10.2018).

Mynet. (2015, Şubat). <https://www.mynet.com>. (Erişim tarihi: 20.12.2018).

Sağlık Ocağım.NET. <https://www.saglikocagim.net/adolesans-nedir/> (Erişim tarihi: 18.12.2018).

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı. [http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ve-avrupa-guvenli-ve-isbirligi-teskilati-agit .tr.mfa](http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ve-avrupa-guvenli-ve-isbirligi-teskilati-agit.tr.mfa) (Erişim tarihi: 16.01.2019).

T.C. İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü. (2012, Ağustos 16). <https://www.icisleri.gov.tr/illeridaresi> (Erişim tarihi: 19.12.2018)

UNITED NATIONS Office of Counter-Terrorism. (2017). www.un.org/terrorism/ (Erişim tarihi: 01.01.2019).